

Міністерство внутрішніх справ України

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ
СТРАТЕГІЧНИХ РОЗСЛІДУВАНЬ
КАФЕДРА ФІНАНСОВИХ І СТРАТЕГІЧНИХ РОЗСЛІДУВАНЬ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВА ЛАБОРАТОРІЯ З ДОСЛІДЖЕННЯ
ПРОБЛЕМ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ
ТА КОРУПЦІЇ**

**«ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ»**

Матеріали

*регіонального науково-практичного семінару,
22 травня 2020 р.*

Дніпро
2020

УДК 336.763

Е 45

Редакційна колегія:

Наливайко Л.Р. – д.ю.н., професор, заслужений юрист України;

Лазарєв В.О. – декан факультету економіко-правової безпеки, к.ю.н., підполковник поліції;

Кубецька О.М. – завідувач навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем протидії організованій злочинності та корупції, к.е.н., доцент;

Санакосв Д.Б. – завідувач кафедри фінансових та стратегічних розслідувань факультету підготовки фахівців для підрозділів стратегічних розслідувань, к.ю.н., доцент.

Е 45 Економічна безпека як складова національної безпеки держави : Матеріали регіонального науково-практичного семінару (м. Дніпро, 22 травня. 2020 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2020. 100 с.

© Редакційна колегія

© ДДУВС, 2020

ЗМІСТ

Андросова І.О.	<i>Економічні збитки України внаслідок прояву небезпек медико-біологічного характеру.</i>	5
Анісімов Д.О.	<i>Щодо визнання протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційним злочином.</i>	10
Антіпова В.	<i>Економічна безпека сільськогосподарських підприємств: сутність та складові.</i>	13
Бурцев О.О.	<i>Окремі питання кваліфікації повторності злочинів.</i>	15
В'язовий В.В.	<i>Державна політика щодо забезпечення національної безпеки держави.</i>	18
Дараган В.В.	<i>Щодо стану наукової розробленості проблем оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель.</i>	20
Долгієр А.І.	<i>Фінансова стійкість як головний показник економічної безпеки підприємства/</i>	23
Дроздов Є.О.	<i>Проблеми застосування покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (ст. 54, 55 ККУ).</i>	26
Єфімов В.В.	<i>До питання послідовності проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування економічних злочинів в агропромисловому комплексі України.</i>	29
Захаров Ю.	<i>Відмінність причетності до злочину від співучасті.</i>	30
Іванчук О.С., Шевейко Ю.А.	<i>Деякі аспекти сучасного стану протидії економічній злочинності в умовах дотримання економічної безпеки в Україні.</i>	34
Карпенко В.В., Недойнов К.В.	<i>Економічна безпека підприємства: загрози, їх класифікація та шляхи їх вирішення.</i>	36
Кірін Р.С.	<i>Надроправова складова економічної безпеки держави.</i>	39
Краснікова О.М., Дроботя Я.А.	<i>Фінансова безпека – головна складова економічної безпеки держави.</i>	42
Кубецька О.М.	<i>Умови та принципи формування міжнародної економічної безпеки.</i>	44
Лихачевська А.Ю.	<i>Дослідження економічних наслідків природних катастроф та формування заходів до їх пом'якшення.</i>	46

Михайлов О. О.	<i>Деякі аспекти відмежування злочину від кримінального проступку.</i>	52
Ніколаєва В.Ю.	<i>Боротьба з корупцією як один із напрямків діяльності національної поліції.</i>	55
Некlesa О.В.	<i>Фінансове регулювання держави як запорука економічної стабільності.</i>	57
Орел Я.С.	<i>Бюджетна система як важливий аспект національної безпеки держави.</i>	59
Остапенко Т.М.	<i>Лікарняні: нюанси нарахування, оподаткування та виплати — умова економічної безпеки особистості у разі захворювання.</i>	61
Палешко Я.С.	<i>Фінансова безпека як складова економічної системи держави.</i>	63
Подорожко Т.О.	<i>Економічна безпека та її вплив на зростання і розвиток держави.</i>	65
Рудницька К.С., Бучко М.О.	<i>Корупція та економічна безпека держави.</i>	69
Санакоєв Д.Б., Соломіна Г.В.	<i>Управління зобов'язаннями в системі індикаторів оцінки фінансової безпеки підприємства.</i>	71
Харченко Н.В.	<i>Роль економічної безпеки в забезпеченні національної безпеки.</i>	75
Хованова Д.О.	<i>Легалізація доходів одержаних злочинним шляхом як загроза економічній безпеці України.</i>	76
Ходирєва І.О.	<i>Поняття державної допомоги суб'єктам господарювання.</i>	78
Чепеляк К.	<i>Про один із видів корупційних злочинів.</i>	80
Шупер В.В., Зубик Ю.М.	<i>Модернізація заходів внутрішньої економічної безпеки.</i>	82
Шишкіна В.	<i>Економічна безпека підприємств готельно-ресторанного бізнесу.</i>	85
Южека Р.С.	<i>Основні загрози економічної безпеки України в умовах фінансової та економічної нестабільності.</i>	87
Фісуненко Н.О., Кравчук Г.О.	<i>Класифікація економічних загроз в сфері забезпечення економічної безпеки підприємства</i>	90
Дьяченко Д.С.	<i>Комплексна характеристика категорії «економічна безпека»</i>	92
Солонько О.О.	<i>Фінансова стійкість як показник фінансового стану підприємства</i>	98

Андросова Ірина,
студентка факультету економіки
Дніпровського національного університету
Імені Олеся Гончара

ЕКОНОМІЧНІ ЗБИТКИ УКРАЇНИ ВНАСЛІДОК ПРОЯВУ НЕБЕЗПЕК МЕДИКО-БІОЛОГІЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Демографічний чинник є визначним для забезпечення стабільного економічного розвитку держави, тому проблеми його оптимального стану слід розглядати як першочергові інтереси останньої, як чинник і одночасно результат її функціонування. Від демографічних характеристик працездатного населення залежить розвиток трудового потенціалу і, відповідно, величина валового національного доходу. Оскільки вже у найближчі роки, за прогнозом експертів Інституту демографії соціальних досліджень НАНУ [4], чисельність працездатного контингенту в Україні буде скорочуватись, постане проблема активізації та залучення інтенсивних чинників відтворення демографічного і трудового потенціалів населення задля уникнення економічних збитків.

За останнє десятиліття спостерігається скорочення кількості населення України [6]. У 2010 – 2014 роки, відповідно до результатів аналізу Державної служби статистики України [3], ця тенденція призупинилася – у 2014-2018 роках населення країни скоротилося на 1,2 млн осіб і становило (станом на початок 2018 рік) 42,2 млн осіб [10]. Такий немалий рівень смертності в Україні ускладнює ситуацію тим, що він базується зокрема на економічно активному населенні. В результаті стандартизований коефіцієнт смертності людей працездатного віку України у 2,4 рази перевищує аналогічний показник країн ЄС і в 1,5 рази – середній показник у Європі [9]. Нестійкий демографічний стан погіршується низькою народжуваністю, невисокою очікуваною тривалістю життя при народженні та за досягнення відповідного віку (у чоловіків – 66,12 років, у жінок – 76,03 років (за даними 2018 року)) та високим рівнем поширеності небезпек медико-біологічного характеру [2, 3] – хронічних неінфекційних захворювань (далі: ХНІЗ).

У 2011 році ООН оголосила про епідемію ХНІЗ у світі. До 2030 року Всесвітня організація охорони здоров'я (далі: ВООЗ) прогнозує збільшення смертей від неінфекційних хвороб до 52 млн на рік [1]. До хронічних неінфекційних захворювань включають хвороби системи кровообігу, злоякісні новоутворення, хронічні обструктивні хвороби легень, цукровий діабет та інші хвороби. Вони спричиняють глобальні соціально економічні втрати.

Протягом останніх 20 років, за даними дослідження Всвітнього економічного форуму (WEF) і Harvard School of Public Health [13], втрати

світової економіки через хронічні захворювання досягли майже 47 трлн доларів. Це більше 13 витратних частин бюджету США, або більше 4 ВВП Китаю за 2016 рік. Кожного року в наслідок медико-біологічних небезпек гине більше 36 млн людей (це, за даними Всвітнього банку, дорівнює населенню Канади у 2016 році), що приносить сукупний збиток в 5% від річного глобального ВВП, вказує Reuters [8].

Зростання масштабів господарської діяльності, використання у виробництві у великих об'ємах потенційно небезпечних технологій і речовин збільшує вірогідність виникнення погіршення стану здоров'я населення, що призводить до значних економічних збитків. З'являється потреба в захисті людей від дії шкідливих чинників, вживання рятувальних, невідкладних медичних і евакуаційних заходів, а також ліквідації негативних наслідків, викликаних можливими надзвичайними техногенними ситуаціями.

Як відзначає Державна служба статистики України [11], чисельність населення загалом за країною протягом 2018 року зменшилася на 208,8 тис. чоловік і, за оцінкою на 1 грудня 2018 року, склала 42 221,6 тис. чоловік. Основними причинами смертності стали медико-біологічні – майже 89 %, з яких хронічні неінфекційні захворювання складають 76 %.

Будь-які хвороби мають свої джерела виникнення. Такими для ХНІЗ є неякісне життєзабезпечення – низька рухова активність, недотримання базових правил харчування та прийому ліків, викиди у воду та атмосферу, забруднений ґрунт і подібні до цих фактори.

Потенційну небезпеку містить наявність розвиненої промисловості. Надвисока концентрація її в окремих регіонах, існування великих промислових комплексів, більшість з яких є потенційно небезпечними через надмірне використання отруйних речовин підвищує ризик ускладнень.

Через хронічні захворювання люди менше працюють і, відповідно, виробляють меншу кількість валового продукту, що веде до скорочення валового національного доходу України. У 2018 році, за даними Організацією економічного співробітництва і розвитку (далі: ОЕСР) в звіті Health at a Glance [14], працівники 50 – 59 років без хронічних захворювань пропустили з причини хвороби 7 днів, що мають одне хронічне захворювання – 10 днів, два і більш – 20 днів.

Недопрацювання обов'язкових нормо-годин спричиняють фінансові збитки для роботодавців та країни. Ще більш втрати несе смертність населення від цих хвороб.

Для характеристики демографічних втрат через передчасну смерть ми використовуємо показник «втрачені роки потенційного життя» (далі: ВГПЖ) [7], який використовується як провідний індикатор стану здоров'я населення більшістю міжнародних організацій: Всесвітнім банком (далі: ВБ), Всесвітньою організацією охорони здоров'я, ОЕСР та ін. Його унікальність в порівнянні з іншими дослідженнями смертності полягає в тому, що він враховує не лише кількість смертей, але і вік кожної людини на момент

смерті. Таким чином, цей метод дозволяє оцінити як основні причини передчасних смертей і розмір втраченого людського капіталу, так і ефективність превентивних заходів, що застосовуються, допомагаючи сформувати зважену і результативну демографічну політику.

Він розраховується як сума добутку числа померлих в кожній віковій групі на кількість років, які вони не дожили до деякого граничного віку, частіше всього 70 років відповідно до рекомендацій ВООЗ:

$$\text{ВГПЖ} = \sum_i D_i \cdot a_i \quad (1), \text{ де}$$

D – це число померлих у i -тій віковій групі; a_i – кількість років, які не дожили до граничного віку.

Кількість років, які не дожили до граничного віку (a_i) розраховується наступним чином:

$$a_i = T - x_i \quad (2), \text{ де}$$

T – це верхня межа віку, до якого не доживають, x_i – медіана i -того вікового інтервалу.

Для вираження збитку в економічних одиницях кожен втрачений рік життя множився на ВВП (або ВРП) року на душу населення, що вивчався, тобто виконувалася оцінка вартості втрачених років потенційного життя від передчасної смертності:

$$P_t = \text{ВГПЖ}_t \cdot C_t \quad (3), \text{ де}$$

P_t – це вартість ВГПЖ у зв'язку зі смертністю у t -тому році, ВГПЖ_t – число людино-років, які були не дожиті через передчасну смертність населення у t -тому році, C_t – економічна вартість життя (ВВП на душу економічно активного населення) у t -тому році.

Враховуючи специфіку необхідних вихідних даних цієї роботи, будемо використовувати вікову групу економічно активного населення (15 – 70 років). За проведеними розрахунками, кількість втрачених років потенційного життя населення України за 2018 рік в порівнянні з попереднім зменшилася на 31% і складає 350,941 тис. людино-років.

Така тенденція є позитивною, оскільки дає можливість зменшити збитки від ХНІЗ і, відповідно, є основою для економічного зростання, оскільки на кожну людину, задіяну у створенні ВВП, в середньому доводиться від 1,4 до 2 млрд доларів ВНД щорічно [12].

Отримані результати дають змогу оцінити економічні втрати від небезпек медико-біологічного характеру – ХНІЗ – (передчасної смертності працездатного населення віком 15 – 70 років) в цілому за країною у вигляді потенційно недовиробленого ВВП.

Таким чином, враховуючи показники ВВП України у період 2015 – 2018 років [3], спостерігається недовироблення 2 % потенційного ВВП щорічно, що зумовлює відповідне зменшення потенційного показника ВНД.

Можемо бачити відповідну тенденцію, що кожного року економіка України втрачає в середньому 1,3 млрд дол через медико-біологічні фактори смертності економічно активного населення. Досвід розвинених країн

свідчить, що сучасне суспільство має чималі можливості збереження і поліпшення стану здоров'я населення трудоактивного віку задля запобігання подібних збитків.

Проблема України полягає не лише в тому, що існуючий стан системи охорони здоров'я є незіставним із сучасною демографічною ситуацією, а у тому, що відсутнє природне і суспільне середовище, сприятливе для довготривалої, здорової і продуктивної життєдіяльності населення. Стан здоров'я та середня тривалість життя є показниками ефективності та якості функціонування усієї суспільно-економічної системи, а відтак, у справі забезпечення сприятливих умов для здорового і тривалого життя своїх громадян для подальшої можливості відтворення трудового ресурсу, діяльність держави має виходити далеко за межі суто надання медичних послуг і включати широке коло зусиль та заходів, спрямованих на посилення демографічної орієнтації усіх напрямів соціально-економічної політики, її демографізацію.

Україна тільки почала робити кроки на шляху покращення економічної ефективності трудових ресурсів. За останнім законом Міністерства охорони здоров'я України, опублікованого від 31 липня 2018 року був ухвалений Національний план заходів щодо неінфекційних захворювань [5], який передбачає системне впровадження заходів з профілактики хвороб, що викликані не інфекціями, а способом життя та умовами навколишнього середовища.

З метою комплексного підходу до вирішення проблеми ХНІЗ та зміцнення здоров'я населення ВООЗ була створена програма CINDI (Countrywide Integrated Noncommunicable Disease Intervention), стратегія якої ґрунтується на таких принципах [5] як зниження індивідуального та масового ризику, ефективне використання медико-санітарних служб та надання реальних можливостей і умов для збереження і зміцнення здоров'я через партнерство і міжсекторальне співробітництво.

Таким чином, станом на кінець 2018 року спостерігалась висока поширеність смертності населення через фактори медико-біологічного ризику. Це свідчить про несприятливу епідеміологічну ситуацію щодо ХНІЗ в Україні, що потребує більш активного застосування методів профілактики та корекції наслідків цих захворювань в усіх вікових групах, особливо у молоді, оскільки високий коефіцієнт смертності працездатного населення має прямий вплив на економіку країни, зокрема на ВВП та, відповідно, ВНД, які залишаються потенційно недовиробленими.

1. Горбась І. М. Профілактика хронічних неінфекційних захворювань – реальний шлях поліпшення демографічної ситуації в Україні / І. М. Горбась // Укр. кардіол. журн. – 2009.– № 3. – С. 6-11.

2. Дудник С. Чому і як хворіють українці? [Електронний ресурс] / С. Дудник // Ваше здоров'я. – 2014. – № 42-43. – Режим доступу: <http://www.vz.kiev.ua/chomu-i-yak-xvoriyut-ukraïnci/>

3. Карташова С. С. Показники смертності як індикатори стану здоров'я / С. С. Карташова, О. І. Тимченко, Е. М. Омельченко // Укр. мед. альманах. – 2009. – Т. 12, № 2. – С. 82-84.
4. Населення України суттєво скоротиться до 2030 року [Електронний ресурс] – Інформаційне агентство УНІАН – Режим доступу: <https://www.unian.ua/society/10434825-naselennya-ukrajini-suttyevo-skorotitsya-do-2030-roku.html>
5. Національний план заходів щодо неінфекційних захворювань [Електронний ресурс] – Міністерство охорони здоров'я України – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/uhvaleno-nacionalnij-plan-zahodiv-shchodo-neinfekciynih-zahvoryuvan>
6. План дій з реалізації Європейської стратегії профілактики та боротьби з неінфекційними захворюваннями, 2012 – 2016 років : 61-а сесія Європейського регіонального комітету ВООЗ. – Копенгаген, 2012. – 39 с.
7. Потерянные годы потенциальной жизни (PYLL) [Електронний ресурс] – FCG Finnish Consulting Group – Режим доступу: https://www.fcg.fi/rus/nashi_uslugi/socialnoe_razvitie/poteryannye_gody_potencialnoy_zhizni_pyll/
8. Просиженные миллиарды [Електронний ресурс] – Ведомости& – Режим доступу: <https://www.vedomosti.ru/partner/articles/2017/12/18/745592-prosizhennie-milliardi>
9. Профилактика неинфекционных заболеваний. Рекомендации [Електронний ресурс]. – Москва, 2013. – 122 с. – Режим доступу: <http://www.webmed.irkutsk.ru/doc/pdf/prevent.pdf>
10. Стан демографічної ситуації в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення / Л. А. Чепелевська, Ю. Б. Ященко, Н. Ю. Кондратюк [та ін.] // Україна. Здоров'я нації. – 2012. – № 3. – С. 251-255.
11. Статистична інформація. [Електронний ресурс] – Державна служба статистики України – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
12. Шабунова А.А., Дуганов М.Д., Калашников К.Н. Преждевременная смертность как причина экономических потерь региона // 2012. №3. С. 26-30.
13. Health and Healthcare in the Fourth Industrial Revolution: Global Future Council on the Future of Health and Healthcare 2016-2018 [Електронний ресурс] – World economic forum – Режим доступу: <https://www.weforum.org/reports/health-and-healthcare-in-the-fourth-industrial-revolution-global-future-council-on-the-future-of-health-and-healthcare-2016-2018>
14. Health at a Glance 2019 [Електронний ресурс] – OECD Indicators – Режим доступу: <https://www.oecd.org/health/health-systems/health-at-a-glance-19991312.htm>

Анісімов Д.О.,
викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна

ЩОДО ВИЗНАННЯ ПРОТИПРАВНОГО ВПЛИВУ НА РЕЗУЛЬТАТИ ОФІЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ КОРУПЦІЙНИМ ЗЛОЧИНОМ

Відповідно до Конвенції Організації Об'єднаних Націй «Проти корупції» від 31 жовтня 2003 року (995_с16), визначено, що корупція породжує проблеми і загрози для стабільності й безпеки суспільства, що підриває демократичні інститути й цінності, етичні цінності й справедливість та завдає шкоди сталому розвитку й принципу верховенства права. Тому, кожна Держава-учасниця, повинна згідно з основоположними принципами своєї правової системи, розробляти й здійснювати або проводити ефективну скоординовану політику протидії корупції, яка сприяє участі суспільства і яка відображає принципи правопорядку, належного управління державними справами й державним майном, чесності й непідкупності, прозорості й відповідальності [1].

Черговим етапом боротьби з корупцією в Україні було прийняття 03 листопада 2015 року Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» № 743-VIII. Даним кроком законодавець криміналізував протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань та порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням. Однак, не поспішив віднести нову статтю до переліку корупційних, на що наполягала назва та зміст положень вже згаданого закону.

Якщо звернутися до наукової літератури, то серед науковців, котрі досліджували проблеми протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань, була однозначна думка, про необхідність віднесення ст. 369-3 Кримінального кодексу України (далі – КК України) до корупційних. Про це зокрема у своїх публікаціях писали А.О. Дзюба [2, с. 68], А.О. Данилевський [3, с. 173] та Н.М. Ярмиш [4, с. 198].

На сьогоднішній день у законодавстві України відсутнє поняття корупційного злочину, але у КК України наявний перелік злочинів, які необхідно вважати такими. Відповідно примітки до ст. 45 КК України корупційними злочинами вважаються злочини, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені статтями 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 366-1, 368, 368-3 – 369, 369-2, 369-3 КК України.

У ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII, наявне визначення корупційного правопорушення, і під ним необхідно розуміти, діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.

Корупція в свою чергу визначається, як використання особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей. А неправомірна вигода розуміє під собою – грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи не грошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав.

Відповідно до ч. 2 ст. 8 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань – це маніпулювання спортивним змаганням, тобто умисне вчинення корупційного правопорушення, спрямованого на некоректні зміни ходу спортивного змагання чи його результату шляхом повного або часткового виключення непередбачуваного характеру змагань і досягнення наперед визначеного їх наслідку, з метою отримання будь-якої неправомірної переваги для себе або для інших [5].

Ураховуючи зазначені положення, погоджуємось із думкою А.В. Савченко, що серед типових ознак корупційного злочину необхідно виділяти: 1) суспільну небезпечність, або безпеку людини, суспільства, держави та людства (за В.В. Шаблістим) [6, с. 121]; 2) протиправність, тобто передбачення його у КК України; 3) наявність діяння, що містить ознаки корупції; 4) учинення його спеціальним суб'єктом; 5) наявність виключно умисної форми вини; 6) караність [7, с. 17].

Звернувшись до ст. 8 Конвенції Організації Об'єднаних Націй «Проти транснаціональної організованої злочинності» від 15 листопада 2000 року (995_789), зможемо побачити, наступні обов'язкові ознаки корупційних діянь: обіцянка, пропозиція або надання публічній посадовій особі, особисто або через посередників, будь-якої неправомірної переваги для самої посадової особи або іншої фізичної чи юридичної особи для того, щоб ця посадова особа вчинила будь-яку дію або бездіяльність при виконанні своїх службових обов'язків; вимагання або прийняття публічною посадовою особою, особисто або через посередників, будь-якої неправомірної переваги для самої посадо-

вої особи або іншої фізичної або юридичної особи для того, щоб ця посадова особа вчинила будь-яку дію чи бездіяльність при виконанні своїх службових обов'язків [8].

Підсумовуючи вище викладене, вважаємо, що законодавець прийняв обґрунтоване рішення віднести ст. 369-3 КК України до переліку корупційних злочинів (Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» від 04 березня 2020 року № 524-ІХ), які визначені у примітці до ст. 45 КК України, адже ст. 369-3 КК України має всі необхідні ознаки корупційного злочину (предмет злочину неправомірна вигода, може вчинятися шляхом активного та пасивного підкупу, характеризується умисною формою вини, може вчинятися спеціальним суб'єктом та передбачає кримінальну відповідальність).

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції : Конвенція від 31.10.2003 (995_c16) / Організація Об'єднаних Націй. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16 (дата звернення: 22.04.2020).

2. Дзюба А.О., Житний О.О. Корупція у сфері спорту (деякі кримінально-правові аспекти). *Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції*. Збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції, 31 березня 2017 року. м. Харків. С. 67-68.

3. Данилевський А.О. Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань як корупційний злочин. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 9 грудня 2016 року. Київ : НАВСУ, 2016. С. 172-174.

4. Ярмиш Н.М. Новий закон – нові проблеми (щодо доповнення Кримінального кодексу України статтею 369-3 «Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань»). *Теорія кримінально-правової кваліфікації як феномен Української кримінально-правової доктрини* : тези доповідей та повідомлень учасників науково-практичної конференції, 16 січня 2016 року. Львів : Видавничий дім «Артек», 2016. С. 195-203.

5. Про запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень : Закон України від 03.11.2015 № 743-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/743-19> (дата звернення: 22.04.2020).

6. Шаблистий В.В. Суспільна небезпека (небезпечність у кримінальному праві в епоху постмодерну). *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2015. № 3 (11). С. 112-124. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkauk_2015_3_12 (дата звернення: 21.04.2020).

7. Савченко А.В. Корупційні злочини в Україні: проблеми кримінально-правового розуміння. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 3. С. 14-24. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/507/2/6.pdf> (дата звернення: 21.04.2020).

8. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності : Конвенція від 15.11.2000 (995_789) / Організація Об'єднаних Націй. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_789 (дата звернення: 22.04.2020).

Антіпова В. П.
Студентка V курсу
Групи ЕЛ-19м-1
Факультет економіки ДНУ ім. О. Гончара
Науковий керівник: к.е.н. Остапенко Т. М.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ ТА СКЛАДОВІ

Інтеграція України в світовий економічний простір передбачає модернізацію сучасної фінансово-економічної системи, яка передбачає перехід суб'єктів ринку на новий рівень відносин і розмиття традиційних географічних кордонів. У той же час умови функціонування підприємств в ринковому середовищі стають більш жорсткими через розширення спектра можливих загроз і небезпек, які підвищують рівень ризику ведення підприємницької діяльності, збільшують невизначеність і підсилюють конкуренцію. Особливо складна ситуація складається у вітчизняних сільгоспвиробників, які в процесі функціонування стикаються з низкою проблем, пов'язаних з особливостями їх діяльності, в тому числі із залежністю від природно-кліматичних умов, сезонністю виробництва, недобросовісною конкуренцією, корупцією, рейдерством, недосконалістю законодавства, інфляційними процесами, проблемами із залученням зовнішніх джерел фінансування та ін. Тому в умовах політичної та економічної нестабільності безпека є невід'ємною частиною забезпечення життєздатності кожного суб'єкта підприємницької діяльності, особливо в сільськогосподарському секторі. Саме економічна безпека може забезпечити підприємству ефективне функціонування, економічну стабільність, розвиток і підвищення рівня його конкурентоспроможності.

Економічна безпека являє собою ефективну діяльність підприємства, що є основною передумовою його стійкого розвитку [1].

При визначенні сутності економічної безпеки підприємств варто враховувати специфіку господарської діяльності. Економічну безпеку сільськогосподарських підприємств можна розглядати як стан підприємства, що характеризується стійкістю до різного роду загроз та сезонних коливань, здатністю забезпечувати реалізацію економічних інтересів та ефективно розвиватися у змінних природно-кліматичних умовах.

Для того, щоб забезпечити ефективну економічну безпеку підприємствам сільськогосподарського сектору, необхідно використовувати комплексний моніторинг її ключових складових: кадрову, екологічну, ринкову, фінансову, техніко-технологічну, енергетичну, виробничу, інформаційну та правову безпеку.

Фінансова складова є провідною й вирішальною, оскільки в ринкових умовах фінанси є «двигуном» будь-якої економічної системи, про її ослаб-

ленні свідчать: зниження ліквідності підприємства; збільшення кредиторської та дебіторської заборгованості; зниження фінансової стійкості і ін.[2].

Важливу роль у забезпеченні економічної безпеки відіграє техніко-технологічна складова, яка полягає у рівні застосування на підприємстві технологій, що відповідають кращим світовим аналогам.

Під енергетичною безпекою варто розуміти ступінь захищеності сільськогосподарського підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз у сфері енергетики.

Достатній рівень правової безпеки підприємства визначає стан захищеності економічних інтересів від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Ринкова безпека відображає рівень внутрішніх виробничих можливостей підприємства зовнішнім потребам, які диктує ринок. Головна задача ринкової політики підприємства полягає в розробці стратегії та організації процесу доведення виробленої продукції до споживача.

З розвитком глобалізаційних процесів та інформатизації сільськогосподарських підприємств виникла потреба у формуванні інформаційної безпеки. Очевидним є комплементарна залежність економічної безпеки від інформаційної складової, оскільки значний вплив на інформаційну сферу мають як внутрішні, так і зовнішні суб'єкти, що може бути джерелом негативних впливів на економічну безпеку та спричинити шкоду інтересам підприємства.

Під екологічною безпекою розуміють такий стан навколишнього середовища, за якого існує мінімальна ймовірність шкоди людським, природним і матеріальним ресурсам.

Організаційну роль у забезпеченні економічної безпеки відіграє виробнича складова. Саме вона відповідає за налагодженість технологічного процесу виробництва продукції, його безперервність та продуктивність.

Дотримання економічної безпеки сільськогосподарського підприємства передбачає досягнення стійкого стану, при якому, система економічної безпеки з реактивною швидкістю нейтралізує наслідки внутрішніх чи зовнішніх загроз або мінімізує їх прояв на будь-яку із складових. Найбільш важливою складовою є кадрова, оскільки дає можливість активізувати роботу інших складових та має комплементарний взаємозв'язок.

Систематичний моніторинг економічної безпеки за усіма складовими має ґрунтуватись на реалізації типових схем, процедур і дій, що дасть можливість сільськогосподарським підприємствам вчасно ідентифікувати загрози, розробити превентивні заходи по їх нейтралізації та забезпечить стабільний розвиток суб'єктів аграрного підприємництва у майбутньому.

1. Зуб Г. І. Фінансова підтримка аграрного сектору в Держбюджеті на 2007 рік. Облік і фінанси АПК. 2006. № 11 С. 34–35.

2. Прохорова В. В., Прохорова Ю. В., Кучеренко О. О. Управління економічною безпекою підприємств : монографія. Харків : УКР ДАЗТ, 2010. 282 с.

Бурцев Олександр Олександрович,

Курсант ПД-831.

Науковий керівник: д.ю.н., доц. Шаблистий В.В.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПОВТОРНОСТІ ЗЛОЧИНІВ

Правила кваліфікації повторних злочинів слід віднести до особливих, тобто таких, що стосуються кваліфікації певних типів кримінально-караних діянь і вирішують у ході кваліфікації певні питання застосування кримінально-правових норм. Крім цього, правила кваліфікації повторності злочинів відіграють роль загального стосовно детальніших правил. І, якщо конкретні питання кваліфікації досить широко висвітлено в літературі, то типовим проблемам, зокрема кваліфікації повторності злочинів, не приділено належної уваги. [1].

При кваліфікації повторності злочинів повинен забезпечуватись принцип індивідуальності кримінально-правової кваліфікації. Оскільки кожне суспільно небезпечне діяння, яке підлягає кваліфікації, своєрідне, неповторне, то його кримінально-правова оцінка повинна здійснюватись у кожному випадку окремо, самостійно. Немає і не може існувати двох абсолютно однакових, які збігаються за усіма ознаками, діянь. Кожне з них своєрідне, відрізняється від інших за часом і місцем вчинення, а також за іншими індивідуальними особливостями. Тому й кримінально-правова кваліфікація, яка полягає у вичленованні з усіх встановлених ознак діяння тих типових, з якими кримінальний закон пов'язує правові наслідки, проводиться стосовно кожного діяння окремо [1].

Відштовхуючись від ідеї справедливості, яка лежить в основі формулювання принципу «non bis in idem», Верховний Суд України вказав на те, що конституційна норма про неможливість двічі бути притягненим до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення, фактично забезпечує дію цього принципу на вищому законодавчому рівні. Однак аналіз низки положень чинного законодавства, яке встановлює особливості притягнення до кримінальної відповідальності, свідчить про їхню невідповідність цьому принципу. Більше того, Верховний Суд України вважає, що виходячи зі змісту ч. 1 ст. 61 Конституції України та правової природи принципу «non bis in idem», факт попереднього вчинення особою злочину не може виступати як ознака складу нового злочину, вчиненого цією особою. Підсумовуючи, Верховний Суд України зазначив, що такий стан кримінального законодавства свідчить про недотримання у законі засадничих положень принципу «non bis in idem», що у свою чергу тягне порушення принципу рівності усіх перед законом, закріпленого у ч. 1 ст. 24 Конституції України, та не дає повною мірою реалізувати принцип верховенства права [2,

с. 139].

Принцип «non bis in idem» у жодному випадку не можна розглядати, як можливість ухилення винної особи від справедливого покарання, оскільки, це суперечить його природі, в основі якої закладена ідея відплатної справедливості. Виключення повторності як кваліфікуючої ознаки складу злочину, власне, створить умови для ухилення від справедливого покарання для особи, що не виправилася та займає чітку антисупільну позицію, свідомо ігноруючи правові заборони. При кваліфікації складу злочину з ознакою повторності не встановлюється наявності складу злочину у попередньому діянні особи. Закон презюмує наявність фактів, встановлених у попередньому судовому розгляді щодо першого злочину. Виключення повторності негативно позначиться на класифікації злочинів, що у свою чергу позначиться на кримінально-правових санкціях. Логіка призначення покарання полягає не в однаковості, а, навпаки, в індивідуалізації покарання. Однаковість суперечить принципу «non bis in idem» та ще ряду принципів кримінального права. Рівність перед законом не означає однаковість, а вказує на відсутність умов для ухилення від справедливого покарання [2, с. 139].

З урахуванням того, чи передбачена у відповідній частині статті КК України кваліфікуюча ознака «вчинення злочину повторно», слід виділити такі випадки кваліфікації повторного злочину:

– кваліфікація злочинів за наявності кваліфікуючої ознаки «вчинення злочину повторно», якщо інших ознак не передбачено в статті Особливої частини КК України;

– кваліфікація повторності злочинів за наявності кількох кваліфікуючих ознак, передбачених однією і тією ж частиною статті Особливої частини КК України;

– кваліфікація повторності злочинів за наявності ознак, передбачених різними частинами однієї і тієї ж статті Особливої частини КК України [13, с. 374].

У судовій практиці трапляються випадки, коли суди не з'ясовують питання про погашення або зняття судимості, що призводить до неправильної кваліфікації дій засуджених, безпідставного призначення покарання за сукупністю злочинів і визнання повторності злочину обтяжуючою покарання обставиною. [3].

Відповідно до п.4. постанови пленуму Верховного суду України від 04.06.2010 № 7 «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки» вказано, що у межах повторності злочинів їх неоднчасне вчинення означає, що не збігаються за часовими показниками початкові моменти вчинення кожного зі злочинів. У зв'язку з цим повторність можуть утворювати злочини, один з яких був вчинений у період, коли інший злочин уже розпочався, але ще не закінчився (наприклад, після початку вчинення шахрайства, але до його закінчення особа вчинює крадіжку). У такому разі

вчиненим повторно вважається злочин, розпочатий пізніше.

В даному випадку дії ОСОБА_1 при вчиненні шахрайства відносно потерпілого ОСОБА_4 були повторними, оскільки відповідно до вироку Ордонікідзевського районного суду м.Запоріжжя від 10.05.2011 аналогічний злочин ОСОБА_1 було розпочато ще у 2009 році. Тобто, шахрайство вчинене відносно потерпілого ОСОБА_4 в період з травня 2010 р. по жовтень 2010 р було вчинене в період коли розпочався злочин, а саме шахрайство у період з грудня 2009 року по жовтень 2010 року, за який ОСОБА_1 було визнано винним та засуджено. [4].

Відповідно до п.3 постанови пленуму Верховного суду України від 04.06.2010 N 7 «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки», за змістом статті 32 КК повторністю злочинів визнається неодноразове вчинення однією і тією ж особою двох або більше злочинів, якщо вони: 1) передбачені тією самою статтею або частиною статті Особливої частини КК; 2) передбачені різними статтями Особливої частини КК (2341-14) і в статті, за якою кваліфікується наступний злочин, вчинення попереднього злочину зазначено як кваліфікуюча ознака.

При цьому для повторності не має значення, чи було особу засуджено за раніше вчинений злочин.

У зв'язку з викладеним, на мою думку в діях ОСОБА_1 вбачається кваліфікуюча ознака «повторність», а тому дії ОСОБА_1 слід кваліфікувати за ч.4 ст.190 КК України як заволодіння чужим майном шляхом зловживання довірою (шахрайство), що заподіяло потерпілому майнову шкоду в особливо великих розмірах, з обов'язковим зазначення такої кваліфікуючої ознаки як «повторність». [4]. Отже, при кваліфікації повторності злочинів повинен забезпечуватись принцип індивідуальності кримінально-правової кваліфікації.

1. Поняття та види множинності злочинів. Відмінність множинності злочинів від триваючих, продовжуваних та складних (складених) злочинів
URL:http://www.naiu.kiev.ua/books/mnp_krum_pravo_zag/Files/Lec/T12/T12_P2.html

2. Вереша Р. В. Кримінальне право України : Загальна частина. Навч. посіб. 2-ге вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2012. 320 с.

3. Судова практика з питань кваліфікації повторності та сукупності злочинів (статті 32, 33, 35 Кримінального кодексу України) URL :
[http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/9998DC9C06A6F434C2257B7C004712AE](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/9998DC9C06A6F434C2257B7C004712AE) (дата звернення 11.05.2020)

4. Окрема думка судді Шевченківського районного суду м. Запоріжжя Наумова О.О. у справі № 336/2192/13-к, провадження № 1-кп/336/20/16 від 26 травня 2016 року URL :
<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/57946330> (дата звернення 11.05.2020)

В'язовий Вячеслав Вікторович,
адвокат, АО "Ваш адвокат", м. Дніпро

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Державна політика – сукупність цінностей, цілей, державних та управлінських заходів, рішень та дій, та розробка системи управління країною.

Характеристика держави полягає в її раціональності, саме забезпечення життєдіяльності держави здійснюється через державну політику (узгодженість інтересів груп населення через загальність аргументів). Тобто, саме раціональність – основа формування державної політики.

Державна політика – являється практичною діяльністю органів державної влади в поєднанні з втіленням у життя вибраного політичного курсу та досягнення конкретних політичних цілей. Саме органи влади країни відіграють головну роль у втіленні в життя державної політики. Органи законодавчої влади надають пріоритетні та стратегічні напрямки реалізації державної політики.

Державну політику реалізують наступні інститути влади: Президент та Уряд. Відповідно, законодавча влада узгоджує та контролює політичні стратегії.

Можна зробити висновок, що державна політика – це сукупність інституційних, людських, процесуальних і духовних чинників для управління економічною, соціальною та іншими сферам суспільства з метою досягнення загальних цілей.

Конституція України говорить про те, що наша країна демократична, соціальна та правова держава.

Основа правової держави полягає в забезпеченні як прав та і свобод громадянам, створення та підтримання умов за яких кожна людина перебуває в повазі, є можливість для здійснення індивідуального розвитку.

Таблиця 1

Обов'язки Національної Гвардії, відповідно до її правоохоронної діяльності

<i>Обов'язки Національної Гвардії відповідно до її правоохоронної діяльності</i>	<i>забезпечувати захист та охорону життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань;</i>
	<i>брати участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку, у тому числі під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових заходів, під час офіційних візитів та інших заходів за участю посадових осіб України та іноземних держав, щодо яких здійснюється державна охорона на території України;</i>

	<i>вживати заходів, спрямованих на запобігання, виявлення кримінальних (адміністративних) правопорушень;</i>
	<i>забезпечувати охорону органів державної влади, а також здійснення заходів державної охорони органів державної влади та посадових осіб;</i>
	<i>вживати заходів щодо припинення діяльності терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій;</i>
	<i>вживати заходів щодо затримання осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення, які вчинили втечу з місць позбавлення волі;</i>
	<i>підтримувати або відновлювати правопорядок у районах виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення;</i>
	<i>участь у припиненні масових заворушень</i>

Національна Гвардія являється правоохоронним органом оскільки: головне завдання – це захист та охорона населення, охорона держави від протиправних діянь, охорона порядку в суспільстві та забезпечення безпеки для громадян; працівники цього органу виконують роботу на професійному рівні, мають свою символіку та форму і наділені правом застосовувати заходи державного примусу; здійснюють особливий вид діяльності яку слід визначати як правоохоронну. Тобто Національна Гвардія здійснює правоохоронну діяльність з метою захисту правових норм держави при цьому застосовує юридичний вплив на правопорушників.

Саме правова спрямованість являється плацдарм для розвитку країни. Саме Національна Гвардія – являється відповідним органом (правовим) який здійснює припинення та попередження злочинів.

Таблиця 2

Права особистого складу Національної Гвардії

<i>Права особистого складу Національної Гвардії</i>	<i>У разі залучення до виконання завдань з охорони громадського порядку здійснювати превентивні та поліцейські заходи примусу відповідно до Закону України «Про Національну поліцію»;</i>
	<i>затримувати, доставляти та/або передавати поліцейським, адміністрації об'єктів, що охороняються Національною гвардією України, осіб, які порушили встановлений перепускний режим або вчинили напад на об'єкт, що охороняється Національною гвардією України;</i>
	<i>затримувати, доставляти та/або передавати уповноваженим державним органам озброєних осіб під час здійснення антитерористичних операцій;</i>
	<i>затримувати осіб, які підозрюються у вчиненні кримінальних правопорушень, та осіб, які вчинили втечу з місць позбавлення волі, дезертирів;</i>

	<i>проводити огляд транспортних засобів і вантажів під час виконання Національною гвардією покладених на неї завдань в районі проведення антитерористичної операції або спеціальної операції, а також на контрольно-пропускних пунктах об'єктів, що охороняються Національною гвардією;</i>
	<i>застосовувати заходи фізичного впливу, а також зберігати, носити і застосовувати спеціальні засоби та зброю;</i>
	<i>взаємодіяти з уповноваженими посадовими особами правоохоронних органів, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, органів прокуратури, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування</i>

Національна гвардія – це військове формування, яке має правоохоронні функції, які направлені на захист та охорону життя, прав та свобод людей країни і держави в цілому, охорона правопорядку в суспільстві від будь яких протиправних посягань».

Дараган Валерій Валерійович,
доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО СТАНУ НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Спектр проблем протидії злочинам у сфері державних закупівель перебуває у колі уваги значної кількості науковців та практиків. Саме тому, з метою вирішення сформульованих задач дослідження існує необхідність аналітичного огляду наукових праць учених, які досліджували зазначене питання, що дозволить окреслити основні напрями для подальшого дослідження проблем оперативно-розшукової протидії кримінальною поліцією злочинам у сфері державних закупівель.

Процес ознайомлення із сумою знань і висновків, накопичених попередніми дослідниками, є першим і необхідним етапом на шляху до самостійного дослідження. Неможливо навчитися аналізувати явище, отримувати і зіставляти нові дані, не оволодівши методологічною базою, виробленою тими, хто стояв біля її витоків. Більше того, контекст нової пізнавальної ситуації, що виникла після прийняття нового КПК України, фактично надав імперативності такому шляху здійснення наукового

пошуку [1, с. 12-13].

Аналіз наукової літератури вказує на те, що останніми роками науковці почали приділяти чималу увагу дослідженням з питань протидії злочинам та іншим правопорушенням у сфері державних закупівель.

Зокрема, цим питанням з 2012 року було присвячено 10 дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Це роботи М.Ю. Довганя, М.О. Брильова, В.В. Коряка, В.А. Кучеренка, А.М. Меденцева, С.В. Нагачевського, В.Р. Сливенка, Ю.В. Федорчука, Т.О. Часової та А.В. Чернея.

Крім того, цим питанням було присвячено понад 50 наукових статей та кілька науково-практичних рекомендації. Зокрема, окремі аспекти протидії злочинам та іншим правопорушенням у сфері державних закупівель, поміж названих авторів, вивчали Л.М. Белкін, В.М. Болгов, О.Г. Бондарчук, В.І. Василичук, К.Ю. Водоласкова, Л.І. Данченко, В.М. Ємельянов, Ю.П. Іващук, В.Р. Козак, О.О. Критенко, Н.І. Лакомська, О.С. Мельников, Т.В. Мельничук, А.О. Олефір, Г.І. Пінькас, Ю.М. Поптанич, І.І. Савко, Г.В. Сальков, Л.П. Скалозуб, Р.Л. Степанюк, О.П. Тараненко, Л.В. Фалько, Т.М. Чердниченко, А.В. Черней та О. Шейко.

До 2012 року в Україні не було захищено жодної дисертації з даної проблематики, а наукові доробки були представлені лише низкою наукових статей, кількома методичними рекомендаціями та підрозділом монографії. У 2012 році почалися перші захисти дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, в яких вивчалися окремі питання протидії злочинам та іншим правопорушенням у сфері державних закупівель.

22 березня 2012 року відбувся захист дисертації В.В. Коряка на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за суміжною темою «Протидія хабарництву у сфері державних закупівель оперативними підрозділами МВС».

Згодом, 20 листопада 2012 року набув що чинності новий Кримінальний процесуальний кодекс України, прийняття якого потягло за собою зміни й в оперативно-розшуковому законодавстві. У зв'язку з цим багато положень розглянутих у зазначеному дисертаційному дослідженні втратили свою актуальність.

Крім того, у січні 2013 року відбувся захист дисертації В.Р. Сливенка на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за темою «Оперативно-розшукова протидія злочинам у сфері державних закупівель». Однак, зважаючи на те що момент подачі дисертації до захисту МВС України ще не було затверджено інструкції з оперативно-розшукової роботи, деякі з положень дисертації В.Р. Сливенка не повністю відповідають вимогам сьогодення.

Що стосується досліджень, що проводилися після прийняття Кримінального процесуального кодексу України, то окремої уваги потребують дослідження М.О. Брильова, А.М. Меденцева, С.В. Нагачевського та Т.О. Часової.

Дисертаційне дослідження С.В. Нагачевського стосується питань оперативно-розшукового виявлення та документування злочинів, учинених службовими особами у сфері державних закупівель. Наукова робота автора містить низку положень, що мають теоретичне і прикладне значення для виявлення та документування злочинів, учинених службовими особами у сфері державних закупівель, а саме: виділено основні склади злочинів, учинюваних службовими особами у сфері державних закупівель; удосконалено підходи до методики оперативно-розшукового документування злочинів, учинених службовими особами у сфері державних закупівель; розроблено пропозиції щодо вдосконалення оперативного обслуговування підрозділами ДСБЕЗ сфери державних закупівель; запропоновано тактичні прийоми щодо подолання протидії підозрюваних процесу досудового розслідування злочинів у сфері державних закупівель.

Дисертаційне дослідження Т.О. Часової охоплює питання взаємодії слідчих та оперативних підрозділів ОВС під час протидії злочинам у сфері державних закупівель. У зазначеному дослідженні авторкою запропоновано напрями покращення взаємодії слідчих та оперативних підрозділів ОВС під час виявлення, документування та розслідування злочинів у сфері державних закупівель.

У дисертаційному дослідженні А.М. Меденцева розглянуто питання розслідування злочинів, що вчиняються у сфері державних закупівель.

М.О. Брильов у своєму дисертаційному дослідженні «Оперативно-розшукова протидія злочинам, пов'язаним з розкраданням бюджетних коштів під час будівництва, ремонту та експлуатації автомобільних доріг» сформулював низку нових теоретично-наукових положень та висновків.

Дослідження зазначених авторів, хоча й були проведені після прийняття нового КПК України, однак усі вони були здійснені до реформування системи ОВС, а таке реформування, безперечно, вплинуло на організацію діяльності щодо протидії злочинам у сфері державних закупівель. Тому названі дослідження потребують ретельного аналізу та доопрацювання відповідно до вимог сьогодення.

Що стосується досліджень М.Ю. Довганя та А.В. Чернея, то вони стосуються питань адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері державних закупівель.

Після реформування ОВС та утворення Національної поліції було проведено 2 дослідження проблем оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель, зокрема це дослідження В.А. Кучеренка та Ю.В. Федорчука.

Дослідження Ю.В. Федорчука було присвячене оперативно-розшуковій протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення закупівель медичного обладнання та ліків. В свою чергу, В.А. Кучеренко вивчав питання оперативно-розшукової протидії розкраданню бюджетних коштів під час проведення спеціалізованих будівельних робіт за державним

замовленням.

Однак, 2 вересня 2019 року на першому засіданні було прийнято рішення щодо ліквідації Департаменту захисту економіки, у складі Національної поліції України, яке стало початком реформування правоохоронної системи захисту економіки [2].

Єдиним підрозділом, який взяв на себе частку функцій ліквідованого підрозділу є міжрегіональний територіальний орган Національної поліції – Департамент стратегічних розслідувань [3]. Однак, основним завданням вказаного підрозділу є протидія організованій злочинності.

Враховуючи зазначене можна прийти до висновку, що на сьогодні існуючі дослідження потребують ретельного аналізу та доопрацювання відповідно до вимог сьогодення. Окремого вивчення потребує питання оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері державних закупівель підрозділами Департаменту стратегічних розслідувань.

1. Савенко С.А. Оперативно-розшукове забезпечення судового провадження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків: ХНУВС, 2014. 219 с.

2. Про ліквідацію територіального органу Національної поліції: постанова Кабінету міністрів України від 2 вересня 2019 року № 841.

3. Про утворення територіального органу Національної поліції: постанова Кабінету міністрів України від 9 жовтня 2019 року № 867.

Долгієр Аліса Ігорівна,
студентка 3 курсу факультету економіки
Дніпровського національного
університету ім. Олеса Гончара

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ЯК ГОЛОВНИЙ ПОКАЗНИК ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Загальновідомо, що стан економіки України на сьогоднішній день здебільшого характеризується своєрідною мінливістю та нестабільністю функціонування багатьох її складових, що, безумовно, має негативний вплив на ефективність діяльності багатьох підприємств національного господарства. Так, в сучасних динамічних умовах ринкової економіки вітчизняні підприємства стикаються з безліччю загроз щодо функціонування та безперервної роботи усіх складників підприємницької діяльності. Як правило, такі загрози можуть носити різноманітний за впливом характер, починаючи від фінансово-економічного та інформаційного й закінчуючи комерційним, кадровим та промислово-виробничим [3]. Саме тому враховуючи той факт, що будь-яке підприємство однаково вразливе як до зовнішніх, так і до внутрішніх тригерів, сьогодні перед суб'єктами господарювання постає головне завдання щодо забезпечення стабільності

функціонування та ефективності діяльності за рахунок зваженого управління соціально-трудовами, фінансово-економічними, виробничими та іншими ресурсами організації, що водночас ускладнюється в силу несприятливого кризового становища України.

Одним з найголовніших показників, який зможе забезпечити економічну незалежність та безпеку діяльності організації є фінансова стійкість підприємства. Фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів підприємства, їх структура та рівень маневреності, при якому забезпечується фінансова незалежність та розвиток на основі зростання прибутку, капіталу при умові допустимого рівня різноманітних ризиків з боку зовнішнього та внутрішнього середовища. Фінансова стійкість підприємства передбачає, що ресурси, вкладені в підприємницьку діяльність, повинні окупатися за рахунок грошових надходжень, а отриманий як наслідок прибуток зможе забезпечувати самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх джерел формування активів [2]. Таким чином, маючи налагоджену систему фінансової діяльності, підприємство у разі настання будь-яких несподіваних економічних криз або ряду інших негативних тенденцій зможе встояти та утримати власний бізнес, тобто водночас не стати банкрутом.

Загалом фінансова стійкість виступає багатоаспектною та доволі місткою категорією, адже надає можливість якомога точно проаналізувати діяльність підприємства з погляду його стабільного та конкурентоспроможного положення на ринку послуг [4]. При аналізі фінансової стійкості, як правило, використовують ряд спеціальних коефіцієнтів (табл.1), після чого робиться загальний висновок щодо поточного стану діяльності підприємства.

Так, отримані позитивні значення показників фінансової стійкості є підґрунтям для того, щоб стверджувати про сприятливий рівень функціонування підприємства та зробити можливі прогнози з приводу поступового зростання його економічного потенціалу у майбутньому.

Слід зазначити, що фінансова стійкість охоплює інформацію щодо платоспроможності, дохідності та рентабельності підприємства, а також може визначати напрямки розвитку діяльності і на майбутні періоди. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що одним з найважливіших компонентів фінансової стійкості є наявність необхідної кількості та різновиду фінансових ресурсів, які можна сформулювати лише за умови ефективної роботи підприємства через розробку вірних управлінських рішень [4].

Таблиця 1

Приклад розрахунку основних показників стану фінансової стійкості підприємства [2]

Назва показника	Розрахунок	Характеристика
Коефіцієнт автономії	Власний капітал / Пасиви	Показує, на скільки зобов'язання підприємства можуть бути покриті його власним капіталом (нормальне значення: 0,5-0,7)
Коефіцієнт співвідношення позикового та власного капіталу	Позиковий капітал / Власний капітал	Показує, скільки позикових коштів залучає підприємство на 1 грн. власного капіталу. Збільшення Кп/в свідчить про зниження фінансової стійкості (нормальне значення ≤ 1):
Коефіцієнт мобільності власного капіталу	Власний оборотний капітал / Власний капітал	Показує частку власного капіталу, що використовується для фінансування поточної діяльності підприємства
Коефіцієнт накопичення зносу	Сума зносу / Первісна вартість	Характеризує інтенсивність вивільнення коштів, вкладених в основні засоби та нематеріальні активи. Зниження коефіцієнта свідчить про зниження інтенсивності вивільнення коштів, іммобілізованих в основні засоби та нематеріальні активи
Коефіцієнт реальної вартості майна	(Основні засоби + Виробничі запаси + Незавершене виробництво) / Активи	Застосовується для оцінки ефективності використання коштів, рівня виробничого потенціалу підприємства, забезпечення виробничого процесу засобами виробництва (нормальне значення $\geq 0,5$)
Коефіцієнт мобільності активів	Оборотні активи / Активи	Характеризує потенційну можливість перетворення активів у ліквідні кошти

Отже, враховуючи вплив багатьох зовнішніх та внутрішніх факторів на фінансову стійкість організації, можна зробити висновок, що фінансова стійкість підприємства залежить від правильного управління фінансовими ресурсами з боку керівників фірм, переважанням власних коштів над залученими, наявністю оптимальної фінансової структури, рівномірного співвідношення активів та пасивів підприємства, від обраної стратегії та головної мети діяльності організації на цільовому ринку, методів управління цими ресурсами, відношення даного підприємства до певної галузі господарювання, стадії його поточного життєвого циклу, а також від загальнодержавного стану економіки країни [1].

Обов'язковими засадами щодо покращення фінансового стану кожного підприємства у сучасних ринкових умовах господарювання в Україні є регулярний аналіз та проведення планових маркетингових досліджень, що дасть змогу своєчасно оцінити можливі зміни у зовнішньому та внутрішньому оточенні організації, та, як наслідок, швидко зреагувати на них

без нанесення матеріальної шкоди та будь-яких інших несприятливих наслідків на діяльність та роботу підприємства.

1. Бабшинська А.О. Аналіз фінансової стійкості підприємства в сучасних умовах // Наукове мислення. – XVII Всеукраїнська практично-пізнавальна інтернет-конференція. Кам'янець-Подільський. – 2016.

2. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: [підручник] / Г.Г. Кірейцев. – Житомир : ЖІТІ, 2001. – 440 с.

3. Сосновська І. М. Поняття та значення економічної безпеки виробничо-господарської діяльності підприємств // «Ефективна економіка» – 2015. – № 9.

4. Чепка В.В., Матяш О.К. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу // Економіка і суспільство // Мукачівський державний університет. – Вип. 12 – 2017.

Дроздов Євгеній Олегович,
Курсант ПД-831

Науковий керівник: д.ю.н., доц. Шаблюстий В.В.

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОКАРАННЯ У ВИГЛЯДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ПРАВА ОБІЙМАТИ ПЕВНІ ПОСАДИ АБО ЗАЙМАТИСЯ ПЕВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ (ст. 54, 55 ККУ)

Іноді в науці використовується поняття «покарання, альтернативні ув'язненню». Воно застосовується в тих випадках, коли санкція норми КК передбачає застосування до особи, яка вчинила злочин, як покарання у вигляді позбавлення волі, так і основне покарання, не пов'язане з позбавленням волі.

Визначаючи основні підстави застосування позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, М.І. Бажанов справедливо зазначив, що це покарання може бути призначене не будь-якій особі, а лише тим, хто займав певну посаду або займав певну посаду діяльність, тобто лише спеціальний предмет. Саме тому, на його думку, це покарання - одне з так званих спеціальних покарань, яке може застосовуватися лише до певної групи людей [1, с. 208–209]. О.С. Крилова також вважає, що Кримінальний кодекс обмежує можливість «позбавлення прав», у тому числі до суб'єкта злочину [2, с. 128].

М. М. Становський робить дискусійний висновок, що покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади є особливим, оскільки воно може застосовуватися лише до обмеженої кількості суб'єктів (за ч. 1 ст. 47 КК - особам, які займають посади в державній службі та органах місцевого самоврядування), а позбавлення права займатися певною діяльністю є загальним заходом покарання, оскільки суд має право застосувати його до будь-якої особи, включаючи посадових осіб, якщо злочин був вчинено у зв'язку з активними діями, здійсненими поза посадою [3, с. 54–55].

А.І. Рарог висловлює думку, що відповідно до Кримінального кодексу

Росії суд не може позбавити засудженого права обіймати інші посади, ніж посади в державній службі та органах місцевого самоврядування, але може позбавити права займатися будь-якою діяльністю, крім діяльності, пов'язаної на державну чи муніципальну службу [4, с. 398]. Усі ці науковці погоджуються, що «позбавлення права» може бути застосовано до особи, яка займала певну посаду або займалася певною діяльністю. На нашу думку, вона не лише займала посаду чи займалася діяльністю, але й використовувала її для вчинення злочину, тому «позбавлення права» належить до спеціальних покарань.

Важливим у судовій практиці є класифікація покарань за ознакою можливості чи неможливості призначення певного виду покарання у випадках, коли це не передбачено санкцією статті Особливої частини КК. Відповідно до цього критерію, можна виділити покарання, які:

1) можуть бути накладені лише у тому випадку, якщо вони передбачені як основна чи додаткова санкція статті Особливої частини КК (крім випадків більш м'якого покарання, ніж передбачено закон - ст. 69 КК);

2) можуть бути призначені як у випадках, коли вони передбачені санкцією статті (частини статті) Особливої частини, так і на підставі норми Загальної частини КК;

3) норми Особливої частини санкцією не передбачені взагалі і призначаються виключно на підставі норм Загальної частини КК.

«Позбавлення права» - це вид покарання, який може бути призначений як основний лише у випадках, передбачених санаційною нормою; як додаткове - і у випадках, коли це не передбачено санкцією спеціальної частини КК. Відповідно до ч. 2 ст. 55 КК, умовами такого призначення є внутрішнє переконання суду, що засуджений не може зберігати за собою право обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю з урахуванням характеру злочину, вчиненого за посадою чи в зв'язок з певною діяльністю; особа засудженого; інші обставини справи. Таким чином посилання на ч. 2 ст. 55 КК у вирокі суду є обов'язковим.

Визначення покарання у випадках, коли це не передбачено санкцією статті Особливої частини КК, слід відрізнити від аналогії закону. Аналогія закону означає застосування до суспільно небезпечного діяння, яке безпосередньо не передбачено законом на момент його вчинення, статтю (частину статті) Кримінального кодексу, яка встановлює кримінальну відповідальність за найбільш подібне за значенням та характер злочину [5, с. 55–56].

Застосувати за аналогією та статтями Загальної частини КК неможливо. Відповідно до п. 2 год. 1 ст. 65 КК, суд накладає покарання, в тому числі відповідно до положень Загальної частини КК. Відповідно до ч. 2 ст. 55 КК «позбавлення права» як додаткового покарання може бути призначене у випадках, коли це не передбачено санкцією статті (частини статті) Особливої частини КК, за відповідних умов. Загальна та Особлива частини Кримінального кодексу взаємопов'язані і утворюють нерозривну системну єдність. Взаємодія норм Загальної та Особливої частин КК і становить систему КК. Це основна

відмінність вироку від випадків, коли вони не передбачені санкцією статті (частини статті) Особливої частини Кримінального кодексу від аналогії закону. Можлива класифікація покарань на ті, що застосовуються, і ті, що не застосовуються до неповнолітніх.. Відповідно до ч. 2 ст. 98 КК до неповнолітніх, засуджених за злочин, суд може застосувати додаткове покарання у вигляді «позбавлення права». Суд не може призначити «позбавлення права» неповнолітнім як основне покарання. На думку В.В. Антипова, виключення можливості застосування цього виду покарання як основного до неповнолітніх значно звужує коло кримінально-виховного впливу на таких осіб [6, с. 10].

Таким чином, «позбавлення права» стосується спеціальних строкових покарань, які можуть застосовуватися і як основні, і як додаткові; не пов'язані з позбавленням волі та майновими обмеженнями; спрямована, серед іншого, на обмеження права на працю; як основне покарання може бути призначене лише у випадках, передбачених санкцією норми, як додаткове - і у випадках, коли це не передбачено санкцією норми Особливої частини КК; може також бути застосовано до неповнолітнього лише як додаткове покарання. І вищенаведені, і інші можливі класифікації «позбавлення права» мають не тільки теоретичне, але й важливе практичне значення, оскільки вони сприятимуть максимальній індивідуалізації покарання, правильному встановленню підстав, порядку та меж його застосування, визначенню цих ознак цього виду покарання. у разі його застосування судом.

1. Бажанов М. И. Назначение наказания по советскому уголовному праву. Киев: Вища школа. Головное изд-во, 1980. 216 с.

2. Крылова Е. С. Лишение права занимать определённые должности или заниматься определённой деятельностью как вид уголовного наказания по законодательству России и зарубежных стран: дис. ... канд. юрид. наук. Казань, 2002. 203 с.

3. Становский М. Н. Назначение наказания. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 1999. 480 с.

4. Российское уголовное право: В 2 т. / под ред. проф. А. И. Рарога. Т. 1: Общая часть. Москва: Профобразование, 2001. 600 с.

5. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; за ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 480 с.

6. Антипов В. В. Обстояния, что исключают возможность застосування певних видів покарань: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2005. 19 с.

Єфімов Володимир Веніамінович,
доцент кафедри оперативно-розшукової
діяльності факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
підполковник поліції, кандидат
юридичних наук, доцент

ДО ПИТАННЯ ПОСЛІДОВНОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ

На сьогодні слідча практика розслідування злочинів в агропромисловому комплексі (АПК) України доводить, що послідовність застосування слідчих (розшукових) дій залежить від способу виявлення, закріплення та збереження інформації, а також черговості виявлення й фіксації слідів злочинного посягання.

Вивчення матеріалів кримінальних проваджень вказує на те, що місцем вчинення економічних злочинів в сфері АПК можуть бути: - кабінет головного бухгалтера чи інше приміщення підприємства або установи; - місце передавання грошових коштів при оформленні документів; - місце укладання договору купівлі-продажу готової продукції, обладнання, сировини або договору на виконання якихось послуг і т.п.

Серед усіх слідчих (розшукових) дій огляд є найбільш поширеним, оскільки його найчастіше використовують працівники правоохоронних органів під час розкриття та розслідування кримінальних проваджень. У криміналістиці слідчий огляд визначають передусім як родове, збірне поняття, що об'єднує всі види огляду, до яких вдається слідчий (огляд місця події, місцевості або приміщення, предметів, документів тощо) [1, с. 28].

Огляд місця вчинення злочину повинен бути проведений негайно. Це обумовлюється динамікою вчинення злочинів даного виду, а також специфікою викриття особи чи групи осіб, що причетні до вчинення злочинних дій, або виявлення схованок, де можуть знаходитись викриваючі докази. До того ж огляд місця вчинення злочину надає можливість зрозуміти чи є вказаний злочин триваючим або ні [2].

Основними задачами проведення слідчого огляду або огляду, що здійснюють оперативні працівники є: - фіксація та процесуальне оформлення місця, де відбувалось вчинення злочину; - виявлення та фіксація слідів злочину як матеріальних так і «інтелектуальних».

Частіше всього у кримінальних провадженнях про шахрайство, привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службо-

вим становищем початком відкриття проваджень є матеріали ревізій чи безпосереднього свідчення самих працівників підприємств про вчинення зазначених злочинів.

Нерідко, відбувається зростання економічних злочинів з насильницькими, що вчинюються з вогнепальною зброєю, вибуховими пристроями. Мається на увазі випадки, коли так звані «білокомірцеві» злочинці звертаються за допомогою до кримінальних авторитетів з метою отримання захисту від впливових у кримінальному світі осіб, що мають можливість застосовувати зброю, вибухові пристрої. Останні можуть залякувати можливих свідків або знищувати самі докази економічних злочинів, що значно ускладнює процес розслідування злочинів за вказаною категорією кримінальних проваджень.

Як підсумок, необхідно зазначити, що якісно зафіксована інформація в наступному дозволить правоохоронцям вдало побудувати версії про можливу причетність до злочинів конкретних осіб, також від якості проведення огляду можливого місця вчинення зазначеної категорії злочинів, залежить успіх їх подальшого досудового розслідування. Необхідно пам'ятати про своєчасність та законність проведення тих чи інших слідчих (розшукових) дій аби не допустити порушення вимог кримінального процесуального законодавства.

1. Розслідування привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем у сфері будівництва [Текст] : метод. рек. / [А. П. Запотоцький, А. А. Вознюк, С. В. Кучменко]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 78 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/7492/1/145.pdf>;

2. Кулик С.С., Кулик М.Й. Проведення огляду (при розслідуванні привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем) URL: [file:///C:/Users/user/Downloads/Ms_2015_5\(2\)__12%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/Ms_2015_5(2)__12%20(2).pdf).

Захаров Юрій

Курсант ПД-831

Науковий керівник: д.ю.н., доц. Шаблистий В.В.

ВІДМІННІСТЬ ПРИЧЕТНОСТІ ДО ЗЛОЧИНУ ВІД СПІВУЧАСТІ

Причетність у кримінальному праві України також історично відокремилося від інституту співучасті у злочині. Свого часу особи, причетні до вчинення злочину, а також, винні в потуранні іншому посягання, розцінювалися як співучасники. Ціла низка німецьких криміналістів, наприклад, Борст, Клейн, Тітман, Клейншорд, А. Фейєрбах вважали осіб, причетних до вчинення злочину, співучасниками. У німецькому кримінальному праві прихильники визнання причетності видом співучасті класифікували усіх співучасників на винуватців, пособників та причетних до

злочину [1, с. 7-8].

Вперше термін причетність був вжитий у декреті Ради народних комісарів РРСФР від 8 травня 1918 року «Про хабарництво». Згідно з п. 2 даного нормативного акту причетні до давання хабара службовці піддаються такому ж покаранню як і безпосередні винуватці. Другим нормативним актом, що передбачав відповідальність за причетність до злочинів, був Декрет Раднаркому від 22 червня 1918 року «Про спекуляцію». Стаття 2 цього Декрету проголошувала: «Підбурювачі, пособники і причетні до названих вище діянь особи караються нарівні з головним винуватцем». Аналогічні норми містилися й у низці інших нормативних актів. Отже, поняття причетності почало вживатися законодавцем безпосередньо у нормативних актах і повністю ототожнювалося із співучастю у злочині. Деяко конкретизовано були викладені норми про причетність у Керівних началах з кримінального права РРСФР 1919 року. Відповідно до ст. 24 цього нормативного акту «пособниками є ті, хто, не приймаючи безпосередньої участі у виконанні злочинного діяння, сприяє його виконанню словом або ділом, порадами, вказівками, усуненням перешкод, прихованням злочинця або слідів злочину, або потуранням, тобто не перешкоджанням вчиненню злочину [1, с. 7-9].

У радянський період розвитку кримінального права, частиною якого на той час було й кримінальне право нашої країни, характеризується виокремленням інституту причетності від співучасті й розгляду його, як у теорії, так і на нормативному рівні, як самостійного кримінально-правового поняття.

У 19-го ст. німецькі й російські криміналісти, не визнавала причетність співучастю, але надавала діяльності причетної особи статус злочину, додаткового до основного посягання, визнаючи за причетністю акцесорний характер злочинної діяльності. Діяння, що являє собою причетність, розглядалося не самостійно, а тільки у взаємозв'язку з основним злочином, до якого воно і є причетним. А. І. Бушуєв висловив думку, що нова теорія, не визнаючи причетність співучастю, розцінює даний інститут як самостійну форму співвинуватості, додатковою винністю [2, с. 7]. При цьому вчений використовував аналогічні погляди деяких німецьких науковців, зокрема Бауера, Зандера, а також дореволюційного російського криміналіста О. С. Жиряєва. Останній вважав, що при спільній злочинній діяльності декількох злочинців може бути присутня співучасть і причетність. В обґрунтування своїх поглядів О. С. Жиряєв вказував, що особи, причетні до іншого злочину, завжди віддаються до суду спільно з особами, винними в основному (первинному) посяганні, а караність осіб, винних у причетності завжди залежить від караності основних злочинців (осіб, винних в основному посяганні) [3, с. 275].

Сама поява такої оригінальної кримінально-правової доктрини обумовлена розвитком вчення про співучасть, а подібне визначення природи

причетності дуже наближене до співучасті. Очевидним недоліком такого підходу для визначення місця причетності у кримінальному праві було визнання спільної вини співучасників і осіб, причетних до посягання. Крім цього, з позицій причетності як додаткового, а не самостійного злочину важко пояснити кваліфікацію окремих видів причетності як самодостатніх кримінальних деліктів. Звертає на себе увагу й змішування згаданими вище науковцями у науці кримінального права матеріальних (поняття і місце причетності у кримінальному праві) й процесуальних (спільний розгляд проваджень за основним злочином і причетним діянням) інститутів. Принцип спільної вини невідомий вітчизняному кримінальному законодавству і суперечить іншій його zasadі: принципу індивідуальної відповідальності [4, с. 8].

Співучасті і причетності притаманні спільні ознаки. Зближує їх вже сам факт, що лише на певному етапі розвитку кримінального права саме з співучасті, а не з іншого інституту Загальної частини кримінального права була відокремлена причетність. Важливою спільною ознакою і причетності, і співучасті є форми, у яких можливе вчинення кожної з них. Загальновизнано у науці кримінального права, що діяльність окремих співучасників можлива як у формі активних дій, так і бездіяльності. Дане положення стосується і причетності. Після декриміналізації недонесення, причетність також може проявлятися у формі дій, а один з її видів – потурання – може бути вчиненим шляхом бездіяльності. Другою важливою спільною рисою цих інститутів є обов'язкова участь двох суб'єктів злочину. Відповідно до ст. 26 КК України співучастю є умисна спільна участь двох або більше суб'єктів у вчиненні умисного злочину. Стосовно співучасті важливо, щоб кожен з співучасників був наділений усіма ознаками суб'єкту злочину [3, с. 275].

Поняття причетності звичайно досліджують в зв'язку з характеристикою співучасті у злочині. Це обумовлено наявністю певних суміжних ознак. Насамперед – це участь кількох суб'єктів злочину. Якщо причетність має місце тоді, коли є предикатний злочин, вчинений іншою особою і самостійна злочинна діяльність, то це означає, що при причетності слід давати оцінку діяльності кількох суб'єктів. Існує і певний суб'єктивний зв'язок між такими суб'єктами, як співучасть, так і причетність можливі лише щодо умисних злочинів. Поряд зі спільними ознаками співучасті і причетності, мають місце і розбіжності між цими правовими інститутами. Для наочності їх можна відобразити у формі таблиці (Табл. Відмінність між співучастю у злочині та причетністю до злочину).

Тобто, критеріями відмежування причетності до злочину від співучасті у злочині є:

- 1) на відміну від співучасті у злочині, при причетності до злочину відсутня спільність умислу виконавця основного (попереднього) злочину та причетної особи;

- 2) для виконавця основного (попереднього) злочину та причетної до

нього особи характерною є відсутність спільного передбачення наслідків злочинного діяння та бажання їх настання;

3) виконавець основного (попереднього) злочину не пов'язаний із причетною особою прагненням досягти спільної кінцевої мети;

4) причетна до злочину особа не бере особистої участі у вчиненні основного (попереднього) злочину;

5) у порівнянні із співучастю, причетності до злочину не притаманна єдність ознак об'єктивної сторони діяння;

б) виконавець основного (попереднього) злочину та причетна до нього особа не об'єднують зусиль та не вчиняють сумісних активних дій, спрямованих на досягнення спільного злочинного наслідку;

7) часовий критерій розмежування відіграє роль при встановленні особливостей початкового моменту причетного діяння, який завжди не співпадає з початком виконання співучасті чи її формування [4, с. 9].

Отже, причетність як інститут кримінального права до певного часу розвивалася в межах вчення про співучасть у злочині. Співучасть передбачає спільну умисну участь двох і більше суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину, а у разі причетності основне (первинне) посягання вчиняється одним суб'єктом злочину, а причетне до нього діяння – іншим суб'єктом. Ці два суб'єкти не можуть збігатися в одній особі. Суспільно-небезпечна діяльність співучасників перебуває у причинному зв'язку із спільним для усіх них злочинним результатом. Такий зв'язок відсутній у причетності за винятком злочинного потурання. Також причетність перебуває у причинному зв'язку з суспільно небезпечними наслідками основного посягання, якщо вона вчинена після початку первинного діяння, однак до його завершення. Насамперед це стосується продовжуваних злочинів і злочинів з так званим мате-ріальних складом, коли настання суспільно небезпечних наслідків після вчинення діяння відстрочене у часі.

1. Пілявська Л. М. Заздалегідь обіцяне недонесення про злочин як вид причетності до злочину. Часопис Академії адвокатури України. 2013. № 3. 340 с.

2. Бушуев И. А. Ответственность за укрывательство преступлений и доноительство / И. А. Бушуев. Москва : Юридическая литература, 1965. 322 с.

3. Солдатенко А. А. Відмежування причетності до злочину від співучасті / А. А. Солдатенко // Часопис Київського університету права. – 2014. – № 4. – С. 273-277.

4. Абакіна-Пілявська Л. М. Інститут причетності до злочину в кримінальному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Л. М. Абакіна-Пілявська; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2014. 20 с.

Іванчук Олександра Сергіївна,
Курсант н.г.ФЕБ-842
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Шевейко Юлія Андріївна,
Курсант н.г.ФЕБ-842
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО СТАНУ ПРОТИДІЇ ЕКОНОМІЧНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ДОТРИМАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Для сучасного стану економіки України як самостійної незалежної держави, утвердження її як суб'єкта світового співтовариства особливо актуальними є проблеми забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку, формування механізму протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам, підвищення рівня життя населення, розвитку системи міжнародної економічної взаємозалежності

Сьогодні питання національної безпеки набуло особливої актуальності, оскільки від його вирішення залежатимуть доля України, соціально-економічний добробут громадян, становлення їхньої національної самосвідомості та поваги до своєї держави, тому необхідно врахувати помилки, допущені під час здійснення економічних реформ, які призвели до руйнівних процесів в економіці та у свідомості людей [1, с. 52].

Важливим є те, що під тиском тривалого простою виробництва, суцільної інфляції, масового поширення безробіття, зниження рівня життя громадян та соціального занепаду, громадяни досить часто шукають злочинні шляхи розв'язання наведених проблем.

До основної проблеми можна віднести те, що попри достатню кількість спеціальних суб'єктів, які зобов'язані вести активну протидію економічним злочинам, актуальною є проблематика розробки оптимальної та ефективної структури, її правового регулювання та забезпечення щодо протидії вчиненню економічних злочинів, а зокрема створення нового державного органу, який буде наділений правами та безпосередніми обов'язками в сфері запобігання економічній злочинності [2, с.132].

Досить важливим є врахування європейського досвіду функціонування структур, які покликані протидіяти економічним злочинам. Явище економічної злочинності у Європі протягом декількох десятиліть є безпосереднім предметом як наукових, так і управлінських дискусій. Потреба ефективної протидії поширенню даного виду злочинності робить актуальним питання щодо всезагального реформування правоохоронних органів. Проте розроблено не одну, а відразу декілька інституційних систем, що пов'язано з

різними юридичними системами та способами державотворення [3, с.9].

Досить актуальною та болючою проблемою є також банальна відсутність єдиного законодавчого визначення поняття «економічна злочинність» та видів злочинів, які відносяться до цієї категорії. Деяка кількість вчених пропонує тлумачити економічні злочини як сукупність умисних корисливих злочинів та осіб, які їх вчинили, у сфері легальної та нелегальної економічної діяльності, безпосереднім об'єктом яких є суспільні відносини у сфері власності та виробництва, обміну, розподілу та споживання товарів і послуг. Але думки на дане питання розділяються, і тому в науковій літературі відсутня однастайна думка щодо визначення поняття «економічний злочин» [4, с.83].

В даному випадку надзвичайно актуальною являється проблематика законодавчого закріплення явища економічної злочинності та видів злочинів, які можуть бути віднесені до даної категорії. Адже в більшій мірі від цього факту залежить чітке та повне формування підходів й методів суб'єктів запобігання злочинам у сфері економіки.

У європейських державах, точно так само як в Україні, методи запобігання та протидії економічним злочинам передбачають такі основні структури: спеціальні правоохоронні органи, поліція, податкова, митна служби, підрозділи фінансової розвідки. Цілковита інтеграція економічних функцій в межах одної правоохоронної структури є скоріше винятком, аніж правилом [5, с.311].

Зробивши висновок з всього вищевказаного, нами запропоновані такі шляхи щодо подолання проблематики протидії економічної злочинності в Україні:

- формування чіткої та прозорої державної структури, яка буде регулювати та контролювала економічну ситуацію, серед яких буде нагляд та попередження економічних злочинів;
- використання позитивного європейського досвіду щодо подолання явища економічної злочинності;
- співпраця та взаємодія правоохоронних органів України з правоохоронними органами різних держав задля запобігання вчиненню міжнародних економічних злочинів.

У висновку варто сказати, що стан економічної злочинності в великій мірі може розкрити стан економічної безпеки держави в цілому. Тому якісна та активна протидія злочинам в економічній сфері здатна значно покращити та підвищити стан економічної безпеки в державі. Також важливою є тісна співпраця з силовими структурами європейських країн задля перейняття позитивного досвіду боротьби з економічною злочинністю та оптимізації попередження майбутніх злочинів.

1. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення, монографія, за ред. Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьова, О.М. Ляшенко. Київ., Лібра, 2003 р.. 280 с.

2. Основи економічної безпеки, підручник, за ред. О.М. Бандурки, В.Є. Духова, К.Я. Петрової, І.М. Чернякова, Харків, НУВС, 2003, 236 с.
3. Шкарлет С.М. Еволюція категорії «безпека» в науковому та економічному середовищі, за ред. С.М. Шкарлет, *Формування ринкових відносин*. 2007. № 6. С. 7–12.
4. Гончарова В.О. Вплив тіньової економіки на економічну безпеку держави, монографія, за ред. В.О. Гончарової., Харків, ХНУ, 2001. 195 с.
5. Моніторинговий кримінологічний аналіз злочинності в Україні (2009–2013 роки), монографія, Є. М. Блажівський, І. М. Козьяков, О. О. Книженко та ін., Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2014. 488 с.

**Карпенко Владислав Олександрович,
Недойнов Кирило Володимирович,**
курсанти 2-го курсу факультету
економіко-правової безпеки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: ЗАГРОЗИ, ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

На сьогодні, економічний розвиток країни пов'язаний із активізацією негативних чинників впливу та різних загроз такому розвитку. З плином часу, національна економічна безпека все частіше перетворюється в економічну безпеку підприємств; від її забезпеченості залежать рівні конкурентоспроможності, інвестиційна привабливість та інноваційний розвиток економіки країни. Таким чином, досить важливо розглянути питання запобігання загроз негативного впливу на економічну безпеку, аби для того, щоб підприємства максимально ефективно функціонували. Враховуючи вище сказане, забезпечення економічної безпеки підприємств є найбільш актуальною проблемою, котра потребує вирішення.

Вивчення підходів до вирішення проблеми економічної безпеки суб'єктів господарювання дає змогу побачити різноманіття поглядів на поставлене питання. Виходячи з цього, вчені розуміють економічну безпеку по-різному: одні розуміють її як стан економічної системи, який дає змогу їй динамічно розвиватися, інші вважають, що це певний стан підприємства, за яким воно захищене від негативного впливу тих чи інших зовнішніх та внутрішніх загроз.

Таким чином, поняття “економічна безпека” можна об'єднати в два підходи:

- перший ґрунтується на тому, що у підприємства є конкретні цілі, котрі воно намагається досягти. Кожне підприємство має внутрішню структуру й існує в певному зовнішньому середовищі, але якщо ж внутрішня структура характеризується низкою позитивних якостей, і суб'єкт господарювання зна-

ходить у безпеці, то зовнішнє оточення негативно впливає на підприємство.

- другий підхід базується на поняттях “загроза” та “захищеність від загроз”, а весь акцент переноситься на якісні параметри, такі як стійке функціонування, прогресивний розвиток тощо.

Для підтримання стабільності підприємства необхідно враховувати як внутрішні загрози, пов'язані з господарською діяльністю, так і зовнішні, що впливають на підприємство не напряму. Внутрішні загрози характерні економічні процеси, які пов'язані із залученням ресурсів на підприємство, гарантією їх забезпечення та результативною діяльністю. Зовнішні ж загрози підприємства виникають поза ним, тобто з боку конкурентів, постачальників, а іноді навіть і держави.

У теорії економічної безпеки існує багато класифікацій загроз, тому вважаємо необхідним розглянути деякі з них.

Загрози поділяються на об'єктивні і суб'єктивні. Формування об'єктивних загроз відбувається незалежно від цілеспрямованої діяльності. Суб'єктивні ж, навпаки, створюються свідомо. Систему об'єктивних загроз утворюють такі фактори, як: інфляція, економічна криза, нестабільна політична обстановка в країні, форс-мажорні обставини. Суб'єктивні, у свою чергу, викликані неефективною роботою підрозділів підприємства, які можуть мати недоліки у фінансовій діяльності підприємства, в організації виробничого процесу, пов'язані із низькою конкурентоспроможністю продукції.

Також, погоджуємось із точкою зору вчених Т. Г. Васильціва та М. Б. Пасічника [1, с. 132-133]. Досліджуючи питання класифікації загроз економічної безпеки, вони стверджували, що за тривалістю впливу на функціонування і розвиток підприємства їх можна поділити на довгострокові (наслідки від яких усуваються протягом 3-5 років), середньострокові (протягом 1-3 років) та короткострокові (від 1 кварталу до року).

Загрози безпеці підприємства можна розподілити за ступенем керованості на керовані та некеровані [2, с. 107-108]. Для зміни рівня впливу керованих загроз необхідний вплив керівництва підприємства; до таких загроз належать недоліки в організації виробничого процесу, втрата кваліфікованих кадрів і подібні проблеми. Щоб якось вплинути на даний вид загроз, необхідно провести моніторинг економічної безпеки підприємства і сформулювати комплекс стратегічних управлінських заходів. Не підлягають прямому впливу непрямі загрози, до яких відносяться високий рівень корупції, монополізація економіки держави, непередбачувана зміна законодавства, проте підприємство обов'язково повинно враховувати їх у своїй діяльності.

Згідно з дослідженнями Гадісова і Поскочинова, можна класифікувати загрози економічній безпеці на ті, які частково піддаються нейтралізації, і ті, які не піддаються нейтралізації [3, с. 30]. До перших відносяться загрози матеріальним і нематеріальним активам, фінансам тощо. Загрози, які не

піддаються нейтралізації, включають, наприклад, загрози інформації, збереження споживачів, загрози перспективам розвитку.

Крім вище зазначених, цікавою є класифікація загроз на: правові (негативна зміна в законодавстві); економічні (несприятлива ситуація на ринку); політичні (погіршення політичної ситуації в регіоні); екологічні (стихійні лиха і т. п.); науково-технічні (неправильне або взагалі незастосування науково-технічного прогресу); технологічні (зміна технології виробництва); демографічні (зміна демографічного стану) [4, с. 24].

Дослідження питання класифікації загроз економічної безпеки підприємства, зокрема її чинників, дало змогу дійти висновку, що існує велика кількість класифікацій загроз економічної безпеки, але вони всі мають місце бути, адже економічне буття є різноманітним, і для певного підприємства деякі з них стають актуальними, а з подальшою зміною умов функціонування того чи іншого підприємства може актуалізуватись інша сукупність загроз.

На нашу думку, безпечне функціонування підприємств потребує їх власної системи безпеки. Основними ж завданнями такої системи повинні бути: захист прав підприємства; прогноз розвитку несприятливих подій; аналіз конкурентів; превентивний вияв загроз тощо. Якщо ж підприємство буде мати ефективну систему економічної безпеки, то воно буде ефективно функціонувати навіть в умовах жорстокої конкурентності.

Отже, підсумовуючи усе вище сказане, можемо побачити, що існує безліч загроз економічній безпеці підприємства, тому необхідно своєчасно їх виявляти і приймати рішення щодо їх усунення. Для ефективної протидії загрозам, умов безпеки та стабільності підприємства необхідно створити систему комплексного захисту та забезпечити її функціонування.

1. Васильців Т. Г. Чинники та джерела загроз економічній безпеці підприємства. Наук. вісник НЛТУ України. 2008. С. 128–135.

2. Якубович З. В. Ідентифікація загроз економічній безпеці машинобудівного підприємства. Галицький екон. вісник. 2010. № 3(28). С. 107–112.

3. Гадышев В.А. Классификация угроз экономической безопасности предприятия. Вестник Санкт-Петербургского ун-та ГПС МЧС. 2014. С. 27–31.

4. Гусев В.С. Экономика и организация безопасности хозяйствующих субъектов. СПб. : Очарованный странник, 2001. 256 с.

Кірін Роман Станіславович,
доктор юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
Інституту економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова НАН України

НАДРОПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Мінерально-сировинна база (далі – МСБ) України є достатньо вагомою у світовому вимірі, стан якої можна охарактеризувати наступними показниками:

- 1) в надрах нашої країни виявлено майже 20 тис. родовищ і проявів 117 видів корисних копалин;
- 2) 8290 родовищ і 1110 об'єктів обліку за 98 видами мінеральної сировини мають промислове значення і обліковуються в державному балансі запасів корисних копалин;
- 3) 3349 родовищ корисних копалин (далі – РКК) розробляється.

Мінерально-сировинний комплекс (далі – МСК) забезпечує вагому частку валового національного продукту. З видобутком і використанням корисних копалин пов'язано 48 відсотків промислового потенціалу країни і до 20 відсотків її трудових ресурсів. Ці показники наближаються до показників розвинутих країн з потужною гірничодобувною промисловістю, де зосереджено від 20 до 40 відсотків загальних інвестицій та до 20 відсотків трудових ресурсів [1].

Не зважаючи на те, що у вітчизняному законодавстві відсутнє розуміння терміну «економічна безпека держави», остання має спиратися на більш загальні категорії, як то - «національна безпека України» та «державна безпека». Останній термін вживаються в такому значенні - захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру [2, ст.1].

Одним з фундаментальних національних інтересів України є сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення.

Крім того, слід враховувати й основні напрями державної політики національної безпеки України, визначені Стратегією національної безпеки України [3], які, відносно забезпечення економічної безпеки, закріплюють, що основним змістом економічних реформ є:

- 1) створення умов для подолання бідності і надмірного майнового розшарування в суспільстві;
- 2) наближення соціальних стандартів до рівня держав Центральної і

Східної Європи - членів ЄС;

3) досягнення економічних критеріїв, необхідних для набуття Україною членства в ЄС.

Отже, економічну безпеку держави слід розглядати як цілком визначений, вимірюваний науково розробленими критеріями кількісний і якісний стан економіки країни, при якому забезпечується захист національних інтересів, достатні умови життя і розвитку особи, стійкість до реальних і потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього походження.

Вагомим фактором впливу на економічний стан держави залишається її можливість і здатність спиратися на власні ресурси, зокрема, на МСК.

В цьому аспекті безумовно праві автори роботи, які стверджують, що надра України є фундаментом економіки держави. Комплексне використання мінеральної сировини залишається в числі найважливіших геолого-технологічних та економічних завдань, – це: високі технології, потужна економіка, національна й економічна безпека, енергозберігаюче виробництво й чиста екологія [4, с. 56].

Натомість власне мінерально-сировинна безпека, виходячи з аналізу Стратегії національної безпеки, не визнана в якості її окремої складової. Більше того, положення, які безпосередньо чи опосередковано стосуються сфери МСБ, розосереджені у приписах, що врегульовують стан економічної, екологічної та енергетичної безпеки країни.

Так, Стратегією державної екологічної політики [5] визначено, що основними напрямками збалансованого використання надр України мають стати: 1) перехід до ресурсозберігаючих технологій; 2) повноцінне впровадження оцінки впливу на довкілля; 3) обов'язковість рекультивациі; 4) невідворотність відповідальності за порушення природоохоронного законодавства. При цьому, сприятимуть збільшенню видобутку гостродефіцитної сировини і підвищенню економічної незалежності та безпеки держави: а) належне державне управління в галузі геологічного вивчення та використання надр; б) залучення інвестицій.

Проте, ця стратегія залишила поза увагою чи не найгострішу проблему, притаманну сучасній геологічній галузі України – не може використовувати економіка мінеральні ресурси ані перспективні ані прогнозні, ані попередньо розвідані ані розвідані запаси, ані корисні копалини невідкритих родовищ ані відкритих (ідентифікованих) родовищ. Для цього має бути проведений комплекс пошуково-розвідувальних робіт, геологорозвідувальних робіт (далі – ГРР), робіт з проектування та будівництва гірничодобувного підприємства, і лише експлуатація останнього дозволить мати мінеральну сировину - корисні копалини, видобуті та перероблені на товарну продукцію гірничого виробництва.

Важливими чинниками, що визначають сучасний критичний стан МСК України є вибуття балансових запасів і низькі темпи введення в експлуатацію родовищ, підготовлених до промислового освоєння з метою видобу-

вання корисних копалин, значне скорочення обсягу ГРР. Ці негативні фактори в найближчій перспективі можуть призвести до істотного збою в роботі МСК і, як результат, до уповільнення економічного розвитку та загрози економічній безпеці країни.

Автори проєкту Концепції реформування геологічної галузі України [6] справедливо зазначають, що більшість відомих родовищ корисних копалин в Україні відпрацьовані, пошуки та розвідка нових фактично зупинені, інвестиційний клімат у надрокористуванні несприятливий через суттєві бюрократичні перепони, що провокує корупцію. Подальший дефіцит мінеральної сировини призведе до поглиблення економічної кризи та енергетичної залежності України. Аналіз сучасної ситуації засвідчує відсутність зацікавленості інвесторів у вкладанні коштів у розвиток МСБ. Це обумовлено комплексом чинників - непрозорими, складними та тривалими процедурами надання спеціальних дозволів на користування надрами, невизначеністю перспектив розвитку, неможливістю довготермінового планування, а також значними фінансовими ризиками.

В свою чергу, Енергетична стратегія України [7] робить акцент на розширення МСБ з метою нарощення видобутку вуглеводнів для забезпечення енергетичної незалежності країни, збільшення власної ресурсної бази урану. Надлишкові потужності з транспортування, зберігання і переробки вуглеводнів, у т.ч. їх інтегрованість з європейським ринком і можливостями організації постачань зі світових ринків для подальшого постачання до ЄС, - сумарно становлять базу до розвитку відповідних галузей та економіки України в цілому.

Однак, як показав аналіз результатів виконання завдань щодо забезпечення належного рівня енергетичної безпеки, зокрема визначених рішеннями Ради національної безпеки і оборони України, ефективність заходів, що вживаються органами виконавчої влади у цій сфері є недостатньою. Тому, з метою підвищення ефективності державної політики у сфері енергетичної безпеки Рада національної безпеки і оборони України доручила Кабінетові Міністрів України [8] у першому півріччі 2020 р.: 1) внести на розгляд Верховної Ради України законопроекти щодо: - актуалізації положень Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 р. [1], передбачивши заходи щодо нарощування обсягів видобутку природного газу, нафти, сланцевого газу, газу (метану) вугільних родовищ; - нової редакції Кодексу України про надра, передбачивши зокрема положення щодо захисту національних інтересів, забезпечення рівних можливостей користування надрами, відкритості проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами, прозорості системи державного моніторингу використання і охорони надр, посилення контролю та відповідальності за порушення вимог законодавства у сфері надрокористування; 2) забезпечити перегляд Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, ефективність, конкурентоспроможність» [7] та заходів щодо її реалізації з урахуванням загроз енергетичній безпеці, визначених Стратегією національної безпеки України, та між-

народних зобов'язань України в енергетичній сфері.

1. _____
2. Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року : Закон України від 21 квітня 2011 р. № 3268-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3268-17>
3. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19?find=1&text>
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України" Указ Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015 // Офіційний вісник України від 09.06.2015 — 2015 р., № 43, стор. 14, ст. 1353.
5. Галецький Л. С. Ефективність державної політики щодо раціонального використання мінерально-ресурсного потенціалу України / Галецький Л. С. Чернієнко Н. М., Науменко У. З., Александров О. Л. // Актуальні проблеми та перспективи розвитку геології: наука й виробництво. Матеріали Міжнародного геологічного форуму (19 - 24 червня 2017 р., м. Одеса, Україна). – К.: УкрДГРІ, 2017. – 360 с. – С. 52 – 57.
6. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII // Офіційний вісник України від 12.04.2019 — 2019 р., № 28, стор. 29, ст. 980.
7. Концепція реформування геологічної галузі України (проект від 12.07.2016 р.). / О. Б. Бобров, В. М. Шестопапов, П. Ф. Гожик та ін. - Київ: І-т геологічних наук НАН України. URL : http://igs-nas.org.ua/images/news/Conception/2016_conception.pdf
8. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» : розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 р. № 605-р // Урядовий кур'єр від 08.09.2017 — № 167.
9. Про невідкладні заходи щодо забезпечення енергетичної безпеки : рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 грудня 2019 р. (введено в дію указом Президента України від 2 грудня 2019 р. № 874/2019) // Офіційний вісник України від 13.12.2019 — 2019 р., № 96, стор. 66, ст. 3164.

Краснікова Оксана Миколаївна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Полтавської державної аграрної академії
Дроботя Яна Анатоліївна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту
Полтавської державної аграрної академії

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА – ГОЛОВНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

В умовах військових дій на Сході нашої країни, нестабільності правового законодавства, першочерговою задачею є забезпечення економічної безпеки держави. Фінансова безпека є однією з головних складових економічної безпеки держави. Механізм забезпечення фінансової

безпеки має реалізовуватися на основі проведення адекватної фінансової політики, систематизації загроз, способів і методів забезпечення безпеки.

Вітчизняні економісти О. Василик та С. Мочерний до найважливіших (базових) показників фінансової безпеки відносять величину внутрішнього і зовнішнього боргу, рівень інфляції, стійкість національної валюти, сальдо платіжного балансу, оскільки саме ці показники адекватно відображають поточний та очікуваний стан фінансової системи та її здатність до нагромадження фінансових ресурсів для економічного розвитку [2].

Фінансова безпека - це захищеність інтересів держави у фінансовій сфері, або такий стан бюджетної, податкової та грошово-кредитної систем, що гарантує спроможність держави ефективно формувати, зберігати від надмірного знецінення та раціонально використовувати фінансові ресурси країни для забезпечення її соціально-економічного розвитку і обслуговування фінансових зобов'язань [1, с. 16-17]. Фінансова безпека визначається конкретними показниками функціонування економічної системи держави за певний проміжок часу. До числа цих показників належать: величина внутрішнього й зовнішнього боргів; рівень інфляції; стійкість національної валюти; сальдо платіжного балансу.

Основними загрозами фінансовій безпеці держави є :

- недосконалість фінансової політики та відсутність контролю за цільовим використанням бюджетних коштів;
- падіння платоспроможності населення;
- відтік людського капіталу за кордон;
- демографічна криза;
- переважно фіскальний характер системи оподаткування;
- значні розміри державного та гарантованого державою боргу та виникаючі проблеми з його обслуговуванням;
- знецінення національної валюти;
- невеликі обсяги довгострокового кредитування у зв'язку з значними відсотковими ставками;
- криміналізація та масштабний вплив капіталу у «тінь» і в офшорні зони.

Неадекватне реагування та ігнорування зазначених загроз призводить до фінансової кризи, яка проявляється у різкому падінні валового внутрішнього продукту, дестабілізації банківської системи, знецінення національної валюти.

Нехтування станом фінансової безпеки може призвести до підриву системи життєзабезпечення держави з подальшою втратою її фінансової незалежності та суверенітету.

1. Василик О., Мочерний С. Фінансова безпека. Економічна енциклопедія: У 3 т. Т. 3. К.: Вид.центр «Академія», 2002. 952 с.

2. Сухоруков А. І., Ладюк О. Д. Фінансова безпека держави: [навчальний посібник]. К. : Центр учбової літератури, 2007. 192 с.

Кубецька Ольга Миколаївна,
кандидат економічних наук, доцент,
завідувач навчально-наукової
лабораторії з дослідження проблем
протидії організованим злочинності та
корупції ФПФПСР
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

УМОВИ ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Міжнародна економічна безпека – це комплекс міжнародних умов існування домовленостей та інституційних структур, при якому кожній державі-члену світової спільноти забезпечується можливість вільно обирати і здійснювати свою стратегію соціального та економічного розвитку, не піддаючись зовнішньому і політичному тиску, розраховуючи на невтручання, розуміння і взаємоприйнятну та взаємовигідну співпрацю з боку решти держав.

Думки науковців щодо визначення змісту дефініції “міжнародна економічна безпека” наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Зміст категорії “Міжнародна економічна безпека”

Джерело	Визначення
	Комплекс міжнародних умов співіснування домовленостей та інституціональних структур, при якому кожній державі - члену світового співтовариства забезпечується можливість вільно обирати і здійснювати свою стратегію соціального та економічного розвитку без зовнішнього тиску і втручання, в обстановці взаєморозуміння і співпраці.
Фоміна М.В., Мішина І.Г. [1]	Сукупність заходів, спрямованих на забезпечення сталого світового економічного розвитку, метою якого є досягнення максимальної безпеки та високого рівня життя для кожної особистості незалежно від нації або національності за умови збереження світу для майбутніх поколінь.
Визначення автора	Стан світової економіки, який гарантує максимальну захищеність кожної нації за умови незмінності світового устрою та забезпечення існування націй у майбутньому.

При дослідженні міжнародної безпеки не можна обмежуватися тільки силовою, або воєнною безпекою. Міжнародну безпеку необхідно розглядати з урахуванням інтеграції силових, економічних та соціальних аспектів.

Міжнародна економічна безпека поділяється на глобальну та

регіональну.

Глобальна економічна безпека - сукупність заходів, спрямованих на забезпечення сталого світового економічного розвитку, метою якого є досягнення максимальної безпеки та високого рівня життя для кожної особистості, незалежно від нації або національності, за умови збереження світу для майбутніх поколінь.

Регіональна економічна безпека - здатність регіональної влади забезпечити конкурентоздатність, стабільність, стійкість, поступальність розвитку економіки території, органічно інтегрованої в економіку країни, як відносно самостійної структури¹.

Міжнародна економічна безпека характеризується загальним станом світової економіки, рівнем розвитку міжнародних економічних відносин або ступенем економічної інтеграції², наявністю розвиненої світової інфраструктури, при яких забезпечується реалізація та гарантований захист національних економічних інтересів кожної країни, прогресивний соціально-економічний розвиток держав та достатній їх оборонний потенціал.

Ключовими характеристиками сучасної парадигми міжнародної економічної безпеки є взаємозалежність, взаємообумовленість, взаємопов'язаність та взаємоінтегрованість країн світу. Цей синтез характеристик призводить до глобальної економічної взаємозалежності. З одного боку, інтеграційні процеси в економіці світу є передумовою забезпечення міжнародної економічної безпеки, а з іншого – це виклик міжнародній економічній безпеці³.

Необхідність формування міжнародної економічної безпеки зумовлена головними такими факторами:

- підвищеною активністю міжнародної економічної злочинності на території держав;
- бажанням кожної держави підтримувати свій міжнародний імідж.

До основних принципів забезпечення міжнародної економічної безпеки можна віднести:

- верховенство закону під час забезпечення міжнародної економічної безпеки;
- додержання балансу економічних інтересів націй на міжнародній арені;
- взаємна відповідальність держав щодо забезпечення міжнародної економічної безпеки та ін.

¹ Синиця С. М., Бринзей Б. С. Економічна безпека регіону як важливе завдання стратегічного розвитку. Вісник Прикарпатського університету. Економіка. 2014. Випуск Х. С. 48-53.

² **Економічна інтеграція** — об'єктивний процес розвитку глибоких, стійких взаємозв'язків та поділу праці між національними господарствами, створення міжнародних господарських комплексів у межах держави.

³ Івашенко Г. А., Петряєва З.Ф., Петряєв О.О. Вплив інтеграційних процесів на міжнародну економічну безпеку та бізнес. URL.: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream>.

На сьогодні, постає досить актуальним постає питання створення системи міжнародної економічної безпеки, яка б захищала держави від дискримінації при активізації міжнародних господарських зв'язків та забезпечувала їх рівноправність.

1. Фоміна М.В., Мішина І.Г. Глобальна економічна безпека: сутність і тенденції / М.В. Фоміна, І.Г. Мішина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.library.donduet.edu.ua/zbirnik-naukovikh-prats-torgivlya-irinokukrajini.html>

Лихачевська Анастасія Юріївна

студентка факультету економіки

Дніпровського національного

університету імені Олеся Гончара

Науковий керівник: Остапенко Т.М. к.е.н, доцент,

доцент кафедри економіки, підприємництва

та управління підприємствами

Дніпровського національного

університету імені Олеся Гончара.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ НАСЛІДКІВ ПРИРОДНИХ КАТАСТРОФ ТА ФОРМУВАННЯ ЗАХОДІВ ДО ЇХ ПОМ'ЯКШЕННЯ

Економічні втрати від природних катастроф зростають за останні десятиліття. Це пояснюється головним чином демографічними змінами та економічним зростанням у схильних до катастроф районах. Очікується, що майбутні втрати від стихійних лих збільшаться через постійне збільшення економічного впливу та змін клімату. Це підкреслює важливість розробки політики, яка може пом'якшити вплив цих катастроф на економіку та суспільство. У цій статті я синтезую основні теоретичні та емпіричні методи, узагальнюю основні висновки щодо економічного впливу стихійних лих та виведу фактори, які зможуть пом'якшити вплив наслідків стихійних лих.

Починаючи з 90-х років, низка стихійних лих спричинила економічні втрати, які можна оцінювати в десятки мільярдів доларів США. Приклади включають землетрус «Нордрідж» у Сполучених Штатах Америки у 1994 землетрус «Кобе» в Японії у 1995 році, ураган «Катріна» у Сполучених Штатах Америки у 2005 році, ураган «Гарві» у 2017 році[1]. Крім того, економічні втрати від стихійних лих (з поправкою на інфляцію) стрімко зростають за останні кілька десятиліть, а кількість природних катастроф стала причиною значних витрат. Показники зміни структури і кількості населення та економічне зростання все ще залишаються основними рушіями зростання втрат від стихійних лих. Як вказує Міжурядова група з питань зміни клімату: «Антропогенні зміни клімату можуть збільшити частоту та / або інтенсивність майбутніх надзвичайних погодніх явищ у десятки раз». Ці

тенденції підкреслюють важливість розробки політики, яка може пом'якшити вплив таких катастроф на економіку та суспільство.

Для розроблення механізму пом'якшення наслідків природних катастроф необхідно розглянути теоретичні моделі попереднього виявлення, або простіше кажучи прогнозування виникнення катастроф, що базуються на корелюванні факторів попередніх випадків виникнення та природних факторів. Усі подібні моделі спрощують складну економічну реальність у математичному поданні найбільш відповідних явних причинних ланцюгів, які простежують вплив екзогенних природних явищ на економічній системі.

Моделі прямих наслідків природних катастроф використовують географічні інформаційні системи для оцінки потенційних втрат від конкретних природних катастроф, шляхом моделювання гіпотетичних характеристик природних небезпек, таких як повені у певному місці. Наприклад, карти небезпеки виникнення повені вказують такі характеристики, як потенційно затоплені райони, глибину затоплення та швидкість течії повені з певною вірогідністю виникнення. Характеристики небезпеки потім використовуються для обчислення пошкоджень, що піддаються впливу майна, що, як правило, представлені значеннями землекористування або забудови, виходячи з припущень щодо вразливості землі чи будівлі. Моделі катастрофи, як правило, оцінюють шкоду від природних небезпек різної інтенсивності та ймовірностей, з яких виходить очікуваний щорічний збиток. Географічна шкала варіюється від локального (наприклад, міського рівня) до глобального.

Виходячи з механізму роботи таких моделей можна виявити, що хоча моделі катастроф, як правило, зосереджені на оцінці шкоди для власності, вони також оцінюють рівень людських збитків та потенційні жертви конкретних природних катастроф. Оцінки ризику за допомогою моделей катастроф використовуються для різних цілей, включаючи керівництво цінами страхування. Наприклад, оцінки ризику затоплення від моделей катастроф були використані в глобальних аналізах вигод і витрат інвестицій у дамби та фонди адаптації до зміни клімату, у загальнодержавному аналізі вигод та витрат оптимальних стандартів захисту від повеней у Нідерландах. Загалом, данні дослідження були проведені задля виявлення закономірності у перевищенні економічної вигоди у запобіганні природних катастроф збиткам від них.

Зважаючи на обмежену кількість спостережень за характеристиками та втратами природних небезпек на місце розташування, важко оцінити зовнішню обґрунтованість моделей катастроф (тобто, чи відповідають модельовані результати спостережень). Модельовані ушкодження можуть суттєво відрізнятися від спостережених ушкоджень, особливо для масштабних аналізів, хоча місцеві оцінки можуть бути більш точними. Щоб проілюструвати цю точність, просторово детальна модель катастрофи підрахувала, що ураган «Сенді» завдав 4,2 мільярда доларів збитків

житловим будівлям в Нью-Йорку, а фактичний збиток від житла - 4,7 мільярда доларів.

Для проведення аналізу, зазначеного вище, науковці використовують різноманітні джерела даних. Найпоширенішим джерелом даних про природні катастрофи є База даних надзвичайних подій під назвою «EM-DAT», складена Центром досліджень епідеміології катастроф. Розглянувши базу EM-DAT, можна зазначити, що дана база дає змогу зміни пунктів видатків що дає змогу місцевим органам влади завищувати кошториси після катастрофи.

Враховуючи вище зазначену проблему, багато останніх досліджень використовують визначення стихійних лих на основі геофізичних чи метеорологічних змінних, таких як урагани, або індекси, побудовані з спостереження за такими явищами як шторми, повені, землетруси та екстремальні температури. Такі фізичні показники стихійних лих не піддаються зміщенню ендогенності даних, як було вказано на прикладі з системою «EM-DAT» і, таким чином мають бути основою для створення алгоритму пом'якшення економічних наслідків природних катастроф.

Крім того, базою для проведення досліджень є економічні показники регіонів, це такі показники як ВВП, темпи зростання ВВП, торговельні потоки, показники смерті, зайнятість, дохід на душу населення, видатки, міграцію, вартість житла та інші активи та державні трансферти[3].

Перш ніж обговорити результати окремих досліджень, корисно вивчити результати двох останніх мета аналізів емпіричної літератури щодо наслідків стихійних лих. У дослідженні 2016 року Київського політехнічного інституту проводять цілеспрямований мета аналіз щодо непрямих економічних наслідків стихійних лих з точки зору економічного зростання на душу населення. На основі 25 первинних досліджень вони роблять висновок, що стихійні лиха суттєво негативно впливають на економічний ріст у країнах, що розвиваються. Крім того, спостерігаються значні короткострокові скорочення економічного зростання для кліматичних та геологічних катастроф, для яких довгострокові наслідки є незначними. Встановлено, що гідрометеорологічні катастрофи зменшують зростання як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективах.

В емпіричній літературі про стихійні лиха переважають дослідження непрямих наслідків. У високо цитованому дослідженні Гарвардського університету 2016 року про прямі впливи природних катастроф, наводять приклади детермінанти прямих наслідків стихійних лих, що корелюються кількістю постраждалих.[4] Більш конкретно, у дослідженні вивчається роль доходів, інституцій та політико-географічних факторів у визначенні наслідків стихійних лих. Виявляється, що країни з високим рівнем доходів зазнають меншої кількості смертей від стихійних лих.

Проте розглянувши низку емпіричних досліджень впливу стихійних лих у 28 країнах Карибського басейну, де використовуються методи даних для дослідження впливу одиночних або декількох ураганів (їх також

називають штормами, тайфунами, циклонами, залежно від місця їх виникнення), можна виявити невеликий вплив циклонів на загальну економічну продукцію. Проте, коли цей ефект розглядається промисловим сектором, з'являються як великі негативні, так і великі позитивні впливи. Зокрема, на сільське господарство, оптовий продаж, роздрібний продаж та туризм негативно впливають циклони, тоді як будівельний сектор отримує від них користь, мабуть, завдяки реконструкції.

Дослідження Колумбійського університету представляють одне з небагатьох досліджень впливу катастроф на результати підприємницької діяльності. Зокрема, вони вивчають вплив повені на зайнятість, нагромадження активів та продуктивність праці. Використовуючи групу європейських фірм, вони виявляють, що повені призводять до значного збільшення активів та зростання зайнятості, тоді як вплив на продуктивність майже не відчувається. Цей висновок говорить про те, що після повені пошкоджені виробничі можливості компенсуються збільшенням інвестицій в активи та збільшенням робочої сили.

В цілому ці емпіричні дослідження дозволяють припустити, що непрямі наслідки стихійних лих значно зменшують економічне зростання, особливо у країнах з низьким рівнем доходу.

Багато досліджень намагаються визначити окремі чи сукупні фактори та дії, що пом'якшують згубний вплив природних катастроф - прямих чи непрямих. Дії щодо пом'якшення наслідків можна класифікувати як попереджувальні (наприклад, публічні інформаційні кампанії, індивідуальні страхові та оборонні інвестиції, державні інвестиції в захист) та після ліквідації наслідків катастрофи (наприклад, публічна інформація, пряма допомога в ліквідації наслідків катастроф). Дослідження передбачає, що фактори на рівні країни, такі як дохід, установи, середня освіта, урбанізація, інфраструктура, відкритість торгівлі, фінансовий розвиток та інтеграція, також можуть впливати на серйозність наслідків стихійних лих. Висновком одного з досліджень Київського політехнічного інституту стало те, що циклони мають менший економічний вплив у країнах, які часто піддаються впливу циклонів.[2] Такі відмінності у збитках, пов'язаних з катастрофами, що узгоджуються з різним рівнем інвестицій у захисний капітал, який визначається ризиками стихійних лих.

Ще одним ключовим висновком є те, що хоча країни з більшим рівнем доходу зазнають більших прямих втрат власності від стихійних лих, вони зазнають менших загиблих випадків та менших наслідків економічного зростання. Можливі пояснення цього висновку включають той факт, що багатші країни можуть мати кращі будівлі (і кращі будівельні норми), більш розвинені системи охорони здоров'я та інформаційні системи та більш стійкі економіки, які краще справляються з наслідками природних катастроф.

У літературі були розглянуті інші можливі пом'якшувальні фактори. Наприклад, у рамках регресії на рівні країни я прийшла до висновку, що

країни з більш високим рівнем грамотності, кращими інститутами та більш високим ступенем відкритості торгівлі зазнають менших втрат від стихійних лих. Зокрема, Фельбермайер виявляє, що катастрофи мають менший вплив на зростання ВВП у більш демократичних країнах та в країнах, які є більш відкритими до торгівлі та мають розвинені фінансові ринки.

У цій статті розглядаються дослідження про економічні наслідки стихійних лих та узагальнено її основні теоретичні, обчислювальні та емпіричні методи з метою викривлення основних висновків та визначення розуміння факторів, що пом'якшують наслідки стихійних лих. Огляд показав, що стихійні лиха мають значні негативні прямі економічні наслідки, як, наприклад, великі втрати власності в розвинених країнах та жертви в країнах, що розвиваються. Чисті макроекономічні (тобто непрямі) втрати загалом є негативними, але, ймовірно, невеликі для великих розвинених економік, оскільки вони краще справляються з негативними виробничими шоками (наприклад, компенсуючи втрачене виробництво при збільшенні виробництва в інших місцях). Ці непрямі економічні наслідки, як правило, більш серйозні для країн з низьким рівнем доходу та для менш диверсифікованих економік.

Зважаючи на збільшення втрат від стихійних лих за останні десятиліття та очікуване збільшення частоти та тяжкості стихійних небезпек внаслідок зміни клімату, розробникам політики вкрай важливо мати достовірну інформацію про місцеві ризики стихійного лиха та ефективні заходи щодо зменшення ризиків. Оцінка наслідків стихійного лиха в подальшому корисна для визначення алгоритму управління ризиками. Однак, можливість краще прогнозувати їх попередньо ще корисніше і важливіше. З нашого огляду методів видно, що за останні десятиліття було досягнуто значного прогресу в розробці додаткових підходів до оцінки ризику стихійного лиха[1].

Наприклад, моделі катастроф пропонують зрозуміти прямі економічні наслідки катастроф, таких як повені (наприклад, майнові збитки, жертви) у детальному просторовому масштабі, що корисно для розробки місцевих заходів управління ризиками стихійних лих, таких як політики евакуації, політики будівельних норм тощо.

Крім того, макроекономічні моделі та емпірична література припускають, що розробники заходів повинні прагнути сприяти економічній стійкості, підтримуючи гнучку та диверсифіковану економіку, здатну впоратись із шоками. Для сприяння відновленню та пом'якшенню непрямих економічних та розподільних наслідків стихійних лих можна використовувати фінансові механізми компенсації, наприклад, системи надання допомоги після ліквідації наслідків катастроф та державно-приватного страхування, мережі суспільної безпеки та антициклічні державні витрати.

На міжнародному рівні ключовим питанням стихійних лих є зміни клімату. Для пом'якшення викидів парникових газів необхідний міжнародний узгоджений підхід. Вище зазначені моделі прогнозування, допоможуть

узгоджувати цілі глобальної кліматичної політики, але, враховуючи їх невизначеність, результати слід трактувати обережно. Більше того, допомога після ліквідації наслідків аварій все більше потребує координації на міжнародному рівні. Це пояснюється тим, що випадки смертності та непрямі втрати є найвищими у порівняно невеликих країнах з низьким рівнем доходу, які, як правило, не мають відповідних установ чи ресурсів для управління ризиками та фінансової компенсації.

Незважаючи на прогрес у теоретичних та кількісних оцінках економічних наслідків стихійних лих, необхідні подальші дослідження для підвищення надійності цих оцінок. Наприклад, важливим висновком нашого огляду є те, що макроекономічні теоретичні та обчислювальні моделі стихійних лих часто не мають просторових деталей; ці моделі, як і багато емпіричних досліджень, ігнорують географію або діють у великих географічних масштабах, як-от регіон чи країна. Таким чином, ці підходи не враховують, що більшість стихійних лих спочатку мають локальний вплив; де і з якою інтенсивністю має значення катастрофа. Більше того, негативні локальні наслідки можуть бути пом'якшені або посилені позитивними чи негативними непрямими економічними наслідками в інших місцях. Ще одне важливе спостереження нашого огляду полягає в тому, що моделюючі та емпіричні підходи до оцінки економічних наслідків стихійних лих склалися як дві незалежні галузі літератури і, здається, мало використали результати один одного.

Провівши власне дослідження я виявила певну закономірність між темпом розвитку країни та економічним впливом від стихійних лих.

Темп розвитку країни	Країни	Показник темпу розвитку,	Показник економічних наслідків від лих	Показник людських жертв від стихійних лих
Швидкий темп розвитку країни	США	0,87	0,9	0,2
	Країни західної Європи	0,89	0,8	0,3
Середній темп розвитку країни(країни, що розвиваються)	Україна	0,54	0,68	0,36
	Словакія	0,57	0,77	0,39
	Молдова	0,53	0,7	0,39
Низький темп розвитку	Болівія	0,24	0,34	0,89
	Нігерія	0,21	0,23	0,88

Аналізуючи співвідношення, можемо побачити зворотною залежність.

Маючи на увазі ці обмеження існуючих теоретичних, обчислювальних та емпіричних підходів, ми закінчуємо кількома пропозиціями щодо майбутніх досліджень. Майбутні теоретичні моделі повинні ґрунтуватися на останніх досягненнях регіональної економіки. Залежно від того, де стикається стихійне лихо та його інтенсивність, економічні наслідки можуть

бути локальними або поширюватися далеко і вшир. Також, вони можуть бути позитивними, негативними або як коротко-, так і довгостроково, що означає, що прогнози наслідків можуть стати неоднозначними. Тим не менше, регіональні моделі здатні забезпечити глибше розуміння каналів наслідків стихійних лих та причинно-наслідкових зв'язків між цими наслідками та економічними результатами.

Емпіричні підходи до оцінки економічних наслідків стихійних лих також можуть бути вдосконалені шляхом використання прогресу дистанційного зондування та поширення продуктів даних Географічної інформаційної системи, таких як записи погоди, які вимірюють місцеві фізичні характеристики катастроф, та місцеві вимірювання економічної. Це дозволило б надійніше оцінити місцевий вплив катастроф.

1. Манів З.О.Регіональна економіка: Навч. посібник/За ред. З.О. Манів, І.М. Луцький. –Львів: «Магнолія 2006», 2008. – 640 с.
2. Прогнозування і оцінка обстановки при повенях [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. Режим доступу: http://stud.com.ua/1444/bzhd/prognozuvannya_otsinka_obstanovki_povenyah
3. Стихійне лихо, аварії, катастрофи та їх характеристики [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. Режим доступу: <http://readbookz.net/book/198/7490.html>
4. Данилишин Б. М. Наукові основи прогнозування природно техногенної (екологічної) безпеки України / Б. М. Данилишин, В. В. Ковтун, А. В. Степаненко. – К.: Лекс Дім, 2004. – 552 с.

**Михайлов
Олександр Олександрович,**
курсант навчальної групи ДР-841,
2 курсу, факультету підготовки
фахівців для органів досудового
розслідування
Науковий керівник: Шаблистий
Володимир Вікторович

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВІДМЕЖУВАННЯ ЗЛОЧИНУ ВІД КРИМІНАЛЬНОГО ПРОСТУПКУ

Злочин є різновидом правопорушення, однак його слід відрізнити від кримінальних проступків, введення яких передбачено КПК України, цивільно-правових деліктів, адміністративних правопорушень і дисциплінарних проступків. Головною відмінністю злочину від інших правопорушень визнається характер протиправності, суспільної небезпечності та система кримінально-правових засобів впливу на особу, яка його вчинила. Злочини завжди порушують заборони, що містяться в нормах Кримінального кодексу України.

Інші правопорушення виступають проти норм інших галузей українського права, не тільки законів, але й ще підзаконних нормативно-правових актів. Наслідком вчинення злочину є застосування самого суворого заходу державного примусу – покарання з наступною судимістю. Інші правопорушення супроводжуються менш жорсткими засобами впливу та стану судимості за собою не тягнуть [1; с.124-125].

Для відмежування злочину від кримінального проступку слід, перш за все, звернутися до визначення поняття проступку.

Під проступком в загально-соціальному значенні розуміється антисоціальна або шкідлива для суспільства дія, яка спрямована на знищення основ цивілізованого життя та порушує норми, які зафіксовано правовими кодексами держави. В юридичній енциклопедії визначення проступку розглядається як провина – вид правопорушення, що полягає в провинній дії (або бездіяльності), яка відрізняється від злочину меншим ступенем суспільної небезпеки. За проступок, що полягає в порушенні громадського порядку, до винного може бути застосований один із заходів громадського впливу: громадський осуд, догана, штраф тощо; за проступок, здійснений при виконанні службових обов'язків, – одне з дисциплінарних стягнень; за скоєння адміністративного проступку – одне з адміністративних стягнень [2, с. 91].

Таким чином, викладене дає можливість зробити наступні висновки: більшість інститутів, які визначають підстави відповідальності для злочину та кримінальних проступків, є спільними, головною спільною ознакою визначається суспільна небезпека. Учені (А.А. Піонтковський, А.Н. Трайнін, М.Д. Шаргородский та ін.) .

І злочини, і проступки в певній мірі є суспільно небезпечними діяннями, тому ознака суспільної небезпеки притаманна всім без виключення правопорушенням. Відмінність між вказаними діяннями покладено в ступені суспільної небезпеки правопорушень. Підвищений ступінь суспільної небезпеки характерний для злочинів, а кримінальні проступки мають незначний (невеликий, невисокий) ступінь суспільної небезпеки, який не обумовлює застосування засобів кримінальної відповідальності.

Не погоджуються з наявністю в адміністративних деліктах суспільної небезпеки такі вчені, як Г.І. Петров, О.М. Якуба, І.С. Самощенко та ін. Вони вважають, що кримінальні проступки не являються суспільно небезпечними, оскільки вони є суспільно шкідливими. Шкідливість, на думку зазначених дослідників, – це властивість, при наявності якої виключається суспільна небезпека; визнається критерієм, відповідно до якого кримінальні проступки відрізняються від інших порушень правових норм і, перш за все, від злочинів.

Поняття «суспільна небезпека» та «шкідливість», «школа» не мають єдиного значення. Наявність шкоди встановлюється шляхом опису, який самостійно вже виступає доказом шкоди відповідного діяння. Суспільно небезпека – це гносеологічна категорія. Її неможливо встановити шляхом онтологічного опису того, що відбулось [3].

Найбільш ретельно зміст суспільної небезпеки розкривають через структуру діяння, виокремлюючи при цьому такі елементи: дію, наслідки, суб'єктивну та об'єктивну сторону, особу, яка скоїла діяння [2, с. 91]. Важливим фактором є визначення характеру та ступеню суспільної небезпеки. Характер суспільної небезпеки визначається видом суспільних відносин, на які скоєно посягання, тобто об'єктом злочину. Ступінь суспільної небезпеки – це кількісна сторона суспільної небезпеки, що визначається з урахуванням тяжкості причинених наслідків, особливостей посягання, характеру вини, особливостей суб'єкту, тобто конкретних проявів ознак складу діяння, крім об'єкту посягання.

Тому поняття «шкода» не може підмінятися поняттям «суспільна небезпека», шкода – ознака, яка визначає суспільну небезпеку. Якщо діяння не представляє суспільної небезпеки, то відсутнє і правопорушення [4, с. 356].

Тому певною мірою суспільною небезпекою наділені всі правопорушення. У випадку скоєння діяння, яке не передбачає небезпеки для суспільства, тобто такого, що не спричиняє шкоди суспільним відносинам і не ставить їх під загрозу спричинення шкоди, його не можна визнавати правопорушенням. Помилково було б вважати, що лише злочин характеризується суспільною небезпекою. Злочини відрізняються від кримінальних проступків та адміністративних правопорушень характером та ступенем суспільної небезпеки.

Ознаки, які характеризують суспільну небезпеку, поділяються на дві групи: до першої групи належить об'єкт посягання, до другої групи входять суспільно небезпечне діяння, суспільно небезпечні наслідки, особа винного (тобто структурні елементи діяння).

Крім того, до критеріїв відмежування злочину, кримінального проступку належить різна процесуальна форма досудового та судового розгляду матеріалів щодо цих діянь та різні суб'єкти процесуальної діяльності.

Отже, відмінність злочину від кримінального проступку відрізняється тим, що при зовнішній схожості кримінального проступку з злочином його суспільна небезпека незначна, оскільки він не здатний заподіяти істотної шкоди охоронюваним законом відносинам.

Кримінальний проступок як вид кримінального правопорушення, що має знижений ступінь суспільної небезпеки, за який може бути призначено покарання, не пов'язане з позбавленням або обмеженням волі, а саме: штраф, громадські роботи, виправні роботи, позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, що не тягне за собою судимості.

1. Галушко Б.С. Поняття злочину в кримінальному праві України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. С. 591-597.

2. Федотова Г. В. Критерії відмежування кримінального проступку від злочину та адміністративного правопорушення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 38. С. 91-94.

3. Петков С. В. До питання про співвідношення дефініцій «публічний проступок» та «адміністративний проступок». *Юридичний журнал*. 2010. № 9. URL : <http://justinian.com.ua/print.php?id=3695> (дата звернення 01.05.2020).

4. Шармар О. М. Кримінальний проступок: історія і сучасність. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. №2. С. 356-364.

Ніколаєва Вікторія Юріївна
здобувач вищої освіти III курсу
факультету підготовки фахівців для
підрозділів стратегічних
розслідувань Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ
Науковий керівник:
Санакоев Дмитро Борисович
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансових та
стратегічних розслідувань
факультету підготовки фахівців для
підрозділів стратегічних
розслідувань Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМКІВ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Корупція – одне із найпоширеніших суспільних явищ в Україні, що гальмує загальний розвиток економіки та інших сфер життя. Активна державна політика Президента України та Уряду загалом щодо боротьби з корупційними проявами знаходить свій прояв на законодавчому рівні: затвердження планів заходів з протидії корупції, створення та реорганізація вже існуючих органів з протидії та запобігання корупції. Ключову роль у цьому процесі відведено органам виконавчої влади, які мають відповідні повноваження, а саме – Національній поліції України. Метою нашої доповіді є дослідження та визначення місця та ролі Національної поліції, як одного зі спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, та здійснити відповідний аналіз законодавчих положень щодо встановлення значення його функціонування.

Дослідженням питань протидії корупції та її суб'єктів займалися вітчизняні та зарубіжні вчені (О.М. Бандурка, М.І. Мельник, В.О. Шамрай, О.М. Охотнікова, В.А. Завгородній, М.В. Руденко та ін.), у т.ч. окремі

громадські організації, що вивчають та аналізують сучасний стан корупції у суспільстві [3, с. 189].

Звертаючись до законодавчої бази: антикорупційної програми Національної поліції України, знаходимо логічне підтвердження повноважень поліції щодо реалізації державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Так, серед повноважень Національної поліції: створення та реалізація превентивних антикорупційних механізмів, усунення наслідків можливих корупційних правопорушень та виявлення корупційних ризиків, що виникають при такій реалізації.

За даними «Transparency International – Україна», міжнародної організації, яка визначила місце України за індексом сприйняття корупції (120 місце серед 180 країн світу (з результатом у 32 бали), у порівнянні з 2017 роком – 32 бали та 130 місце), відбулися суттєві зрушення у антикорупційних заходах та організації протидії корупції [2].

К. В. Тітуніна та Ф. О. Кіріленко у своєму дослідженні вказують на такі факти: в період 2011 – 2016 років (до проведення загально-державних заходів щодо системної боротьби) в середньому 1463 корупційних злочинів було виявлено саме підрозділами Національної поліції (міліції). За статистичними даними, у 2016 році Національна поліція лідирує серед органів системи МВС України у виявленні таких злочинів (близько 1115), друге місце посідає Служба безпеки України – 503, НАБУ – 328, органи прокуратури – 196 та податкова міліція України – 46 [4, с. 156, 159].

Науковцями розглядається питання протидії корупції у двох формах діяльності Національної поліції: зовнішня та внутрішньо-організаційна. С. Шатровим був проведений відповідний аналіз Закону України «Про Національну поліцію» щодо протидії корупційним проявам та окреслено її основні положення, тобто правоохоронці повинні забезпечувати антикорупційну політику не тільки у суспільних відносинах, а й у внутрішній професійній діяльності: наприклад, за п. 9 ч. 8 ст. 51, до члена поліцейської комісії застосовуються заходи адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією [5, с. 224]. Станом на 2016 рік, серед посадових осіб найбільша кількість притягнутих до кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення є саме працівники органів внутрішніх справ – 268. З цією метою антикорупційною програмою на 2019 рік започатковано проведення такого внутрівідомчого антикорупційного заходу «Поліція без корупції, про що не варто забувати» та заплановані інші заходи щодо запобігання та протидії корупції у сфері діяльності НПУ у 2019-2021 рр. [1].

Отже, Національна поліція України посідає визначне та вирішальне місце як один з спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії та запобігання корупції, що зумовлює необхідність вдосконалення її діяльності відповідно до міжнародних стандартів та практики, аби зайняти гідне

становище на світовій арені та носити почесне звання європейської правової держави.

1. Антикорупційна програма Національної поліції України на 2019-2021 роки: наказ Національної поліції України від 20 березня 2019 року №246. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/Natsionalna-politsiya-Ukrayiny-27.03.2019.pdf> (дата звернення 29.04.2020)

2. Індекс сприйняття корупції-2018: веб-сайт. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjniattya-koruptsiyi-2018/> (дата звернення 29.04.2020)

3. Руденко М. В., Мельник О. В. Нові державні органи у сфері запобігання корупції: спроби аналізу функціонального призначення та взаємозв'язків. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право. вип. 20. Харків, 2015. 283 с.

4. Тітуніна К.В., Кіріленко Ф. О. Боротьба Національної поліції з корупцією в Україні. Правовий часопис Донбасу: зб. наук. ст. № 2 (60). Кривий Ріг, 2017. 198 с.

5. Шатрава С. Місце та особливості функціонування органів Національної поліції України в системі суб'єктів протидії корупції. Visegrad Journal on Human Rights: наук. видан. Вип. №4/1. Словацька республіка, 2016. 244 с.

Некlesa Олександр Вікторович,
науковий співробітник
навчально-наукової лабораторії
з дослідження проблем протидії
організованій злочинності та корупції
ФПФПСР
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна

ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВИ ЯК ЗАПОРУКА ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Регулювання у фінансовому секторі, зокрема, відрізняється більшою суворістю та інтенсивністю, ніж в інших регульованих секторах. Органи фінансового регулювання займаються не тільки документарним аналізом показників діяльності фінансових установ, а й проводять розгорнуті перевірки на місцях, активізують свій моніторинг і можуть втрутитися в разі невиконання фінансовими установами мінімальних вимог, покликаних забезпечити їх фінансову міцність. Органи регулювання можуть навіть в екстремальних випадках позбавити прав власності власників збанкрутілих або таких, що стоять на межі банкрутства, фінансових установ. Запорукою належного здійснення фінансового регулювання є чітко визначена мета та система завдань [1].

Розвиток і підтримання належного рівня конкуренції на фінансовому ринку та на ринку фінансових послуг дозволяють розширити спектр

фінансових послуг і фінансових інструментів, впроваджувати сучасні фінансової технології та інновації в практику діяльності фінансових посередників, встановити оптимальне співвідношення між процентом і ризиком та справедливу оплату фінансових послуг і послуг фінансового посередництва тощо.

Забезпечення належного захисту прав споживачів фінансових послуг та інвесторів дозволяє убезпечити їх від неефективного управління у фінансових установах та шахрайства. Важлива роль у цьому контексті відводиться створенню системи фінансових гарантій для споживачів фінансових послуг та інвесторів. Забезпечення політики прозорості і відкритості у фінансовому секторі на макрорівні передбачає дотримання наглядовими органами ряду вимог щодо ухвалення рішень підзвітності перед широкою громадськістю та центральним законодавчим органом. З одного боку, щодо регулюючих органів повинна забезпечуватись інституційна, операційна та фінансова незалежність, з іншого ж – вони мають дотримуватись принципів прозорості, що у кінцевому підсумку і є запорукою їх незалежності. Реалізація політики прозорості та відкритості на рівні фінансових посередників вимагає від них удосконалення системи обліку та фінансової звітності, її оприлюднення з метою їх наближення до вимог, які були напрацьовані міжнародною практикою фінансового нагляду. Забезпечення належного рівня стандартизації та професіоналізму у фінансовому секторі є запорукою ефективної діяльності фінансових посередників і впровадження нововведень в інтересах споживачів фінансових послуг та інших контрагентів. Національний банк України є центральним банком України та особливим центральним органом державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження та принципи організації якого визначаються Конституцією України, Законом України “Про Національний банк України” та іншими законами України [2].

Систему фінансового регулювання економіки потрібно досліджувати з врахуванням нестабільного розвитку економічних процесів, зокрема в умовах макронестабільності фінансового ринку (фінансової кризи), коли практично всі економічні суб'єкти опиняються у загрозливій фінансовій ситуації [3]. Система фінансового регулювання, яка є невід'ємним елементом загальної економічної системи, повинна забезпечувати безпеку функціонування та розвитку всіх важливих складових елементів економічної системи, а також здійснювати постійний моніторинг її стану. Коли виявлені відхилення від нормативного (рекомендованого) стану, система безпеки повинна надавати інформацію про внутрішні причини та наслідки цих відхилень, а також про можливі напрями повернення до нормативного стану економічного суб'єкта й запобігання подібним ситуаціям у майбутньому.

1. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі від 29 жовтня 2013 року № 1277.

2. Ярема О.Г. Предмет правового забезпечення інформаційної безпеки в

інформаційному праві. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія Право. №2. 2016. С. 244-252

3. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : монографія / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич та ін. ; [за ред. Т. Г. Васильціва]. – Львів : ВИДАВНИЦТВО, 2012. –386 с.

Орел Ян Станіславович
дільничний офіцер поліції
сектору превенції Кам'янського ВП ГУНП
в Дніпропетровській області

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Держава як суверенне інституційне утворення є головним регулятором політичного, економічного, соціального та культурного розвитку населення. Передумовою забезпечення такого розвитку є створення системи економічної безпеки, що покладається в основу національної безпеки в цілому. Основними сучасними загрозами економічній безпеці України є політична криза, що порушує макроекономічну стабільність і призводить до розбалансування соціально-економічної системи загалом. Виникнення регіональних конфліктів призводить до необхідності пошуку нової концепції співпраці у форматі “центр – регіон”, що сприятиме посиленню правової, організаційної та фінансової спроможності муніципалітетів, розвитку ефективної територіальної організації органів місцевого самоврядування та підвищення якості надання суспільних послуг. Активним механізмом, що забезпечує функціонування економічної безпеки, є її фінансова складова, серед яких один з найважливіших важелів – бюджетна безпека держави.

Питання, пов'язані з бюджетною безпекою, є досить актуальними для різних країн. Особливо вони проявляються під час певних негативних процесів, що відбуваються в державі і безпосередньо впливають на стан забезпеченості коштами бюджетів усіх рівнів. Діюча бюджетна безпека повинна враховувати вплив різноманітних факторів на бюджетну систему країни і, відповідно, забезпечувати виконання покладених на державу соціально-економічних завдань. Бюджетна безпека як важливий фактор соціально-економічного розвитку держави є своєрідним індикатором і критерієм ефективності її бюджетної політики та організації бюджетного процесу. З економічного погляду бюджетна безпека виражає здатність держави за допомогою бюджету виконувати властиві їй функції та завдання, а також задовольняти потреби платників податків і одержувачів бюджетних коштів з урахуванням суспільних інтересів. Відтак, забезпечення бюджетної безпеки держави є одним із ключових завдань під час реалізації її стратегічних соціально-економічних пріоритетів.

Поняття бюджетної безпеки, увібравши в себе характерні риси політичного й економічного напрямків, має двоїстий характер і може розглядатися як з точки зору комплексу організаційних і правових відносин, так і як індикатор розвитку бюджетної системи й ефективності бюджетного процесу, критерій оцінки бюджетної політики.

Призначення бюджету полягає в забезпеченні фінансовими ресурсами держави для виконання нею її функцій, потреб економічного та соціального розвитку суспільства. При вирішенні проблем в усіх сферах діяльності проявляється базисна роль бюджету, тому що виробництво, розподіл і споживання матеріальних благ первинні для кожної з них і визначають життєдіяльність і життєздатність суспільства. Концентруючи в собі ключові вектори життя суспільства, бюджет трансформує грошові відносини між державою, громадянами та бізнесом у суспільні блага, значні масштаби яких визначають актуальність бюджетної проблематики загалом і гарантування бюджетної безпеки.

Пріоритетна роль бюджетної безпеки в системі фінансової безпеки держави визначається об'єктивною необхідністю існування бюджету, його призначенням фінансово забезпечувати виконання державою власних функцій і реалізацію її економічної стратегії, перерозподіляти частину валового внутрішнього продукту, регулювати економічні та соціальні процеси в державі зі збереженням економічного суверенітету та стабільності. Відтак забезпечення бюджетної безпеки знаходиться серед ключових завдань держави при реалізації її стратегічних соціально-економічних пріоритетів.

Народ обирає ту економічну систему і ту фінансову модель, яка йому найбільше підходить і водночас дає відповідні результати. Саме формування національної системи бюджетної безпеки повинно базуватися на практичному дослідженні моделей фінансових відносин, що існують у світі, та провідної ролі бюджету в забезпеченні соціально-економічного розвитку держави.

1. Бердникова Т. Б. Модернизация безопасности национального фондового рынка: проблемы и поиск решения / Т. Б. Бердникова // Проблемный анализ и государственно-управленческое проектирование. – 2010. – № 1. – С. 30–46.

2. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : монографія / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич та ін. ; [за ред. Т. Г. Васильціва]. – Львів : ВИДАВНИЦТВО, 2012. – 386 с.

3. Власова О. Є. Податкова безпека в системі заходів забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання / О. Є. Власова // Комунальне господарство міст : науково-технічний збірник. – 2012. – № 108. – С. 401–407.

4. Єрмошенко М. М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : наукова монографія / М. М. Єрмошенко, К. С. Горячева ; Нац. академія управління. – К. : НАУ, 2010. – 232 с.

Остапенко Тетяна Миколаївна,
к.е.н, доцент,
доцент кафедри економіки, підприємництва
та управління підприємствами
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

ЛІКАРНЯНІ: НЮАНСИ НАРАХУВАННЯ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА ВИПЛАТИ — УМОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ У РАЗІ ЗАХВОРЮВАННЯ

За податковим законодавством виплати лікарняних є оподатковуваною зарплатною виплатою, яка передбачена трудовим договором (підпункт 164.2.1 ПКУ).

Проте за статтею 1 Закону України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР лікарняні не включаються до оплати праці.

За підпунктом 165.1.1 Податкового кодексу лікарняні оподатковуються ПДФО (у розмірі 18%) та військовим збором (у розмірі 1,5%). Оподаткування лікарняних проводиться разом з іншими нарахованими за звітний місяць грошовими виплатами у вигляді зарплати.

Крім того, роботодавці нараховують єдиний соціальний внесок при виплаті лікарняних:

1. 22 % – на лікарняні звичайного персоналу;
2. 8,41 % – на лікарняні щодо працюючих осіб зі стійким розладом функцій організму;
 1. 5,3 % – на лікарняні щодо осіб зі стійким розладом функцій організму, що працюють у всеукраїнських громадських організаціях осіб з інвалідністю, зокрема товариствах УТОГ або УТОС;
 2. 5,5 % – на лікарняні персоналу з інвалідністю, що працюють на підприємстві або в організації громадських організацій осіб з інвалідністю [1].

При базі нарахування ЄСВ меншій за МЗП, ЄСВ сплачується з МЗП (4273 грн. × 22 % = 940,06).

До лікарняних необхідно застосовувати ПСП (передбачено підпунктом 169.1 Податкового кодексу). Але на практиці пільга не застосовується до винагороди персоналу підприємства, оскільки їх заробітна плата (в т. ч. лікарняні) часто вища за мінімальний розмір зарплати – 4273 грн, а граничний розмір зарплати для застосування пільги у 2020 році становить 2940 грн (з використанням джерела: [2]).

Діючі ПСП у 2020 р., наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Діючі ПСП у 2020 році, грн

Граничний розмір доходу, який дає право на отримання ПСП	Прожитковий мінімум	Загальна ПСП	Підвищена ПСП	Максимальна ПСП
$(2102 \times 1,4)$		$(2102 \times 50 \%)$	$[(2102 \times 50 \%) \times 150 \%)$	$[(2102 \times 50 \%) \times 200 \%)$
2940	2102	1051	1576,50	2102

Лікарняний лист, що здається працівником до бухгалтерії, підлягає оплаті у найближчий після дня призначення строк, що передбачений для виплати зарплати [3].

Оплаті підлягають календарні дні, у тому числі дні хвороби, що припадають на святкові дні і вихідні дні. Схема оплати наступна:

- перші 5 к. д. тимчасової непрацездатності оплачує підприємство;
- з 6 дня і далі всі дні хвороби роботодавець нараховує допомогу по тимчасовій непрацездатності і оплачує за рахунок ФСС [4].

Можливий розмір виплат за лікарняним листом наведено в табл. 2. Лікарняний листок підтверджує непрацездатність працівника по хворобі і є підставою для призначення виплати лікарняних.

З 01.04.2020 року в Україні буде запроваджено електронний лікарняний [5].

Таблиця 2

Інформація про розміри виплат по лікарняним листам [4]

Страховий стаж	% середньої зарплати
до 3 років	50
від 3 до 5 років	60
від 5 до 8 років	70
більше 8 років	100
пільгові категорії працівників незалежно від страхового стажу	100

Лікарі за допомогою спеціального програмного забезпечення будуть вводити дані в базу, користуючись своїм ЕЦП. Працівнику не доведеться бігати по кабінетам, для підпису лікарняного листка, а бухгалтеру на підприємстві вивчати, чи правильно його оформили. Зайшовши до реєстру бухгалтер про все дізнається і підготує заяву-розрахунок лікарняних [6].

1. Оподаткування та відображення у звітності лікарняних та декретних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://balance.ua/news/archive/nalogooblogenie-i-otragenie-v-otchetnosti-bolnichnyh-i-dekretnyh>.

2. Податкова соціальна пільга – 2020: за ким лишилося право на неї [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/ib/9864/104401>.

3. В які строки має бути виплачений лікарняний [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100013432-v-yaki-stroki-maye-buti-viplacheni-y-likarnyaniy>.

4. Оплачуємо лікарняний/декретний: на що звернути увагу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ot/2018/october/issue-19/article-39905.html>.

5. Електронні лікарняні з 01.04.2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.golovbukh.ua/news/19372-elektronn-likarnyan-z-01042020>.

6. Електронний реєстр листків непрацездатності: що змінить та коли запрацює [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.golovbukh.ua/article/7786-> .

Палешко Яна Сергіївна,
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
навчально-наукової лабораторії
з дослідження проблем протидії
організованій злочинності та корупції ФПФПСР
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ

Розвиток країни з соціально орієнтованою ринковою економікою відбувається завдяки вдосконаленню та застосуванню економічних важелів, які застосовують органи державної влади при здійсненні регулюючої, захисної і контролюючої функцій. Першочергове завдання, яке постає перед кожною державою – це визначення національних економічних інтересів, після яких визначається державна політика щодо забезпечення економічної безпеки та пріоритетних напрямків розвитку.

Для України важливість економічної безпеки полягає в тому, що держава перебуває на стадії формування та розвитку нових ринкових відносин та як наслідок – відбувається перебудова інфраструктури ринку. Також слід зазначити, що саме економічний аспект являється основою в усіх складових національної безпеки, так як являється саме економічним підґрунтям їх існування та розвитку.

Економічна безпека несе в собі суть стану економіки та інститутів влади країни за допомогою яких відбувається забезпечення захисту національних інтересів, розробляється та впроваджується політика соціального розвитку населення, високий військовий стан безпеки при будь яких умовах та чинниках, які несуть можливий негативний вплив.

Економічна безпека має фундамент, який являється її головною складовою, в фінансовій безпеці, а отже високий рівень захисту в фінансово-

кредитній сфері. Саме на фінансовій складовій будується вся економіка держави. Тобто фінанси – це та головна «артерія» економічної системи держави, без якої будь яка система в країні не може функціонувати. Фінанси – це сукупність економічних відносин, які виникають як наслідок обороту грошових коштів. Отже фінансову безпеку доцільно виділяти як підсистему усієї системи економічної безпеки.

Спираючись на світовий досвід, можна стверджувати, що саме високий рівень фінансової безпеки на усіх існуючих рівнях (національний, регіональний та на рівні суб'єктів господарювання) гарантує суверенність та незалежність державі, стабільність життєдіяльності населення країни та співпрацю з міжнародними економічними інститутами.

Рівень фінансової безпеки залежить від її складових та від економічної безпеки держави (так як вона є її структурною складовою). Тобто не стабільність фінансової безпеки створює небезпеку для економічної безпеки держави. Тобто саме рівень фінансової безпеки являється – безперечним показником в ефективності політики країни та діяльності інститутів влади, говорить про якість розвитку фінансово-кредитної сфери під час реформувань в державі.

Понятійний апарат фінансової безпеки:

Об'єкт – фінансова безпека як механізм, на який впливає стан її структурних елементів та діяльність органів державної влади.

Суб'єкти – держава як законодавча, виконавча та судова влада; фінансові інститути; ланки національної економіки; населення держави.

Предмет – діяльність суб'єктів фінансової безпеки та заходи, які спрямовані на об'єкт фінансової безпеки.

Фінансова безпека полягає у: здатності досягати стратегічних цілей розвитку країни; здатності держави самостійно визначати цілі та механізми її функціонування; здатності держави бути конкурентоспроможною на світових фінансових ринках.

Фінансова безпека має внутрішні та зовнішні аспекти. Зовнішні аспекти – це фінансова незалежність держави та незалежність національної фінансової системи від впливу міжнародних фінансово-кредитних організацій і транснаціонального капіталу. Слід зазначити, що абсолютної фінансової незалежності бути не може враховуючи сучасні умови глобалізації світового економіки. З кожним роком зростає мобільність капіталу та стає більш інтенсивний його обіг. Саме з цих причин необхідно враховувати сучасну та прогнозовану ситуацію на світових валютних ринках та ринках капіталу. Внутрішні аспекти – залежать від досконалості правової, організаційної та інституціональної бази, а також політичною стабільністю, рівнем ризиків ринкової кон'юнктури, масштабами тіньової економіки та рівнем корупції в державі.

Забезпечення фінансової безпеки відбувається завдяки стратегічному плануванню, та реалізації в практиці цього планування, тобто підтримання

фінансової безпеки не тільки на сучасному етапі але й у майбутньому.

1. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі від 29 жовтня 2013 року № 1277.
2. Чирка Д. Валютні операції як основа валютного ринку / Д. Чирка //Економічний аналіз. – 2010. – № 7. – С. 129–132
3. Захаренко К.В. Категорія інформаційної безпеки у вітчизняному філософсько-політологічному дискурсі. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2018. Випуск 72. С. 44-52
4. Ярема О.Г. Предмет правового забезпечення інформаційної безпеки в інформаційному праві. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія Право. №2. 2016. С. 244-252
5. National Security Telecommunications and Information Systems Security. National Training Standard for Information Systems Security (Infosec): URL: www.cnss.gov/Assets/pdf/nstissi_4011.

Подорожко Тетяна Олегівна,
студентка 3 курсу спеціальності «Туризм»
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЗРОСТАННЯ І РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ

Стан економічної безпеки країни характеризує загальний рівень економіки країни, наявність і рівень загроз для держави, суспільства та окремих осіб; ефективність державної політики та державного регулювання економіки; повноту реалізації державних функцій.

Нове дослідження, проведене Міжнародне Бюро праці (МОП) підкреслює, що народна економічна безпека сприяє особистісному зростанню благополуччя, щастя і терпимість, в той час як користь для зростання і розвитку.

Доповідь "Економічна безпека для А кращий світ," включає кошторис витрат на: країни, на частку яких припадає більше 85 відсотків від загального числа населення світу, і говорить таке економічне Безпека-у поєднанні з демократією і Урядом витрати на соціальне забезпечення - не тільки пільги зростання, але також може сприяти соціальній стабільності.[1]

Разом з тим у доповіді міститься застереження про те, що економічна безпека залишається поза досяжністю для переважної більшості з усіх працівників світу, близько трьох чвертей-це люди з обмеженими можливостями здоров'я. хто живе в умовах економічної нестабільності це сприяє тому, що в доповіді називається "світ повний тривоги і гніву".

Тільки 8 відсотків людей-менше одного в десятці-живуть в країнах, що надають пільгові умови економічна безпека, йдеться в огляді, підготовленому

компанією програма МОП в області соціально-економічної безпеки.

Це відбудеться незабаром після доповіді комісії. Всесвітня комісія з соціального виміру глобалізація, ця книга повинна збагатити дискусію про те, як ми можемо побудувати справедливу глобалізацію," говорить генеральний директор МОП Хуан Сомавіа. "Якщо тільки ми не зможемо зробити наші суспільства більш рівними а глобальна економіка більш Інклюзивна, дуже мало буде досягнута економічна безпека або гідна робота." [1]

У звіті відзначається перша спроба виміряйте глобальну економічну безпеку, як вона розуміється звичайна людина і був заснований на детальному домашньому господарстві а також обстеження робочих місць, що охоплюють більше 48 000 працівників і більше 10 000 робочих місць по всьому світу. Економіка безпека вимірюється на основі семи форм: безпека, пов'язана з роботою, включаючи дохід, працю, зайнятість, кваліфікація, робота, робочі місця та подання. [1]

Люди всередині країни, які забезпечують своїм громадянам високий рівень життя рівень економічної безпеки мають більш високий рівень щастя в середньому, якщо судити за опитуваннями на тему: Національні рівні життя-задоволеність і щастя, про це йдеться в повідомленні відомства. Найважливіший детермінант з національне щастя - це не рівень доходів, а те, що є позитивна Асоціація, але зростаючий дохід, схоже, мають мало ефекту, як багаті країни ростуть більш заможною. Швидше за все, ключовим фактором є ступінь забезпечення доходу, що вимірюється в термінах доходу захист і низький ступінь нерівності доходів.

Крім того, у звіті зазначається, що високий рівень професійної захищеності, вимірюваний індексом включення показників шкільного навчання та професійної підготовки, насправді назад пов'язано з благополуччям, коли робочі місця погано пристосовані до потреб і прагнення людей, тим більше як вони стають більш освічені і набувають більше компетенцій. Близько присутній, занадто багато людей знаходять що їхні навички та кваліфікація не відповідають вимогам завдання, які вони повинні виконати, в результаті чого звіт називає це "розладом статусу" ефект.

У доповіді показано, що політична демократія і тенденція до суттєвих громадянських свобод підвищує економічну безпеку і цей уряд витрати на політику соціального забезпечення також мають позитивний ефект. Але є тільки слабкий вплив цього фактора. економічне зростання з безпеки, вимірюваний протягом більш тривалий термін. Іншими словами, стрімкого зростання немає, хоча іноді це можна зробити, якщо супроводжується відповідна соціальна політика. [1]

При розгляді національних рівнів економічного розвитку безпека, країни діляться на чотири кластери-Pacesetters (з хорошими політиками, добре інститути і хороші результати), прагматики (хороші результати незважаючи на менш вражаючі політики або інститути), Конвенціонали (начебто хороші політика та інститути, але з менш вражаючими результати) і

багато ще належить зробити країнам (слабким або неіснуюча політика та інститути, а також бідні результати). [1]

Багато багатих країн могли б легко досягти більше економічної безпеки для своїх громадян, так як в доповіді показано, що деякі країни з більш низьким рівнем доходу досягають більш високих рівнів, ніж деякі з багатих країн. Дійсно, аналіз МОП показує, що глобальний розподіл економічної безпеки не дає відповіді на глобальному розподілу доходів, і що це країни Південної і Південно-Східної Азії мають більшу частку в глобальній економічній безпеці ніж їх частка в світовому доході. У той час як на частку Південної Азії припадає близько 7 відсотків світових доходів, він має близько 14 відсотків від світового рівня економічна безпека. Навпаки, латиноамериканські країни надають своїм громадянам менше економічних можливостей, ніж можна було очікувати від їхнього родича, йдеться у звіті.

Дійсно бути невпевненим має резонанс в ставлення людей, яке часом може бути згубно для їх уявлень про гідне суспільстві. У недавнє дослідження, проведене the Latino barometro в країнах Латинської Америки, 76% населення опитані були стурбовані тим, що у них немає роботи в наступному році, і більшість сказали, що вони будуть не звертають уваги на недемократичний уряд, якщо він може вирішують свої проблеми безробіття. [1]

Особливістю отриманих результатів є те, що тільки країни, які забезпечують узгоджений набір стратегій які зміцнюють всі сім форм трудової безпеки мають високий бал по загальній економічній безпеці. Країни з дуже сильними досягненнями в деяких з них сфери, але зі слабким досягненням в одній або декількох інші в цілому не дуже добре справляються. [2]

У доповіді також говориться, що "дохід безпека є одним з основних детермінантів інших форм трудова безпека" (с. 296), і що нерівність доходів погіршує економічну безпеку в країні кілька напрямків. "Послання таке", - сказав він. Доповідь підсумовує: "це вкрай нерівноправно суспільства навряд чи багато чого доб'ються шляхом економічна безпека або гідна робота." [1]

Проведений аналіз показує, що в даний час є підвищувальна тенденція по частоті і тяжкості захворювання економічні потрясіння, що відбулися протягом останнього періоду глобалізація (з 1980 року), а також збігається зростання числа природних стихійні лиха зачіпають дуже велике число людей. Це також показує, що, за винятком двох найбільш густонаселених країн (Китай та Індія), в глобальному масштабі, і зокрема, серед країн, що розвиваються, економічні темпи зростання в розрахунку на душу населення знизилися в той час як мінливість річного економічного зростання ставки підвищилися (див. Главу 2), що означає більше національна економічна незахищеність, попри прогнози часто робляться тими, хто наполягає на швидкому зростанні економічна лібералізація. [1]

У доповіді МОП наголошується, що ці тенденції є важливо, тому що вони показують, що більше людей є схильність системного ризику, а не

навпаки непередбачені ризики. Останні обумовлені індивідуальними причинами події життєвого циклу, такі як індивідуальне безробіття або хвороби, на які поширюються стандартні соціальні норми система безпеки. Люди набагато менш здатні до цього приготуватися до потрясінь, які торкнуться цілі спільноти і регіони теж.

У доповіді МОП також показано, що для країни, що розвиваються, національний рівень розвитку Економічна безпека назад пов'язана з капіталом відкритість рахунку (Глава 11), що передбачає, що він було б розумно, щоб країни, що розвиваються затрималися відкриття своїх капітальних рахунків до інституційних події, що відбуваються і соціальна політика були спрямовані на те, щоб дати можливість їх суспільствам протистояти зовнішнім впливам тряска. Іншими словами, країнам слід відкласти відкриття своїх фінансових ринків до тих пір, поки вони не матимуть інституційний потенціал для регулювання коливань в області довіра і вплив зовнішніх економічних факторів розвитку. [1]

Крім малювати на глобальному банку даних національна політика, в доповіді використовуються статистичні дані з проведено ряд опитувань населення з питань безпеки поза в 15 країнах, в яких над 48.000 працюючі люди були опитані про свою роботу, то невпевненість, яку вони відчувають, і їх ставлення до нерівності і пов'язаних з ним аспектів соціального та економічного розвитку економічна політика.

Респондентам було поставлено питання про їх ставлення до різних аспектів економічної незахищеності та нерівність. Більшість у всьому світі виступала за більшу підтримку економічно вразливих верств населення і А прагнення зменшити нерівність. То звіт говорить, що дані опитування показують, що економічні відсутність безпеки породжує нетерпимість і стрес, які внести свій внесок у соціальну хворобу і в кінцевому підсумку може вестись до соціального насильства.

Серед інших висновків можна відзначити наступні:

1. більшість працівників у країнах, що розвиваються, не знають про профспілки, які в більшості країн представляють менше 10% працівників;
2. жінки зазвичай відчувають більше незахищеності на середній ніж люди і сторона більше типів ненадійність;
3. забезпечення зайнятості скорочується майже скрізь, у зв'язку з інформатизацією економічна діяльність, аутсорсинг і регулювання реформи (Глава 6);
4. велика кількість людей володіють навичками, які вони не використовуються в своїй роботі;
5. гарантія зайнятості (володіння посадою дає хороші перспективи роботи і А кар'єра) слабка в більшості країн, і дані від опитування безпеки висвітлює широко поширена незадоволеність роботою (Глава 9).

Нарешті, аналіз враховує широкий діапазон політики, щоб визначити, які пропонують кращі перспектива забезпечення більш високих рівнів

економічного розвитку безпека, особливо в країнах, що розвиваються. Для оцінити таку політику він пропонує по-новому підходимо, оцінюючи їх на підставі того, що вони має запропонувати сильну перспективу зменшення економічна незахищеність найбільш незахищених груп населення в країні суспільство і зовсім не нав'язує контролю і "несвобода" від передбачуваних бенефіціарів.

Проведений МОП аналіз дозволяє зробити висновок про те, що системи соціального забезпечення не підходять для реагування на нові форми системного ризику і невизначеність, що характеризує формується глобальну економічна система . Відповідно, урядам і міжнародним установам слід: заохочувати універсалістські, засновані на правах схеми, які забезпечити людям базову економічну безпеку, а не навпаки ніж вдаватися до вибіркового, середньо-перевірених схем.

1. Economic Security for a better world, Socio-Economic Security Programme. International Labour Office, 2004. Price: 50 Swiss francs. ISBN 92-2-115611-7. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ilo.org/ses .

2. Козаченко, Х. В., Пономарьов, В. П., & Liashenko, O. M. (2003). Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення [економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення]. Київ: Ваги

**Рудницька Кароліна Сергіївна,
Бучко Марина Олегівна**

Курсанти 2-го курсу
Факультету економіко-правової безпеки
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

КОРУПЦІЯ ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

«Економічна безпека» обумовлена потребою захисту будь-якої системи пов'язаною з економічною діяльністю за мету має реалізацію економічних інтересів . Однією з найбільших загроз економічній безпеці полягає в процесі поширення корупційних схем у системі державного управління та контролю над наявними в державі ресурсами .Сучасного визначення термін «корупція» набув у міжнародних документах. Так, у резолюції «Практичні методи боротьби з корупцією», підготовленій секретаріатом VII Конгресу ООН, у розділі «Корупція в державному управлінні» відзначається, що проблеми корупції в державній адміністрації мають загальний характер і їх згубний вплив відчувається у всьому світі [1]. Як зазначає М.І. Мельник, корупція - це явище динамічне : вона змінюється, реагує на зміни й пристосовується до них. Виявити корупцію досить важко, особливо якщо зосередити увагу лише на якомусь одному показнику. Тоді можна не побачити

важливі чи суперечливі зміни в інших показниках. Необхідно проводити комплексний аналіз різноманітних аспектів корупції. Це є більш доцільним для того, щоб розуміти, як змінюється характер корупції [2, с. 400].

Великий зв'язок між корупцією та економічною безпекою проявляється через негативні наслідки економічного розвитку, які і теперішніх умовах мають надзвичайно руйнівний характер для економіки нашої країни. Одними з основних з наслідків корупції є саме :

1. Розширення тіньової економіки , що являється одним із основних проблем економічного розвитку . Негативні наслідки цих тіньових процесів в економіці є достатньо зрозумілими та не потребують додаткового доведення.

2. Другою проблемою є порушення конкурентних механізмів ринку. Конкуренція як запорука економічного розвитку держави можлива лише за умови прозорості діяльності ринкових агентів

3. Також однією з проблем є поява неефективних приватних власників. Під час приватизації власниками засобів виробництва стають саме ті особи, які отримали відповідні права власності через якісь корупційні махінації. Саме ці так звані власники мають за мету швидке збагачення й не приділяють належної уваги розвитку виробничих потужностей, внаслідок чого відбувається швидке зношення основних фондів.

4. Також можна виділити ,ще одну із важливих проблем це – підвищення цін за соціальні послуги, що надаються державою. Корупція як самостійна система вимагає постійного фінансового утримання.

5. Неефективність перерозподілу і використання бюджетних коштів. Як універсальний фонд накопичення, бюджет країни часто заповнюється таким чином, що важко контролювати фінансові потоки і перенаправляти їх у тіньовий сектор. Замість цього, під час перерозподілу бюджетних витрат, корупційні схеми розробляються настільки «ефективно», наскільки це можливо. Основним механізмом незаконного збагачення є державні закупівлі, при яких реальна вартість товарів і послуг, що споживаються державою, майже завжди завищена. З метою економічної безпеки незаконне виведення фінансових ресурсів з легального обороту є надзвичайно великою проблемою, оскільки такі доходи частково легального характеру є фінансуванням тіньового сектора. Крім того, надмірне завищення вартості державних закупівель призводить до не виправданого зростання державних витрат і виникнення дефіциту бюджету.

Окремо можна виділити ще такі негативні наслідки корупційних проявів :

- втрата національного іміджу держави загалом;
- погіршення основних чинників таких як : політичних, економічних, соціальних і правових позицій на світовій арені;
- міжнародна ізоляція від світового ринку;
- Не охоче бажання прийняття України в одних із престижних світових організацій ;

- Ще одним критерієм можна назвати , підрив економічної системи нашої держави в цілому;
- Тінізація економіки;
- Погіршення якості надання послуг та недобросовісна та не чесна економічна конкуренція;
- розвиток організованої злочинності, яка використовує державний бюджет у своїх інтересах та цілях .Здебільшого корупція виникає через те, що вищі органи державної влади не можуть доцільно й правильно розпоряджатися ресурсами, які їм зовсім не належать, а є власністю саме народу, який їм надав цю владу, шляхом виконання покладених на них рішень. З погляду на вище сказане стає зрозумілим, що життєвою необхідністю для подальшого розвитку держави є саме протидія корупції. Це питання є одним із важливих для суспільного прогресу, нормального життя та запобігання іншим викликам і загрозам. Саме потужний потенціал України в таких сферах як в економічній, політичній, правовій та соціальній сферах дає нам всім надію на покращення антикорупційної ситуації в нашій країні.

Санакоєв Дмитро Борисович,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансових і
стратегічних розслідувань ФПФПСР
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Соломіна Ганна Валеріївна,
кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансових і стратегічних
розслідувань ФПФПСР
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

УПРАВЛІННЯ ЗОБОВ'ЯЗАННЯМИ В СИСТЕМІ ІНДИКАТОРІВ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Основним джерелом інформації про показники фінансово-господарської діяльності підприємства є бухгалтерська (фінансова) звітність, в якій всі показники групуються за елементами звітності та відображаються у формах звітності як активи, зобов'язання, капітал, доходи і витрати. Розкриття показників діяльності підприємства в звітності залежить від встановлених правил її формування, вимог до розкриття інформацію з боку зовнішніх і внутрішніх користувачів.

З позиції вибору показників для оцінки фінансової звітності безпеки слід орієнтуватися на цілі, що переслідуються при розкритті інформації

фінансової звітності для користувачів, оскільки всі наявні облікові системи та види формованої звітності є по-різному інформативними для формування даних про ефективність реалізації зобов'язань у рамках прийнятої договірної політики.

На сучасному етапі вітчизняна система обліку та звітності зазнає значних структурних змін, що пов'язані зі зміною економічного середовища діяльності, розширенням взаємовідносин із суб'єктами світового ринку, появою нових об'єктів підприємницької діяльності, змінами правової бази. У зв'язку з цим заслуговує особливої уваги оцінка стану бухгалтерського обліку, в контексті існуючих проблем:

1) низька релевантність даних, тобто облік і звітність найчастіше представляють для прийняття рішень інформацію, що дезорієнтує;

2) історичність даних обліку і звітності, що полягає у складанні та наданні інформації користувачам із відставанням від дати, на яку складається звітність;

3) спотворення інформації, відображеної у бухгалтерській звітності (наприклад, про фінансові результати, вартості чистих активів) в силу прийнятих умовностей: історичної оцінки, резервування, амортизації та ін.;

4) низьку інформативність. Бухгалтерська звітність дає лише 20% інформації, необхідної для проведення фінансового аналізу;

5) недостатня порівнянність даних аналітичного бухгалтерського обліку і звітності в силу використання різних варіантів обліку активів і зобов'язань, закріплених обліковою політикою, а також різних прийомів і різних оцінок;

6) слабкий зв'язок із зовнішньою інформацією: факторами макросередовища не приділяється достатньо уваги, проте, вони фокусується на внутрішніх аспектах діяльності [1].

В основі побудови податкового балансу лежить метод відображення відкладених податків або метод зобов'язань. Міжнародними стандартами фінансової звітності передбачено застосування такого методу обліку зобов'язань, при якому відображення балансової вартості активів і зобов'язань здійснюється у відповідності з їх податковою базою. Існуючі різниці сум активів або зобов'язань між їх бухгалтерською величиною і величиною, яка визначається на основі податкової бази, утворюють тимчасові різниці. Причому, під податковою вартістю активу або зобов'язання розуміється сума, яка визначається з даного активу або зобов'язання для цілей оподаткування. У вітчизняній практиці використовується поняття відкладених податкових зобов'язань, під яким розуміються суми податку на прибуток, що підлягають сплаті в майбутніх періодах у зв'язку з оподаткуванням тимчасових різниць, що фіксуються у випадках, коли балансова вартість активу перевищує його податкову базу або балансова вартість зобов'язання менша, ніж його податкова база.

Крім тимчасових різниць у системі податкового обліку можуть відображатися тимчасові різниці, що виникають у випадках, коли балансова вартість активу менша його податкової бази або, коли балансова вартість

зобов'язання більше його податкової бази. У першому випадку оподатковувані тимчасові різниці утворюють відстрочені податкові зобов'язання, у другому – тимчасові різниці віднімаються й утворюють відстрочені податкові активи [2].

У практиці організації ефективної системи стратегічного управлінського обліку застосовуються інструменти інтеграції інформації управлінського і податкового обліку з даними бухгалтерського (фінансового) обліку та звітності. Продуктом інтеграції виступає інтегрована управлінська інформація, сформована в розрізі вибраного спектра найважливіших показників для управління і відображається у певних формах звітності. Вона може зіставлятись із прогнозною інформацією, аналітична інтерпретація якої може істотно підвищити інформативність управлінських рішень. Для цих цілей практики пропонують різні підходи до формування систем показників. Важливо, щоб такі системи дозволяли проводити на їх основі об'єктивну оцінку фінансової безпеки.

Для забезпечення стратегічного фінансового забезпечення пропонується формувати групи показників на основі інформації з внутрішніх джерел, які є вичерпними для оцінки фінансової безпеки з таких підстав:

- у групі показників фінансової звітності відсутні показники відображаються у «Звіті про рух капіталу», і показники, що існують в поясненнях до балансу;

- у групі показників управлінського обліку відображаються показники регіонального значення, розкрити інформацію про які в системі управлінського обліку і звітності досить складно; в той же час, серед них немає показників, що відображають результативність бізнес-процесів та оцінки ризиків;

- у систему даних управлінського обліку не включена інформація про сталий розвиток, результативність якого визначається згідно стандартам GRI в економічній, соціальній та екологічній сферах;

- у групі планово-нормативних показників відсутня система прогнозних показників, що відображає рівень, який повинен бути досягнутий у відповідності зі стратегією розвитку організації і цільовими орієнтирами, визначеними у фінансовій, інвестиційній, інноваційній сферах.

Розвиток інформаційного забезпечення та деталізація показників для прийняття рішень повинні бути підпорядковані конкретним завданням, що розв'язуються у сфері управління зобов'язаннями, у тому числі з протидії загрозам і зниження (нейтралізації) ризиків. Не випадково фактори ризиків визначаються як специфічні системи показників, на підставі яких можуть бути прийняті рішення щодо забезпечення фінансової безпеки в поточній і стратегічній перспективі.

Якщо в якості інформаційної бази формування показників оцінки загального рівня фінансової безпеки підприємства прийняти обліково-аналітичну систему даних, що включає різні види обліку і форми звітності, то набір таких показників можна об'єднати в чотири групи: 1) показники

кадрової безпеки; 2) показники інвестиційної безпеки; 3) показники податкової безпеки; 4) узагальнюючі показники фінансової безпеки.

Зауважимо, що практично всі представлені показники у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства схильні до впливу ризиків, тому для вирішення завдань забезпечення фінансової безпеки необхідно виробити вимоги, попередження і способи реагування на їх появу. Безумовно, всі галузі управління фінансовою безпекою та її забезпечення пов'язані між собою системами контрольованих ключових показників.

При цьому стан дебіторської і кредиторської заборгованості управління грошовими потоками пов'язаний з безпекою залучення інвестиційних джерел фінансування і залежить від виконання зобов'язань в рамках укладених договорів і контрактів; управління власним капіталом організації залежить від обсягів вкладених в діяльність коштів засновників (статутний капітал) і отриманого прибутку; управління виробництвом залежить системи показників у кожному окремому процесі (постачання, виробничого процесу, збуту продукції та здійснення розрахунків) і піддається різним ризикам [2].

Застосовуються при оцінці фінансової безпеки основні положення інформаційного забезпечення індикаторів і показників, що характеризують зобов'язання, зводяться до двох важливих позицій:

1) облікові системи дозволяють вибрати певні показники, що мають єдину основу для проведення оцінки якого-небудь явища або прийнятого рішення (індикатори). Варіативність систем показників обумовлена процедурою формування інформації, або так званою процедурою обліку. Аналіз кожної операції, що відображена в системі обліку, здійснюється на документальній основі згідно з принципом достатньої підстави. Крім того, з позиції принципу ідентифікації виникнення у ході документального відображення зобов'язань потребує вирішення ряду проблемних питань, тобто для більш якісного інформаційного забезпечення необхідний управлінський аналіз, що дозволяє ідентифікувати ризики, що виникають у зв'язку з вирішенням конкретних питань виникнення і погашення зобов'язань;

2) як правило, результатом розрахунків підприємства з контрагентами є виникнення дебіторської або кредиторської заборгованості, тісно пов'язаної з виконанням зобов'язань за договорами [3].

Крім того, широкий спектр зобов'язань містить зобов'язання, що не завжди обумовлені договорами. Прикладом є податкові зобов'язання, обумовлені податковим законодавством і має пряме відношення до порядку формування податкової бази, розрахунку податків і їх своєчасній сплаті в бюджет. При цьому у звітності формуються показники, для чого активи, зобов'язання і капітал відображаються в оцінках податкового обліку. Відображення майна і зобов'язань в звітності на основі вимог податкового законодавства дозволяє дати більш об'єктивну оцінку фактичної величини майбутніх податкових наслідків при настанні подій податкових ризиків, які можуть спричинити за собою загрозу фінансовій безпеці.

Викладені позиції спрямовані на визначення найбільш значимих завдань з інформаційного забезпечення фінансової безпеки організації в управлінні зобов'язаннями.

1. Соломіна Г.В. Механізм обліково-аналітичного забезпечення діяльності підприємства // Обліково-аналітичні й статистичні методи та моделі в оподаткуванні, бізнесі, економіці: матер. XV всеук. наук.-практ. конф. 29 листопада - 01 грудня 2019 р. м. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. С.159.

2. Санакоєв Д.Б., Соломіна Г.В. Концептуальні основи офшоризації фінансового сектору економіки України // Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти»: матер. IV міжнар. наук.-практ. конф. 13 березня 2020 року м. Дніпро: ДДУВС, 2020.с.163-165.

3. Косова Т.Д., Ярошевська О.В., Соломіна Г.В. Діагностика і регулювання фінансового потенціалу суб'єктів господарювання в системі стратегічного антикризового управління. Науково-практичний журнал «Економіка та держава» № 4 квітень 2020 с. 14-18.

Харченко Наталія Вікторівна

доктор економічних наук, доцент
кафедра соціальної медицини, громадського
здоров'я, організації та економіки охорони
здоров'я з медико-трудовою експертизою
Українська медична стоматологічна академія

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Сталий і динамічний розвиток національної економіки, її ефективність і конкурентоспроможність на внутрішньому і світових ринках тісно пов'язані з економічною безпекою країни.

Поняття «економічна безпека країни» відображає здатність відповідних політичних, правових і економічних інститутів держави захищати інтереси своїх ключових суб'єктів в рамках національних господарських традицій і цінностей.

Як показує світовий досвід, забезпечення економічної безпеки – це гарантія незалежності країни, умова стабільності й ефективної життєдіяльності суспільства, досягнення успіху. Це пояснюється тим, що економіка є однією з життєво важливих сторін діяльності суспільства, держави і особистості, і, отже, поняття національної безпеки буде порожнім словом без оцінки життєздатності економіки, її міцності при можливих зовнішніх і внутрішніх загрозах. Тому забезпечення економічної безпеки належить до числа найважливіших національних пріоритетів.

Зрозуміло, економічна безпека органічно включена в систему державної безпеки, разом з такими її складовими, як забезпечення надійної оборонозда-

тності країни, підтримання соціального миру в суспільстві, захист від екологічних лих. Тут все взаємопов'язане, і один напрямок доповнює інший: не може бути військової безпеки при слабкій і неефективній економіці, як не може бути ні військової безпеки, ні ефективної економіки в суспільстві, що роздирається соціальними конфліктами. Але, розглядаючи ті чи інші сторони безпеки, не можна обійти їх економічні аспекти [1].

Економічна безпека традиційно розглядається як найважливіша якісна характеристика економічної системи, яка визначає її здатність підтримувати нормальні умови життєдіяльності населення, стійке забезпечення ресурсами розвитку народного господарства, а також послідовну реалізацію національно-державних інтересів.

Економічна безпека України тісно пов'язана зі структурою і динамікою світової економіки, яка перебуває в стані потенційної системної кризи. Убезпечити свою економіку від ризиків глобалізації наша країна може, зменшивши залежність від випадковостей, раптових коливань світової кон'юнктури [2].

Відповіддю на потреби забезпечення економічної безпеки можуть стати наукові досягнення теорії катастроф, предметом якої є вивчення і попередження ризиків, конфліктів і криз.

1. Богданов И.А. Экономическая безопасность России: теория и практика. - М.: ИСПИРАН, 2005. - С. 28

2. Чекмарев В.В. К теории экономического пространства // Известия Санкт-Петербургского университета экономики и финансов. - 2005. - № 3.

Хованова Діана Олексіївна
курсант 3-го курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань

Науковий керівник:

Санакоєв Дмитро Борисович
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри фінансових
і стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ДОХОДІВ ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Забезпечення стабільного розвитку усіх сфер діяльності в Україні залежить від рівня захисту економіки, тому однією з цілей реформування економічної системи в Україні є створення умов необхідних для запобігання

та протидії негативним соціально – економічним явищам. Ствердження Л.С. Шевченка [1] про те, що економічна безпека держави є однією з головних складових національної безпеки України є істинним, адже саме рівень її захищеності, впливає на фактори формування держави.

До загроз економічній безпеці відносять поширення тіньової економіки, корупцію, витік капіталу за кордон, організовану злочинність з її проникненням у систему економічних відносин, цей неповний перелік негативно впливає на розвиток економічних відносин в Україні та за її межами. Такі фактори, як динамічний зріст рівня впливу світових банків та відсутність тотального контролю за пересуванням коштів на міждержавному рівні сприяють спрощенню легалізації незаконно отриманих коштів [2].

Проникнення організованої злочинності у систему економічних відносин в більшості випадків пов'язано з уведення грошей, одержаних в результаті їх незаконної діяльності, у легальний обіг шляхом здійснення економічної діяльності. Легалізації або «відмивання» доходів це спосіб надання правомірності злочинному прибутку. Відповідно для врегулювання відносин у сфері запобігання та протидії запровадженню в легальний обіг доходів, одержаних злочинним шляхом, було прийнято Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [3].

Діяльність організованих злочинних груп та злочинних організацій пов'язана з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, у результаті призводить до криміналізації економіки й суспільства, підпорядкування економічних важелів та політичної влади злочинним угрупованням, що у сукупності впливає на безпеку економіки України. Крім цього, кошти, одержані в результаті незаконної діяльності, проникають у обіг легальних грошей, що призводить до координації діяльністю підприємницьких структур організованою злочинністю [4].

Організовані злочинні групи та злочинні організації у своїй економічній діяльності використовують такі способи легалізації злочинних доходів: здійснення підприємницької діяльності, проведення господарських, банківських, фінансових операцій, придбання рухомого і нерухомого майна або такого майна яке слугує еквівалентом (документи). За допомогою цих засобів організована злочинність створює загрозу економічній безпеці України.

Отже, легалізація доходів, здобутих злочинним шляхом, як вид злочинної діяльності безперечно впливає на стан економічної безпеки України, як складової Національної безпеки. Відмивання доходів використовується організованими злочинними групами та злочинними організаціями на міжнародному рівні, що ускладнює процес протидії негативним соціально-економічним явищам.

1. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування : монографія /Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха та ін. / за ред. д-ра екон. наук, проф.Л. С. Шевченко. – Х. : Право, 2009. – 312 с.

2. Корнієнко В. В. Легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом як певна технологія злочинного збагачення з використанням банків / В. В. Корнієнко // Фінансове право. – Ірпінь: НУДПС України, 2011. – № 1(15). – С. 33–36.

3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України : від 14.10.2014 № 1702-VII // ВВР. – 2014. – № 50–51. – Ст. 2057.

4. Коляда П. «Випрані» гроші-2 (Проблеми застосування у практичній діяльності ст. 209 КК України) / П. Коляда // Юридичний вісник. – 2002. – № 21. – С. 10–14.

Ходирєва Ірина Олександрівна,
студентка факультету
соціально-психологічної
освіти та управління
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ СУБ'ЄКТАМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

На сучасному етапі Україна здійснює суттєві кроки для швидкої інтеграції до міжнародного економічного простору, що в свою чергу провокує загострення проблем з приводу надання державної допомоги суб'єктам господарювання країни. Законодавча база України має велику кількість нормативно-правових актів, які регулюють процес надання державної допомоги суб'єктам господарювання.

Здебільшого поняття «державне регулювання», «державна підтримка» та «державна допомога» узагальнюються. Відповідно до статті 12 господарського кодексу України державне регулювання поєднує в собі: ліцензування, сертифікацію, державну підтримку та інше. Отже державне регулювання – це діяльність органів держави, яка спрямована на підвищення функціонування економіки, при умов коли ринковий механізм неефективно вирішує проблеми, щодо розподілу виробничих або ж споживчих благ. Державна ж підтримка – це система механізмів, які стимулюють суб'єктів господарської діяльності до раціональної та економічно вигідної діяльності, тобто чинники, які провокують суб'єктів господарювання до економічно обґрунтованої діяльності.

Державна допомога – це дії уряду країни, які надають економічні пільги для групи суб'єктів господарювання, які об'єднані певними визначеними критеріями. Тобто державна допомога – це ресурси держави, які

направлені на розвиток групи підприємств. Прикладом цього поняття являються субсидії, які є як допомогою так і підтримкою для суб'єктів господарської діяльності. Згідно статті 1 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» державна допомога – це підтримка країни суб'єктів господарювання за рахунок держави (її ресурсів), створюючи умови для виробництва окремих видів товарів, надання послуг чи ведення окремих видів діяльності. Відповідно до вказаного Закону України виділяють наступні види державної допомоги:

Нова державна допомога – це будь-яка державна підтримка суб'єктів господарювання, що не являється чинною державною допомогою, а також внесення істотних змін до умов надання чи обсягу чинної державної допомоги.

Чинна державна допомога – програма державної допомоги чи індивідуальна державна допомога, яка існувала на день набрання чинності Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» або щодо якої відповідний орган, який має такі повноваження, прийняв рішення про допустимість такої допомоги для конкуренції на строк дії якої ще не завершився.

Незначна державна допомога – це державна допомога одному суб'єкту господарювання, сукупний розмір якої незалежно від форми та джерел не перевищує суми за будь-який трирічний період, еквівалентної 200 тисячам євро, визначеної за офіційним валютним курсом, встановленим Національним банком України, що діяв на останній день фінансового року.

Індивідуальна державна допомога – захід державної допомоги, який здійснюється за межами програми державної допомоги, та окремі заходи державної допомоги, що здійснюються в межах програми державної допомоги, але підлягають повідомленню згідно з умовами такої програми та законом України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

Державна допомога полягає в передачі ресурсів держави для окремих суб'єктів господарювання та виражається в наступних формах: Гранти та субсидії; Дотації; Надання податкових пільг, відстрочення сплати податків, зборів або обов'язкових платежів; Списання боргів за надані державні послуги, списання штрафних санкцій; Надання кредитів за пільговими тарифами; Зменшення платежів, щодо фінансового зобов'язання перед фондами державного соціального страхування; Надання товарів чи послуг за цінами, які нижчі ринкових або ж придбання товарів чи послуг суб'єкта господарювання за цінами вище ринкових; Продаж майна, яке належить державі суб'єкту господарювання за ціною нижче ринкової; Збільшення державної частки в статутному капіталі суб'єкта господарювання.

Чепеляк Карина.
курсантка 4-курсу
факультету підготовки
фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ
Науковий керівник:
докт. юрид. наук, доц. В.В. Шаблистий

ПРО ОДИН ІЗ ВИДІВ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства до актуальних та пріоритетних проблем, що стоять перед нашою державою відносять боротьбу з економічною злочинністю, в тому числі з корупцією. Задля визначення ефективних шляхів подолання корупції, в першу чергу, необхідно дослідити умови її виникнення, а також проаналізувати методи та основні напрямки діяльності цього негативного явища.

Актуальність даної тематики зумовлена, перш за все, тим, що рівень корупції в нашій державі за останні роки зріс, незважаючи на численні реформи правоохоронної й судової систем, приходу до влади нових людей та створення громадських організацій, пріоритетним напрямком яких є викриття і протидія корупції.

Про це також свідчить як оцінка рівня протидії корупції в нашій державі з боку світової спільноти й міжнародних фінансових організацій, так і ставлення до цього питання пересічних громадян. За даними компаній Transparency International, Gallup International і Центру Разумкова, які проводили дослідження рівнів корупції в Україні, майже кожен українець стикався з корупцією на побутовому рівні – у поліклініці, школі, вищому навчальному закладі. Експерти також підкреслюють, що корумпованість українського суспільства просто величезна і для попередження незворотних процесів в економіці держава повинна боротьбу з корупцією визнати своїм пріоритетним завданням [1].

Більше того, Верховна Рада України за останні роки прийняла значну кількість нормативно-правових актів, які спрямовані на протидію та запобігання корупції, а також внесла зміни до деяких чинних законів, які були створені з тією ж метою.

Саме тому, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції» від 12.02.2015 р. № 198–VIII [2] до корупційних злочинів було віднесено вичерпний перелік статей КК України.

Предметом нашого розгляду є стаття 313 КК України, у випадку

вчинення її шляхом зловживання особою своїм службовим становищем.

Аналізуючи статистичні дані Генеральної прокуратури України, а саме про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування [3], за період січень-грудень 2018 року, варто зазначити, що із 844 кримінальних проваджень, які були поставлені на облік, передбачених статтею 313 КК України, лише 42 було закрито. При цьому вручення про підозру було здійснено 568 особам, кримінальне провадження у яких не було прийнято рішення 247.

Більше того, аналізуючи сайт Державної судової адміністрації за 2018 рік, лише одну особу було засуджено за частиною 3 статті 313 КК України, при цьому це був громадянин України у віці від 18 до 25 років, який на момент вчинення злочину перебував у стані наркотичного сп'яніння.

Розглядаючи безпосередньо юридичний аналіз зазначеної статті, варто зазначити, що даний склад злочину буде відноситися до корупційних злочинів, виключно у випадку вчинення його шляхом зловживанням службовою особою своїм службовим становищем.

Під зловживанням службовим становищем прийнято розуміти умисне використання службовою особою наданих їй прав та можливостей всупереч інтересам служби, що пов'язані з посадою.

Використання свого службового становища припускає використання службовою особою тих прав і повноважень, якими така особа наділена, обіймаючи посаду або здійснюючи певну службову діяльність, тобто використання свого соціально-правового статусу як службової особи. Цей статус зумовлює як наявність сукупності прав і обов'язків, що утворюють службову компетенцію винного, так і його соціального значення (службового авторитету особи, престижу органу, в якому винний здійснює свою службову діяльність, наявності службових зв'язків і можливостей, що виникають завдяки обійманій посаді, можливості впливати на діяльність інших осіб тощо) [4, с. 15].

Отже, аналізуючи вищенаведене можна дійти висновку, що на сьогодні, рівень корупції в нашій державі зростає. Розглядаючи корупційні злочини, можна простежити різноманітні прояви зловживання службовою особою своїм службовим становищем, та на превеликий жаль, КК України не встановлює чітких правил виконання службовими особам зазначених службових повноважень та функцій. Проте межі таких правил знаходять своє відображення у інших нормативно-правових актах, що регулюють повноваження конкретної службової особи.

Також варто зазначити, що таке негативне явище як корупція є невід'ємним елементом економіки будь-якої держави, а це означає, що досліджена тематика буде актуальною та перспективною для майбутніх поколінь.

1. За останні 2 роки рівень корупції в Україні зріс на 18 %, – дослідження. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/poslednie-goda-uroven-korruptsiuukraine-1428572826.html> (дата звернення: 10.05.2017).

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції: Закон України від 12.02.2015 р. № 198–VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198-19> (дата звернення: 25.10.2019).

3. Статистика. URL.:https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113653&libid=100820# (дата звернення: 25.04.2017).

4. Мельникова В. Е. Должностные преступления (вопросы уголовно-правовой квалификации). Москва: Всесоюзный юрид. заочный институт, 1985. 97 с.

**Шупер Владислав Вікторович,
Зубик Юрій Михайлович,**

курсант 2-го курсу
факультету підготовки фахівців для підрозділів
стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

Соломіна Ганна Валеріївна,
доцент кафедри фінансово-економічної безпеки
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ
кандидат економічних наук, доцент

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗАХОДІВ ВНУТРІШНЬОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Україна як держава, яка постійно розвивається і вдосконалюється, є правовою, соціальною та демократичною повинна поряд з цим піклуватися про економічну безпеку, щоб побудувати стабільну економіку та надійний ринок для реалізації стратегічних фінансових планів. Обов'язком держави є захист національних економічних інтересів від наявних і можливих внутрішніх та зовнішніх загроз. Дана здатність впливає на зміцнення національної економіки. Зокрема, у провідних державах світу (США, Японія та країни Європи) існують і реалізуються концепції безпеки національної економіки, що, власне, відображається в фінансовій діяльності і виробництві цих держав. Україна наділена потужним стратегічним потенціалом, а тому вона має звернути увагу на подібні прийоми організації захисту національної економіки.

Економічна безпека можна вважати базою для будь-яких інших напря-

мів, проявів та відгалужень безпеки держави. Крім того, знаючи і аналізуючи такі відгалуження можна передбачити наслідки зовнішніх або внутрішніх дій з метою зменшення їх можливого негативного або збільшення позитивного впливу на розвиток держави. Економічна безпека – це комплекс галузей (фактично відгалужень), у царині яких також можуть бути створені певні ризики для нормального розвитку економічного потенціалу. До таких відгалужень слід віднести сировинну-ресурсну, енергетичну, фінансову, соціальну, екологічну тощо [1, с. 131-141].

Будь-які зміни, особливо ті, які стосуються національної безпеки (економічної) базуються на певних принципах. У даному випадку можна виокремити наступні: удосконалення нормативно-методичного забезпечення, стимулювання інноваційності та ефективного використання ресурсів, запровадження структурних трансформацій елементів національної економіки [2, 98-99].

Доцільно звернути увагу на модернізацію переказу коштів на банківську карту або знімання готівки через термінал банку. Зокрема, останнім часом такі дії ставали базовими інструментами для тіншової економіки та не ідентифікованих переказів великих сум грошових коштів тощо.

Виходячи із цього, 28 квітня 2020 року набув чинності новий законодавчий акт стосовно фінансового моніторингу «Про протидію легалізації прибутків, отриманих злочинними шляхом» - №361-ІХ. Серед фінансової спільноти і для суспільства загалом даний документ є резонансним, тому що він втричі знижує ліміт для переказу коштів або платежів без ідентифікації, тобто анонімних: з 15 тисяч до 5 тисяч гривень [3].

Такі дії фактично можна вважати заходами внутрішнього забезпечення економічної безпеки з тим, щоб контролювати фінанси громадян, особливо перекази у великих розмірах. Суть закону полягає в тому, що операцію з переказу або платежу грошових коштів більше 5 тисяч гривень слід проводити з наданням паспортних даних або банківської карти, тобто такий платіж здійснюється виключно за умови суцільної верифікації.

Не можна сказати, що до прийняття нормативно-правового акту, який стосується дозволеного ліміту та порядку переказу або платежів, не було встановлено номінальних меж для здійснення подібних фінансових операцій. Зокрема, під час здійснення переказу на суму понад 150 тисяч гривень банки блокують транзакції, а іноді й банківську карту. Таке реформування порядку грошових переказів є досить слушним, особливо зараз, тому що держава повинна контролювати за великими обсягами грошових коштів, які анонімно потрапляють на рахунки осіб, загалом такі дії можуть свідчити про тіньові маніпуляції, які значно деформують економічну систему України та багато іншого, що може негативно вплинути на безпеку національної економіки.

Зокрема, нові правила не розповсюджуються на зняття грошових коштів, а тому переказувати кошти можливо лише відповідно до зазначеного нормативно-правового акту. Положення стосуються фінансових операцій через термінал без наявності картки банку. Таким чином, якщо переказувати без картки 15

тисяч гривень, то необхідно пройти верифікацію, а якщо 30 тисяч гривень, то вказати номер рахунку та ПІБ отримувача. Це цілком логічно і слушно, тому що отримання банком вихідних даних стосовно отримувача і відправника дозволить в разі необхідності без жодних проблем ідентифікувати їх [3].

До того ж, закон не регулює ліміт оплати за надання телекомунікаційних послуг, оплату комунальних послуг, отримання пенсій, субсидії, а також оплаті кредиту до 30 000 гривень. Виходячи із цього, слід зауважити, що нормативно-правовий акт є соціальноорієнтованим, що додає йому переваги [3].

Загрозою внутрішньої впорядкованості національної економічної системи можна також вважати електронні гаманці, тому що вони є чи не центральною структурою «тіньового поля». У багатьох громадян є декілька гаманців, а недобросовісні громадяни використовують їх для здійснення шахрайства. Саме тому окремі норми закону звертають увагу на знищення такого способу зберігання та передавання коштів [4].

Під час переказу у розмірі 400 тисяч гривень, обов'язково застосовується фінансовий моніторинг, тобто особа, яка переказує таку суму коштів повинна бути пояснити джерело їх виникнення. Але у даному випадку норми закону є надто нелогічними. Якщо ліміт знизився з 15 000 до 5 000 гривень, дозволених для переказу, то у даному випадку бачимо зворотнє: від 150 тисяч до 400 тисяч гривень. Якщо міряти глобально, то таким чином можна спостерігати певний дисбаланс, тому що підвищення ліміту може призвести до нехтування приписами тими, хто не орудує сумою значно більше, ніж 5 тисяч гривень [5].

Отже, закон про протидію легалізації злочинних прибутків є досить неоднозначним, тому, безперечно, потребує деяких необхідних перехідних положень для імплементації у фінансову систему і існуючу нормативно-правову базу.

1. Matvijchuk, I. O. (2012), «Institutionalization of the management of the economic security of the state», *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy*. Ser.: *Ekonomika*, vol. 2, pp. 131-141.

2. Гбур З.В. Інституційне забезпечення економічної безпеки України. Інвестиції: практика та досвід. №3/2018. С. 98-102.

3. Банки почали блокувати перекази вище 5 тисяч гривень. Шість важливих моментів нового закону про фінмоніторинг. Страна.ua: *офіційний веб-сайт*. URL: <https://strana.ua/finance/264092-kak-izmenilis-pravila-perevoda-deneh-v-ukraine-s-28-aprelja-rochemu-banki-blokirujut-operatsii.html> (дата звернення: 14.05.2020).

4. Грошові перекази контролюватимуть по-новому. CONTRAGENT: *офіційний веб-сайт*. URL: https://biz.ligazakon.net/news/194673_denezhnye-perevody-budut-kontrolirovat-ro-povomu (дата звернення: 14.05.2020).

5. НБУ роз'яснив нові правила переказу грошових коштів на картку. РБК-Україна: *офіційний веб-сайт*. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/nbu-razyasnil-novye-pravila-perevoda-deneg-1587998392.html> (дата звернення: 14.05.2020).

Шишкіна Вікторія Бахтіївна,
студентка 3го курсу кафедри
туристичного бізнесу та гостинності
Науковий керівник: **Остапенко
Тетяна Миколаївна**, кандидат
економічних наук, доцент,
Дніпровський національний
університет імені Олеся Гончара

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Економічна безпека підприємства ґрунтується на запобіганні ризикам та загрозам, негативному внутрішньому та зовнішньому впливу, з метою продуктивності роботи підприємства, його розвитку та стабільного функціонування.

Економічна безпека підприємства передбачає захист підприємства від ризиків. Існує декілька типів ризиків, які можуть зашкодити діяльності підприємства. Ризики бувають (за сферою виникнення):

- економічний – такий вид ризику ґрунтується на економічній ситуації в державі та на цільовому ринку підприємства. Це ризик зміни економічного становища в процесі діяльності підприємства;
- соціальний – ризик, що пов'язаний з можливими страйками робітників;
- політичний – ризик, що пов'язаний безпосередньо з державою, зміна політичної ситуації в державі, введення нових обмежень, що стосуються підприємницької діяльності;
- екологічний – ризик, що пов'язаний з екологічними небезпеками, типу катастроф чи природних стихійних лих, які несуть негативні наслідки для діяльності підприємства.

Економічна безпека підприємств готельно-ресторанного бізнесу ґрунтується на захищеності підприємств цієї сфери від ризиків та загроз, від зовнішніх та внутрішніх небезпек, це захищеність інтересів підприємств індустрії гостинності. Таких стан формується під впливом керівництва та колективу підприємства, за допомогою відповідних заходів економічного, соціального, технологічного, правового характеру.

При забезпеченні економічної безпеки підприємств готельно-ресторанного бізнесу слід пам'ятати про динамічний характер стану захищеності та про те, що небезпеки, що формуються всередині підприємства несуть таку ж загрозу, як і ті, що формуються зовні. Ресурсами, за допомогою яких забезпечується економічна безпека підприємств готельно-ресторанного бізнесу є персонал цього підприємства, ресурси інформації, інтелектуальні

ресурси та матеріальні ресурси. Враховуючи це, виділяються чотири напрями, за допомогою яких здійснюється забезпечення економічної безпеки:

- захист колективу (персоналу) підприємства;
- захист активів підприємства;
- захист цінностей підприємства та його інтелектуальної власності;
- забезпеченість інформацією в сфері комерційної діяльності підприємства на цільовому ринку.

Шляхом комплексного дослідження стану підприємства готельно-ресторанного бізнесу, можна виявити на якому рівні знаходиться його економічна безпека. Під час такого дослідження береться до уваги стан індикаторів економічної безпеки, у випадку готельно-ресторанної сфери такими індикаторами є індикатор виробництва послуг (рівень надання послуг, дослідження конкурентів, стан номерного фонду), індикатор фінансовий (інвестиції, інновації, рентабельність, тощо) та соціальний індикатор (відомості про персонал, структура персоналу, витрати робочого часу, рівень оплати праці, тощо). Розрізняють такі стани підприємства, відносно захищеності та економічної безпеки:

- нормальний стан – такий стан, при якому індикатори економічної безпеки перебувають в стабільності (в межах норми), підприємство працює злагоджено та використовує свій потенціал відповідно до нормативів;
- передкризовий стан – такий стан, при якому один з індикаторів економічної безпеки не є стабільним та досяг граничних значень, в той час як інші індикатори теж наближаються до граничних значень, але їм перешкоджають попереджувальні заходи; в такому стані підприємство все ще має потенціал та певні технологічні можливості, але починає їх втрачати;
- кризовий стан – такий стан, при якому майже всі індикатори економічної безпеки досягли своїх граничних значень, підприємство починає втрачати потенціал, через недостатню кількість ресурсів;
- критичний стан – такий стан, при якому всі індикатори економічної безпеки досягли своїх критичних значень, підприємство втрачає свій потенціал.

Існує також «закритичний» стан, він настає тоді, коли підприємство повністю втрачає всі свої ресурси та потенціал.

Саме для того, щоб запобігати настанню критичного стану, та залишатися у нормальному, підприємство повинно розробляти відповідні заходи, за допомогою яких можливе підтримання економічної безпеки та свого потенціалу, а також злагодженість роботи всіх індикаторів. Для розробки таких заходів, перш за все потрібно проаналізувати стан підприємства в даний момент, щоб виявити недоліки та план їх усунення.

Таким чином, у сучасних умовах ведення бізнесу, питання економічної безпеки стає все більш актуальним, для підтримки потенціалу підприємства та збереження ресурсів.

Система економічної безпеки підприємств готельно-ресторанного

бізнесу повинна забезпечувати стан захищеності таких підприємств та забезпечувати захист від ризиків.

Саме тому дана система є однією з ключових для якісної та безпечної роботи підприємства, з чого і формується потреба дослідження стану безпеки підприємства та постійний контроль.

1. Суліма Н.М. Економіка і фінанси підприємства: підручник / Н.М. Суліма, Л.М. Степасюк, О.В. Величко. – К.: «ЦП «КОМПРИНТ»», 2015. – 466 с.

2. Головка О.М. Організація готельного господарства: навч. посіб. / О.М. Головка. – К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 410 с.

3. Роглев Х. Й. Основи готельного менеджменту: навч. посіб. / Роглев Х. Й. - К.: Кондор, 2005. - 408 с.

Южека Роман Сергійович,
студент магістратури І-го курсу
навчальної групи МЗ-ЕК-921
(заочної форми навчання)
навчально-наукового інституту
заочного навчання та підвищення кваліфікації
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Кубецька Ольга Миколаївна,**
кандидат економічних наук, доцент,
завідувач навчально-наукової лабораторії
з дослідження проблем економічної безпеки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

На сучасному розвитку нашої держави все більше набирає актуальності питання щодо подолання та недопущення загроз економічній безпеці країни в умовах кризового стану. Безумовно, вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на подолання економічної нестабільності має велике значення для будь-якої країни. В умовах євроінтеграції Україна поступово змінює свої економічні показники. При цьому намагаючись їх зрівняти з міжнародними стандартами.

Розгляд питань щодо фінансової та економічної безпеки вже давно привертають увагу багатьох вітчизняних вчених, зокрема: Л.І. Абалкін, А.І. Архипов, О.І. Барановський, І.А. Бінько, Д.Д. Буркальцева, Т.М. Ковальчук, Т.О. Костюк, В.П. Мартинюк, О.О. Новікова, В.І. Онищенко, Є.Г. Панченко, В.А. Предборський, Г.А. Пастернак-Таранушенко, О.Ф. Саєнко, О.С. Силкін,

О.Є. Стародубцева, А.І. Сухоруков, В.І. Франчук, В.Т. Шлемко, А.М. Штангрет та багатьох інших. Незважаючи на значну кількість робіт актуальність дослідження економічної безпеки в умовах фінансової та економічної нестабільності посилюється з існуванням значної кількості дискусійних теоретичних і практичних питань щодо напрямів подолання існуючих загроз економічній безпеці України в контексті сучасних євроінтеграційних та глобалізаційних процесів.

У Законі України «Про основи національної безпеки України» зазначено, що об'єктами національної безпеки є людина і громадянин, суспільство та держава [1]. Економічна безпека є складовою національної безпеки, тому проблема її забезпечення має розглядатися щодо об'єктів національної безпеки. Такий підхід обумовлено тим, що особа, суспільство та держава, займаючи різні положення в економічній системі, визначають потреби в різних економічних інтересах, а відповідно – різних способів забезпечення економічної безпеки [2, с.191].

Отже, невід'ємною складовою національної безпеки є економічна безпека держави. Вона відіграє вирішальну роль у досягненні економічного суверенітету держави, забезпеченні економічного розвитку, реалізації ефективної соціальної політики, убезпеченні суспільства від екологічних стихій, зростанні національної конкурентоспроможності в умовах міжнародної економічної взаємозалежності. Створення ефективної системи економічної безпеки держави дає можливість вчасно виявляти загрози національним економічним інтересам і запобігати заподіяння збитків соціально-економічній системі в цілому. Поліпшення системи економічної безпеки набуває особливої актуальності для країн, які переживають трансформаційну кризу та загострення притаманних їй суперечностей [3, с. 17]. Це явище завжди характеризується загостренням суперечностей, які є результатом кризових ситуацій. Глибина і характер розвитку кризи можуть поставити під загрозу саме існування соціально-економічної системи країни. У цьому разі одним із першочергових завдань є саме забезпечення економічної безпеки [2, с. 192]. На нашу думку, неефективність економічної безпеки повною мірою впливає на соціально-економічну систему. Саме тому в країнах, які не приділяють увагу соціально-економічним процесам виникає нестабільність в економіці країни.

Найбільш актуальними викликами глобалізації, які створюють численні загрози економічній безпеці держави, є такі: нестабільність світової фінансової системи, яка супроводжується незбалансованістю світової торгівлі та інвестиційних потоків між найбільшими економічними центрами світу; розширення світових ринків для певних видів продукції, товарів і послуг; поширення кризових явищ; експансія передових країн світу; дефіцит ресурсів для розширеного розвитку. Загрозами економічній безпеці України, які створюються в умовах глобалізації, на нашу думку, слід вважати реальні або потенційні явища та події, що загрожують функціонуванню і розвитку економічної, соціальної та політичної системи, а також життєво необхідним потребам та інте-

ресам людини, суспільства і держави. При цьому загрози економічній безпеці прийнято поділяти на зовнішні та внутрішні [4, с. 40-41].

До внутрішніх загроз економічній безпеці України слід віднести: низький технологічний рівень більшості галузей, високі витрати виробництва, низьку якість продукції і, як наслідок, низьку конкурентоспроможність національної економіки; втрату значної частини науково-технічного потенціалу, позицій на важливих напрямках науково-технічного прогресу; деформовану структуру виробництва; зруйнування системи відтворення виробничого потенціалу; неефективність державного управління соціально-економічними процесами та інші. До головних зовнішніх загроз належать: імпортна залежність України з багатьох видів продукції, включаючи стратегічні товари, енергоносії, комплектуючі вироби для машинобудування, продовольчі товари; нераціональна структура експорту; перебування в зародковому стані фінансової, організаційної та інформаційної інфраструктури підтримки конкурентоспроможності українського експорту; некерований відтік за кордон інтелектуальних і трудових ресурсів; недостатній експортний та валютний контроль і недосконалість митної політики; слабка розвиненість транспортної інфраструктури зовнішньоекономічних стосунків [5, с. 69].

Таким чином, безпека є складовою національної безпеки, тому питання щодо подолання та недопущення загроз має розглядатися в контексті національної безпеки України. Нині, існуючі загрози на сучасному етапі розвитку нашої держави прийнято поділяти на зовнішні та внутрішні. Зменшення та недопущення загроз економічній безпеці в умовах фінансової та економічної нестабільності в першу чергу залежить від рівня розвитку самої країни та її економічного стану. Другорядні чинники, які теж певною мірою можуть впливати на загострення економічного стану держави можливо подолати, якщо вчасно реагувати на економічну нестабільність країни, зокрема: високі витрати виробництва, низьку якість продукції і т.п.

1. Про основи національної безпеки України : Закон України № 964-IV від 19.06.2003 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

2. Левчук О.В. Економічна безпека України в контексті глобалізаційних викликів. *Вісник Мукачівського державного університету*. Вип. № 8. 2017. С. 190–193.

3. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування: *монографія* / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. Х.: Право, 2009. 312 с.

4. Мартиненко В. В. Загрози економічній безпеці України в контексті викликів глобалізації. *Економічний часопис – XXI*. 2011. № 7-8. С. 40–43.

5. Економічна безпека [Текст] / З.С. Варналій, П.В. Мельник, Л.Л. Тарангул та ін.; за ред. З.С. Варналія. К.: Знання, 2009. 647 с.

Фісуненко Надія Олександрівна,
к.е.н., старший викладач кафедри
аналітичної економіки та менеджменту

Кравчук Ганна Олександрівна,
студентка магістратури факультету
соціально-психологічної освіти та управління
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

КЛАСИФІКАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗАГРОЗ В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Для будь якого підприємства, не залежно від його сфери діяльності чи його розміру або форми власності завжди існують загрози розвитку, які надходять ззовні або мають внутрішній характер. Система ЕБП має на меті захистити підприємство від обох цих видів загроз, зберегти та якнайефективніше використати її потенціал. В науково-практичній літературі і в повсякденному житті такі терміни як : небезпека, ризик та загроза лунають дуже часто. Для ретельного аналізу проблем процесу реалізації ЕБП необхідно дати чітку характеристику кожному з них. Головною тезою тут буде наступне: стосовно наявності конкретної події сукупність загроз формують небезпеку. Небезпека – об’єктивно існуюча можливість негативно впливати на суб’єкт, в наслідок чого останньому може бути спричинено збиток, втрати або результатом чого може стати розвиток негативної динаміки тощо [8].

Загроза. Багато вчених працювали над цим питанням, і тому існує велика кількість визначень поняття загрози. Є Барикаєв розглядає загрозу як сукупність умов і факторів, які створюють небезпеку для реалізації економічних інтересів, яка в свою чергу може створювати різноманітні ризики. [5] М.Бендиков має іншу точку зору. Він визначає «загрозу» як сукупність умов, процесів, факторів, що перешкоджають реалізації національних економічних інтересів або створюють небезпеку для них і суб’єктів господарювання [6]. На нашу думку, влучним визначенням категорії «загроза» є - реальна можливість впливу дії навмисного чи ненавмисного характеру, що зроблена певними особами(фізичними або юридичними), яка порушує стійкість функціонування підприємства, наносить матеріальну та нематеріальну шкоду. Існує багато варіантів класифікації економічних загроз та ризиків. В даному дослідженні ми спробували узагальнити найбільш показові та значущі варіанти класифікації [10]. Результат цього дослідження можна зобразити у вигляді таблиці.

Класифікація економічних загроз та ризиків

№	Ознака	Класифікація
1	За місцезнаходженням джерела загрози	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Внутрішні</i> – пов’язані з господарською діяльністю підприємства. Впливають на результат господарської діяльності, організацію праці, дотримання технологічного процесу тощо. - <i>Зовнішні</i> – виникають за межами підприємства. Пов’язані з зовнішнім середовищем функціонування підприємства. Зміна зовнішнього середовища може призвести до виникнення збитків різного характеру (економічних, соціальних, кадрових, технологічних)
2	За джерелом походження	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Об’єктивні</i> – виникають без волі суб’єктів господарювання, незалежно від прийнятих дій керівництва (зміна кон’юнктури ринку). - <i>Суб’єктивні</i> – спричинені навмисним або ненавмисним діями людей або структур, в тому числі і державних.
3	За можливістю прогнозування	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Прогнозовані</i> – виникають при певних обставинах, виявлені за наявності минулого досвіду, узагальнені економічною наукою. - <i>Непередбачені</i> – технологічне ноу-хау, форс мажорна ситуація, стихійне лихо. Ці загрози є неминучими, але їх неможливо спрогнозувати.
4	За рівнем очевидності	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Явні(очевидні)</i> – обумовлені економічними та юридичними законами. - <i>Неявні(латентні)</i> – ті котрі важко виявляються або є тимчасово невідомими для підприємства. Зазвичай їх прояв може бути зумовлений макроекономічними чинниками а також способами ведення конкурентної боротьби.
5	За моментом існування	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Актуальні</i> – ті, що вже настали. Прикладом може бути наявна економічна криза . - <i>Потенційні</i> - ті загрози, котрі можливі в майбутньому. Приклад: можлива поява нових конкурентів або випуск нового продукту від наявного конкурента.
6	За можливістю запобігання	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Форс-мажорні</i> – характеризуються неможливістю уникнення, зазвичай мають великий вплив на такий суб’єкт господарювання як держава(природні катаклізми, техногенні катастрофи, війни, епідемії) Ці чинники зумовлюють до рішу-

		<p>чих дій всупереч намірам. - <i>Передбачувані</i> – можуть розглядатися під час стадії планування бізнесу, проекту, продукції, технологій для мінімізації збитків під час появи можливого ризику.</p>
--	--	--

Підсумовуючи, можна зазначити, що проблема забезпечення ЕБП, так само як і саме поняття економічної безпеки, є складними та багатовекторним поняттям, що свідчить про наявність великої кількості наукових підходів до визначення його сутності. Говорячи про забезпечення ЕБП перш за все треба акцентувати увагу на наявності різноманітних загроз, ризиків та небезпеки. Повністю подолати ці чинники неможливо, і саме це головна причина що має спонукати підприємців постійно рахуватися з ними і всіма своїми рішеннями намагатися мінімізувати їх вплив.

1. Абалкин Л. Экономическая безопасность России: угрозы и их поражение / Леонид Абалкин // Вопросы экономики. — 1994. — № 12. — С. 4–13.

2. Бендиков М. А. Экономическая безопасность промышленного предприятия в условиях кризисного развития – 2002. – № 2. – С. 17-29.

3. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізм зміцнення : монографія. / Т. Г. Васильців. – Львів: Вид-во «Арал», 2008. – 386 с.

4. Гусев В.С., Демин В.А., Кузин Б.И. и др./Экономика и организация безопасности хозяйствующих субъектов// – СПб: Очарованный странник, 2001. – 288 с.

Дьяченко Дмитро Сергійович,
 студент магістратури факультету
 соціально-психологічної освіти та управління
 Дніпропетровського державного
 університету внутрішніх справ

Науковий керівник: к.е.н., *Фісуненко Н.О.*,
 старший викладач кафедри
 аналітичної економіки та менеджменту
 Дніпропетровського державного
 університету внутрішніх справ

КОМПЛЕКСНА ХАРАКТЕРИСТИКА КАТЕГОРІЇ «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА»

Кожному дослідженню сучасних процесів та явищ передуює простеження їх еволюції, умов формування, тобто розгляд історичного аспекту для більш точного розуміння змісту, принципів та впливаючих факторів. Економічна безпека має порівняно не значну історію формування та

розвитку, яку розділяють на етапи.

Починаючи з середини першої половини ХХст., саме тоді вперше було вжито термін «економічна безпека», його застосував президент США Ф. Рузвельт. Саме в Америці в 1934 році перший нормативно-правовий акт з питань безпеки – закон «Про національну безпеку». поступово наукові думки змінювалися мали різні підходи, а у 1997р. прийняття Концепції національної безпеки України. Згідно якої термін «економічна безпека» з'явився в історії української економічної теорії нещодавно, відтак його визначення не є остаточно сформованим та однозначним. Але можна окреслити основні тези науковців стосовно цього питання.

Найчастіше забезпечення економічної безпеки трактують як протистояння, захист від різноманітних економічних злочинів (пограбування, шахрайство, фальсифікація, підпали, недобросовісна конкуренція, промислове та комерційне шпигунство, інформаційна безпека тощо). Безсумнівно, ці загрози дуже важливі і повинні постійно аналізуватись та враховуватись, але поняття економічної безпеки підприємства має набагато ширше значення.

На сьогодні існує багато визначень економічної безпеки, проаналізувавши найпоширеніші визначення, можна класифікувати їх за різними підходами, стосовно тлумачення сутності цього поняття. Результати можна представити в виді таблиці.

Класифікація підходів до тлумачення поняття економічної безпеки

№	Основна теза підходу	Методологічне визначення	Представники
1	2	3	4
1	<i>Ресурсно-функціональний підхід</i>		
	Ефективне використання корпоративних ресурсів або потенціалу та виділення функціональних складових	1. ЕБП – це стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загрозам і для забезпечення стабільного функціонування підприємства в даний час і в майбутньому [1]. 2. ЕБП - стан юридичних, виробничих відносин і організаційних зв'язків, матеріальних та інтелектуальних ресурсів, при якому забезпечується стабільність його функціонування,	А. Кірієнко, А. Олейніков, В. Мунтіян,

№	Основна теза підходу	Методологічне визначення	Представники
1	2	3	4
		фінансово-комерційний успіх, прогресивний науково-технічний і соціальний розвиток [2].	
2	Ринковий підхід		
	Ефективне використання ресурсів для забезпечення ринкового розвитку підприємства	1. Стан ефективного використання ресурсів і наявних ринкових можливостей, що дозволяє підприємству уникнути внутрішніх і зовнішніх загроз і забезпечує йому стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної місії [3].	Т. Кузенко, С. Ілляшенко, Р. Дацків
3	Системний підхід		
	Забезпечення збереження рівноваги і стійкості	1. ЕБП – стан, при якому економічні параметри дозволяють зберегти головні її властивості: рівновагу і стійкість при мінімізації загроз [4]. 2. ЕБП – стан об'єкта в системі його зв'язків з точки зору стійкості (самовиживання) та розвитку в умовах внутрішніх і зовнішніх загроз, непередбачуваних дій і складно прогнозованих факторів [5].	С. Дубецька, Н. Подлужна
4	Стратегічний підхід		
	Стан захищеності від внутрішніх та зовнішніх загроз	1. ЕБП - стан ефективного використання ресурсів та існуючих ринкових можливостей, що дає змогу запобігати внутрішнім і зовнішнім загрозам, забезпечувати тривале виживання та стійкий	В. Гусев, В. Дьомін, Б. Кузін, А. Козаченко, В. Пономарьов, А. Ляшенко, Т. Ковальов, Т. Сухорукова, М. Бендіков

№	Основна теза підходу	Методологічне визначення	Представники
1	2	3	4
		<p>розвиток на ринку відповідно до обраної ним місії [6].</p> <p>2. ЕБП – це захищеність його діяльності від негативного впливу зовнішнього оточення, а також здатність своєчасно усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, які не відбиваються негативно на його діяльності [7].</p>	
5	Конкурентний підхід		
	Наявність конкурентних переваг	<p>1. Наявність конкурентних переваг, зумовлених відповідністю матеріального, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів та організаційної структури підприємства, його стратегічним цілям і завданням [4].</p> <p>2. ЕБП – комплекс заходів, що сприяють підвищенню фінансової стійкості господарчих суб'єктів за умов ринкової економіки, які захищають їх комерційні інтереси від впливу негативних ринкових процесів [8].</p>	В. Белокуров, Є. Раздина
6	Дедуктивний підхід		
	Стан вільний від неспокою	1. У найбільш загальному розумінні, безпека – це стан вільний від неспокою, що творить почуття	О.Прокопі-шина, І. Димова

№	Основна теза підходу	Методологічне визначення	Представники
1	2	3	4
		певності, від латинського «sinecura-securitas». Безпека – це певний стан, який полягає у відсутності загрози [9].	
7	<i>Силовий підхід</i>		
	Захист комерційної таємниці	1. ЕБП – це передусім захист та збереження комерційної таємниці, тобто головною метою є попередження шкоди її діяльності за рахунок розголошення, витоку та несанкціонованого доступу до джерел конфіденційної інформації і т.п. [10].	В. Ярочкін, А. Шаваєв
8	<i>Кримінальний підхід</i>		
	Захист проти економічних злочинів	1. ЕБП – сукупність чинників, які забезпечують незалежність, стійкість, здатність до прогресу в умовах дестабілізуючих факторів [11].	Н. Капустін
9	<i>Гармонізаційний підхід</i>		
	Гармонізація економічних інтересів підприємства та суб'єктів зовнішнього середовища	1. ЕБП - міра гармонізації в часі і просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних з ним суб'єктів зовнішнього середовища, що діють поза його межами [12].	І. Зайцева, Г. Козаченко, В.Пономарьов, О. Ляшенко

На думку іншої прихильниці зазначеного підходу, Н. Гічової, економічну безпеку підприємства доцільно розглядати у якості стану, протилежного кризі, який досягається при найбільш ефективному використанні ресурсів підприємства, а також відповідності напряму його розвитку основним тенденціям зовнішнього середовища [1].

Узагальнюючи різні думки, можна сказати, що економічна безпека

підприємства – це стан захищеності діяльності підприємства, який досягається у результаті комплексу складових елементів суб'єкту господарювання (фінансових, правових, капіталу, технологій, кадрів, соціально-психологічних та інших), які забезпечують здійснення найбільш ефективного використання ресурсів, стабільного функціонування підприємства, досягнення поставленої мети, подолання різного роду загроз та швидкої адаптації до умов середовища, що змінюються.

5. Абалкин Л. Экономическая безопасность России: угрозы и их поражение / Леонид Абалкин // Вопросы экономики. — 1994. — № 12. — С. 4–13.
6. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т. С, Черняк О.І. та ін. / За ред. В. Гейця. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.
7. Ястремський О.І. Основи мікроекономіки: підручн./ Ястремський О.І., Гриценко О. Г. — К.: Знання, 1998. — 674 с.
8. Подлужна Н. О. Організація управління економічною безпекою підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 / Н. О.Подлужна // НАН України; Ін-т економіки пром-ті. – Донецьк, 2003. — Режим доступу до Інтернет джерела :http://librar.org.ua/sections_load.php?s=business_economic_science&id=4346.
9. Дубецька С.П. Економічна безпека підприємства України / С.П. Дубецька // Не-державна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України: зб. наук.-практ. конф. (Київ, 16-17 трав. 2001 р.). – К., 2003. –146-172 с.
10. Гусев В.С., Демин В.А., Кузин Б.И. и др./Экономика и организация безопасности хозяйствующих субъектов// – СПб: Очарованный странник, 2001. – 288 с.
11. Ковальов Д. Экономическая безопасность предприятия / Д. Ковалёв, Т. Сухорукова // Экономика Украины. –1998. – № 10. – 48-52 с.
12. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізм зміцнення : монографія. / Т. Г. Васильців. – Львів: Вид-во «Арал», 2008. – 386 с.
13. Репешко І. В. Стратегія розвитку економічної безпеки підприємств машинобудування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 „Економіка та управління підприємствами” / І. В. Репешко. - Харків, 2009. – 20 с.
14. Ярочкин В. И. Система безопасности фирмы / В. И. Ярочкин. - М. : Изд-во "Ось-89", 1997. - 192 с.
15. Капустин Н. Экономическая безопасность отрасли и фирмы / Н. Капустин // Бизнес-информ. – 1999. – № 11-12. – 45-47 с.
16. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : [монографія] / Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. - К.: Лібра, 2003. - 280 с.
17. Дмитрієв І. А. Визначення сутності економічної безпеки підприємства / І. А. Дмитрієв, К. О. Федотова // Економіка транспортного комплексу. - 2010. - Вип. 16. – 55-62 с.

Солонько Олександр Олександрович,
студент магістратури
факультету соціально-психологічної освіти
та управління Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ЯК ПОКАЗНИК ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах розвитку ринкового середовища фінансова стійкість набуває все більш важливого значення. Позитивні значення показників фінансової стійкості є підґрунтям для нормального функціонування підприємств і поступового зростання їх економічного потенціалу. Управління фінансовою стійкістю є одним із основних елементів фінансового менеджменту на підприємстві, необхідною передумовою стабільного розвитку підприємства.

У сучасній економіці українські підприємства функціонують в умовах невизначеності та мають обмежені фінансові ресурси. Важливим завданням для кожного з них є визначення власної межі фінансової стійкості, адже недостатня фінансова стійкість може вплинути на платоспроможність підприємства, а надлишкова - сформуванню занадто велику кількість резервів та запасів, які в подальшому вплинуть на збільшення витрат, недоотримання прибутку та зменшення темпів економічного розвитку підприємства.

Основною умовою забезпечення фінансової стійкості підприємства є формування достатніх обсягів коштів, які дають змогу в повному обсязі виконати свої зобов'язання перед бюджетом, розрахуватися з працівниками, кредиторами, постачальниками. Іншими словами, підприємство буде фінансово стійким, якщо величина його вхідних грошових потоків від операційної діяльності перевищуватиме вихідні. Також, можна стверджувати, що одним з важливих компонентів фінансової стійкості є наявність необхідної кількості фінансових ресурсів, які можна сформуванню лише за умови ефективної роботи підприємства та отримання прибутку, що неможливо без застосування управлінських рішень [1, с. 124].

Досягнення стійкого фінансового стану можливе за достатності власного капіталу, при ефективному використанні активів, достатньому рівні рентабельності з урахуванням операційного і фінансового ризиків, при достатній ліквідності, стабільних доходах і широких можливостях залучення позикових коштів. Для забезпечення фінансової стійкості у підприємства має бути гнучка структура капіталу, вміння організувати його рух у такий спосіб, щоб забезпечити постійне перевищення доходів над витратами з метою збереження платоспроможності і створення умов для самофінансування [2, с. 113].

Стійкість фінансового стану підприємства залежить від оптимальної структури джерел капіталу (від співвідношення власних і позикових коштів), від структури активів підприємства і насамперед від співвідношення основ-

них і оборотних коштів, а також від рівноваги активів і пасивів підприємства за функціональною ознакою. Аналіз фінансової стійкості може бути доповнений детальним аналізом забезпеченості і ефективності використання оборотних коштів підприємства за їх видами, зокрема виробничих запасів, дебіторської заборгованості та грошових коштів. У процесі аналізу фінансової стійкості підприємства необхідно проаналізувати дебіторську заборгованість, установити її склад і структуру за термінами виникнення, виявити: нормальна вона чи невиправдана. На фінансову стійкість підприємства впливає не сама по собі наявність дебіторської заборгованості, а її розмір, рух і форма [3, с. 276—279].

В умовах складної фінансово-економічної ситуації в Україні, яка пов'язана з зовнішніми глобальними проблемами та внутрішньою складною соціально-економічною ситуацією, підприємствам необхідно взяти усіх можливих заходів щодо стабілізації фінансово-господарської діяльності.

Аналіз й система оцінних показників фінансової стійкості дозволить, виходячи з цілей та завдань аналізу, вибирати, підготувати й оцінити наявну інформацію, обґрунтувати застосування обліково-аналітичних процедур і способів аналізу, проводити порівняльну оцінку рівня фінансової незалежності підприємств. Усе це певною мірою буде сприяти раціональній побудові функціональної системи взаємозв'язків із проведення аналізу, підвищенню його якості й ефективності

1. Негашев Е.В. *Методика фінансового аналізу діяльності коммерческих организаций*. Е.В. Негашев, А.Д. Шеремет. Финансы и статистика, 2013. 134 с.

2. Біла О.Г. *Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств*. Фінанси України. 2015. № 4. с.113.

3. Партин Г.О. *Особливості впливу основних чинників на фінансову стійкість підприємства в умовах фінансово-економічної кризи*. Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України. 2010. №10. С. 276-279.

Наукове видання

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Матеріали
регіонального науково-практичного семінару,
22 травня 2020 р.

Підп. до друку 24.06.202- р. Формат 60x84/16. Гарнітура – Times.
Друк трафаретний (RISO). Папір офісний. Ум.-друк. арк. 6,25. Тираж 50 прим.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49000, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 756-46-41
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6054 від 28.02.2018